

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Stojnič

Integracija priseljencev v izobraževalni sistem

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Stojnič

Mentorica: doc. dr. Alojzija Židan

Integracija priseljencev v izobraževalni sistem

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Alojziji Židan za mentorstvo. Najlepša hvala za strokovne nasvete, hitre odzive, usmerjanje in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se Mladinsko informativnem svetovalnem središču Slovenije (Zavod MISSS), kjer se mi je preko opravljanja prakse in pridobivanjem prostovoljnih ter delovnih izkušenj porodila ideja za diplomsko delo. Iskreno se zahvaljujem tudi Mariji Vrhovnik za mentorstvo pri praksi, pomoč in usmerjanje pri prostovoljnem delu ter izvajanju delavnic za otroke.

Najlepša hvala tudi staršem za vso moralno in finančno podporo tekom študija ter med nastajanjem diplomskega dela.

Integracija priseljencev v izobraževalni sistem

Slovensko družbo kot etnično nehomogeno državo sestavljajo številni priseljenci, ki prihajajo tako iz bivših jugoslovanskih republik kot tudi iz številnih drugih držav, na primer iz Rusije, Ukrajine, Bolgarije, Finske. V diplomski nalogi je posebna skrb namenjena otrokom priseljencem in njihovim staršem, ki se s preselitvijo v novo družbeno okolje soočajo s številnimi težavami zaradi nepoznavanja slovenskega jezika, kulture, navad, omejenih socialnih omrežij, prav tako pa se starši soočajo tudi z osebnimi stiskami pred nesprejemanjem njihovih otrok s strani večinskih, tako v vrtcih kot v osnovnih šolah. Oteženo pa je tudi delo pedagoških delavcev, ki se zaradi večkulturnega vzgojno-izobraževalnega prostora znajdejo pred številnimi izzivi in ovirami. Skozi diplomsko nalogo, v kateri pomemben del tvori analiza intervjujev, bomo spoznali razsežnosti integracije, pomen medetničnih odnosov, odnos do drugačnosti, skrb za enakost otrok priseljencev v vrtcih in šolah. Odkrivali bomo vlogo in vključenost pedagoških delavcev, sovrstnikov ter staršev pri ustvarjanju primerne učnega in socialnega okolja ter ugotavljali pomembnost nudenja pomoči otrokom priseljencem, staršem, vzgojiteljem in učiteljem v vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Ključne besede:

Integracija, priseljenci, vzgojno-izobraževalni sistem, pravičnost, medetnični odnosi.

Integration of immigrants into the (Slovene) educational system

Slovenian society is an ethnically inhomogeneous society composed of numerous immigrants who come from former Yugoslavia as well as from many other countries, namely Russia, Ukraine, Bulgaria and Finland. In this thesis, we will focus on the immigrant children and their parents, both of whom have to face different problems by moving to a new social environment. The children experience troubles due to the lack of language skills and intercultural knowledge that result in limited social networks and the parents are anxious about their children not being accepted into kindergartens and primary schools. On the other hand, working in a multicultural educational environment makes the work of the teaching staff more difficult since they have to face many challenges and obstacles. The major part of this thesis represents the analysis of the interviews. We will also present the importance of inter-ethnic relations, the dimensions of integration, the attitudes towards diversity, and concerns about equality of for immigrant children in kindergartens and schools. We will study the role and involvement of teaching staff in creating an appropriate learning and social environment and assess the importance of providing assistance to the immigrant children, their parents, educators and teachers in the education system.

Key terms:

Integration, immigrants, educational system, justice, inter-ethnic relations.

KAZALO

1	Uvod.....	6
2	Integracija	8
2.1	Pomeni integracije	9
2.2	Dimenzije integracije.....	10
2.3	Integracija v vzgojno-izobraževalni sistem	10
3	Izobraževanje kot »srce« in temelj medkulturnega dialoga.....	11
3.1	Socializacija za multikulturalnost.....	12
3.2	Vzgojno-izobraževalni sistem v etnično heterogeni družbi.....	15
3.3	Pravica do izobraževanja	15
4	Model integracijske politike	16
4.1	Individualni pristop.....	17
4.2	Skupinski pristop	18
5	Odnos do priseljencev in medetnični odnosi v Sloveniji.....	18
5.1	Vloga in pomen jezika v integracijskem procesu	19
5.2	Interkulturalnost kot pedagoško-didaktično načelo.....	21
6	Empirični del.....	23
6.1	Raziskovalni problem	23
6.2	Metodologija.....	24
6.3	Analiza in interpretacija zbranih podatkov.....	25
7	Zaključek.....	43
8	Pojmovni slovar:	48
9	Literatura:.....	50
	Priloge:	54
	Priloga A: Vprašanja za strukturiran intervju	54
	Priloga B: Transkripcije intervjujev	55
	Priloga B.1: Vrtec Ciciban, enota Žabice.....	55
	Priloga B.2: Osnovna šola Šentvid.....	59
	Priloga B.3: Osnovna šola Ketteja in Murna.....	64
	Priloga B.4: Vrtec Ciciban, enota Čebelice.....	70
	Priloga B.5: Vrtec Kekčevi junaki Kranjska Gora	73
	Priloga B.6: Osnovna šola Josipa Vandota Kranjska Gora	76
	Priloga B.7: Vrtec Jesenice, enota Angelce Ocepek	80
	Priloga B.8: Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice	83

1 Uvod

Slovenija v vsej svoji zgodovini nikoli ni bila etnično homogena država. Razlog tiči v priseljevanju pripadnikov različnih narodov v Slovenijo. Največji del selitev je potekal in zajemal priseljevanje ljudi s področja nekdanje skupne države Jugoslavije, predvsem zaradi krutega vojnega stanja ter nevzdržnih političnih, ekonomskih in socialnih razlogov. V Republiki Sloveniji, pa je vedno več priseljevanja zaznati tudi iz drugih držav kot so na primer Rusija, Ukrajina, Bolgarija in Finska, kar lahko povežemo tudi z željo in upanjem ljudi po boljših življenjskih in delovnih pogojih, večjo možnostjo do zaposlitve ali z določenimi življenjskimi situacijami in ponujenimi možnostmi.

V slovenski družbi so tako nastale velike razlike v kulturnih, socialnih in etničnih identitetah, kar večinoma vodi v zavračanje, obračunavanje, nacionalizem, nestrpnost in medsebojno nasprotovanje (Židan 2004, 55). Priseljenci imajo ob priselitvi v sprejemno državo Slovenijo največkrat opravka s številnimi problemi, težave imajo z nepoznavanjem uradnega jezika države sprejemnice, z družbenimi in kulturnimi praksami, pomanjkanjem socialnih mrež in z nepoznavanjem delovanja slovenskih institucij (Bešter 2009, 59). Toda večinsko prebivalstvo mora priseljence znati sprejeti kot ljudi, ki so se za razliko od njih v državo Slovenijo priselili (Medvešek 2006, 127). Sodobna demokratična družba mora imeti javni sistem izobraževanja, ki predvsem temelji na načelih nediskriminatornosti, izobraževanju, ki vključuje in na zavzemanju za enake možnosti (Serdoč 2006, 13). Za slovensko družbo tako še danes predstavlja velik izziv integracija priseljencev in njihovih potomcev v izobraževalni sistem ter krepitev medkulturnega učenja in socializacije. V Sloveniji je tako zelo pomembno poudarjati medkulturno sodelovanje, multikulturno učenje, globalna vas pa ob tem zahteva državljana, ki je ozaveščen in izobražen (Židan 2004, 55, 57).

Motiv za izbor teme je nastal iz izkušenj prostovoljnega dela ter pri sodelovanju in izvajanju različnih delavnic za otroke, med katerimi so bile tudi delavnice za psihosocialno pomoč otrokom priseljencem (program POMP) v okviru Mladinsko informativnega svetovalnega središča Slovenije (Zavod MISSS). Integracija priseljencev v izobraževalni sistem nakazuje na izjemno aktualnost tovrstne tematike in problematike, ki pa jo bom poskušala čim bolj osmisliti, prikazati s teoretičnega in praktičnega vidika ter jo sociološko interpretirati.

Dejstvo je, da živimo v globaliziranem prostoru in času družbenih sprememb, kjer spreminjajoča se družba spodbuja h kakovostni vzgoji in izobraževanju (Židan 2007, 19). Otroci priseljenci se ob prihodu v državo sprejemnico spopadajo z osebno stisko v novem

okolju, saj so za marsikaj prikrajšani in so v odnosu na večinsko prebivalstvo depriviligirani za marsikatero socialno vez in poznanstvo, pri tem jim je velika ovira tudi slovenski jezik ter kulturne razlike, zato je pomembno, da s solidarnostjo in humanostjo tej populaciji čim bolj pomagamo pri integraciji v družbo in v vzgojno-izobraževalni sistem. Skozi diplomsko delo bom poskušala odgovoriti na vprašanja o tem kako, tako pedagoško osebje, torej vzgojitelji v vrtcih in učitelji v osnovnih šolah, kot tudi vrstniki sprejemajo otroke priseljence, kako in koliko investirajo v pravično obravnavo in v to, da so otroci priseljenci na isti »štartni poziciji« z ostalimi vrstniki, ki sodijo k večinskemu prebivalstvu. Opirala se bom torej na to, kako in koliko vzgojno-izobraževalni sistem obravnava otroke priseljence.

Pri preučevanih vsebinah in zbiranju podatkov se bom osredinila na znanstvene metode, in sicer bom uporabila kritično analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov. Nanašala se bom tudi na raziskovalne strukturirane intervjuje, ki jih bom izvedla z vzgojiteljicami v vrtcih in učiteljicami v osnovnih šolah. Na koncu bom podala tudi deskriptivni pristop pri primeru opisa domače prakse, ki se je izkazala za uspešno pri nas. Gre za delavnice v okviru programa POMP, kjer je namen delavnic psihosocialna, pa tudi kulturna, ekonomska in politična integracija priseljencev, medkulturno učenje, medsebojno spoštovanje in solidarnost, razvijanje kvalitetnih medsebojnih odnosov, spoznavanje različnih kultur ter sprejemanje in razumevanje različnosti.

Tudi pedagoško delo je vedno bolj postavljeno pred številne izzive, zato mora biti odprto in dinamično, vpeljati pa mora tudi prožnejše načrtovanje (Židan 2009, 32). Prikazani bodo tudi primeri uspešnih vzgojno-izobraževalnih praks.

2 Integracija

Razvoj integracijske politike mora poudarjati sodelovanje vseh etničnih segmentov slovenske družbe, le-ta pa mora odpravljati različne vidike socialnega izključevanja, tudi na etnični podlagi, saj bo le tako ubirala pot k razvoju v družbi in gospodarstvu. Pri tem je integracijska politika lahko uspešna samo, v kolikor ji uspe najti primerno povezavo med stališči večinske oziroma dominantne etnične skupnosti do vključevanja priseljencev in njihovih potomcev oziroma nedominantnih etničnih skupin v večinsko slovensko družbo ter njihovimi potrebami, željami in pričakovanji. (Komac 2007, 2)

Termin integracija se nanaša na vseživljenjsko vključevanje priseljencev in njihovih potomcev pod enakimi pogoji in pravicami kot jih imajo večinski prebivalci v slovenski družbi ter z možnostjo ohranjanja svoje etnične identitete (Medvešek 2006, 131). Sam koncept integracije je torej dokaj kompleksen, saj zajema številne procese in situacije na različnih družbenih področjih (Bešter 2007, 106), tiče se celotne družbe kot tudi njenih sestavnih delov (Medvešek in Bešter 2010, 20), torej se nanaša tudi na posameznike, družbene skupine, institucije ali organizacije (Bešter 2007, 106-107). Ekonomski in socialni svet Organizacije združenih narodov (ECOSOC) pa integracijo definirajo kot postopen, dinamičen in dvosmeren proces, kjer se priseljenci trudijo aktivno udeleževati v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah, pri tem z večinsko družbo v medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem, iščejo priložnost za lastne prispevke in pridobitve (Bešter 2007, 108). Ob tem pa mora tudi večinsko prebivalstvo vključiti in sprejeti priseljence kot ljudi, ki sooblikujejo in so del slovenskega prostora (Medvešek in Bešter 2010, 10). Gre torej za dvosmerni družbeni in kulturni proces, kjer mora vladati vzajemnost, solidarnost ter medsebojno prilagajanje, spoštovanje in upoštevanje, tako s strani priseljencev kot tudi večinskega prebivalstva.

Vendar pa priseljenci in večinska družba nista v enakopravnem družbenem položaju. Kot pravi Pennix (v: Bešter 2007, 108) v integracijskem procesu ima vsekakor večinska družba ob prisotnosti priseljencev večji in odločujoč pomen. Deprivilegirani položaj priseljencev tako v praksi kaže na njihovo nezmožnost sprejemanja in vplivanja na odločitve v vsakdanjem življenju.

Da bi bolj razumeli integracijo in njene značilnosti v raznolikem družbeno-kulturnem okolju, si pogledajmo njene pomene in dimenzije.

2.1 Pomeni integracije

Integracija vključuje tri različne, medsebojno povezane pomene. Prvi pomen integracije poudarja pomembnost vključevanja in sprejemanja priseljencev v novo družbeno okolje ter medsebojnega prilagajanja z obeh strani, tako priseljencev kot sprejemne družbe. Večsmerni proces integracije zahteva od priseljencev tudi spoštovanje in sprejemanje nekaterih pravil in norm večine v družbi, le-ta, pa naj bi institucije prilagodila priseljencem tako, da jim tako kot vsem ostalim prebivalcem, zagotavljajo enake možnosti pri sodelovanju v njih. Namen integracije je tudi, da poskrbi za tak družbeni sistem, ki vključuje nove posameznike ali skupine in je notranje koheziven, heterogen v kulturnem pogledu in priseljencem ponuja enake možnosti, ne glede na njihovo etnično ali kulturno pripadnost. Druga lastnost vključuje slednje značilnosti družbenega sistema, in sicer morajo sestavni deli integracije in priseljenci vzdrževati medsebojno povezanost, soodvisnost in solidarnost. Za doseganje integrirane družbe je, po definiciji Sveta Evrope, torej zelo pomembno gojiti takšno družbeno kohezijo med svojimi člani, da vsem v družbi zagotavlja družbeno blaginjo, minimizira družbene neenakosti in se izmika polarizaciji (Bešter 2007, 108), ob tem pa je najučinkovitejše sredstvo za vzpostavljanje sprejemajoče družbe takšno, ki ne izključuje, ne diskriminira ter vzgaja in nudi izobraževanje učencev iz različnih kulturnih, socialno-ekonomskih, religioznih in etničnih okolij (Lesar 2009, 336). V takšni kulturno raznoliki skupini, ki je del integrirane družbe, pa je pomembno ozaveščati in se boriti proti diskriminaciji, socialni izključenosti, segregaciji in marginalizaciji ter vzdrževati in ozaveščati pomen sprejemanja različnosti, torej spoštovati, upoštevati, priznavati, enako obravnavati in gojiti pozitiven odnos do različnih etničnih, verskih in kulturnih identitet. (Bešter 2007, 108, 109)

Z oviranjem integracije imamo v družbi torej probleme z diskriminacijo in izključevanjem, ki pa ju uspešno odpravimo le z vzpostavitvijo vzgojno-izobraževalnega sistema vseh učencev, ne glede na njihovo jezikovno, kulturno in etnično identiteto ter socialno in religiozno okolje.

Z integracijo pa imamo v mislih tudi *»kakovost in način povezanosti novih populacij z obstoječim sistemom družbenoekonomskih, pravnih in kulturnih odnosov«* (Bešter 2007, 109). Povezanost novih populacij naj bi bila v javni sferi družbenega sistema dosežena z aktivno in enakopravno participacijo, kjer ima vsak pravico, da izraža in ohranja njegovo lastno kulturo. O integraciji govorimo, ko priseljenci dosegajo primerljive družbene položaje z *»avtohtonim«* prebivalstvom na področjih kot so izobrazba, poklicne kvalifikacije, starost in spol. Pri tem pa je potrebno vedeti, da neuspešna integracija ne pomeni ravno vsako odstopanje na omenjenih

področjih, saj tudi razlike niso le posledica samo rezultat strukturnih ovir ali diskriminacije posameznikov oz. posameznih skupin. (Bešter 2007, 109)

2.2 Dimenzije integracije

Izraz integracija, se ne glede na pomen, ki ga uporabljamo, nanaša na različna področja in zajema torej različne dimenzije integracije. Ključna dimenzija integracije se nanaša na pravno integracijo, saj le-ta igra pomembno vlogo in temelj za enake možnosti. Običajno pridobivajo priseljenci pravice postopoma, in sicer sprva pridobijo pravice do prebivanja in dela v novi državi, pravico do pridobivanja socialnih storitev ter nato pridobijo politične pravice in dolžnosti, kot jih imajo vsi drugi prebivalci oz. državljani Slovenije. Polnopravna integracija priseljencev pa je dosežena šele s pridobitvijo statusa državljana. Naslednja, poselitvena in bivanjska dimenzija vključuje naselitev, življenje in preseljevanje priseljencev kamorkoli v državi, pod enakimi pogoji kot jih imajo preostali prebivalci. Socialnoekonomska integracija opredeljuje položaj priseljencev na trgu dela in v sistemu države blaginje. Torej imajo enake možnosti in dosegajo primerljive rezultate v socialnoekonomskih kazalcih kot so zaposlitev, dohodek, socialnoekonomski status in »uživanje« socialnih storitev, ne glede na njihovo etnično, versko ali kulturno pripadnost. Kulturna integracija se nanaša na heterogeno področje, in sicer jezik, vero, popularno kulturo in prakse v vsakdanjem življenju. Gre za interaktiven oz. dvosmeren proces (Bešter 2007, 110), kjer sta ključnega pomena spoznavanje in sprejemanje kulturnih vzorcev drugih etničnih skupin ter ponotranjenje novih vrednot, norm in vedenjskih vzorcev. Cilj je kulturni pluralizem, kjer se ob stiku dveh kultur ohranja izvorna kultura in sprejema nova. Naslednja dimenzija je politična integracija, kjer lahko priseljenci aktivno sodelujejo v procesih državno-političnega odločanja in vplivajo na odločitve. Pri družbeni integraciji imamo v mislih prostovoljne neformalne socialne stike in druženja posameznika z okolico, in sicer v šoli, službi, prostem času, ipd. Pri tem je pomembno, da je tovrstna integracija osredotočena, ne le na eno, temveč na vse prisotne etnične skupine. Z identifikacijsko integracijo pa imamo v mislih, ko priseljenci razvijejo občutke pripadnosti družbi oz. državi, v katero se priselijo. (Bešter 2007, 109-112) Kot slednji in ključni dimenziji, pa se bomo posvetili integraciji na področju izobraževanja.

2.3 Integracija v vzgojno-izobraževalni sistem

Integracija na področju izobraževanja zajema status priseljencev v izobraževalnem sistemu in se nanaša predvsem na drugo generacijo priseljencev (Bešter 2007, 110). Nesprejemanje in nepripravljenost za integracijo povzroča tako priseljencem kot tudi pedagoškemu osebju hude osebne stiske, prav tako pa odslikava slab in nepravilčen sistem (Skubic Ermenc 2010, 270).

Vzgojno-izobraževalni sistem je sam po sebi vrednota, saj vzgaja in razvija vrednote ter oblikuje učne in socialne spretnosti. Vrtni in osnovne šole kot socializacijske institucije so za otroke izrednega pomena pri prehodu iz otroštva v odraslost, saj vzgajajo, educirajo, učijo spoštovanja človekovih civilizacijskih vrednot, pravic, strpnosti, solidarnosti (Židan 2007, 16). Izobraževalni sistem je prav zato bistvenega pomena, saj imigrantski otroci pridobijo v njem pomembne veščine, znanja in socialne vezi, potrebne za uspešno integracijo v družbo (Bešter 2009, 59), v kulturno raznoliki družbi pa mora spodbujati tudi odprtost do različnosti in gojiti pozitivno naravnost do kulturnega pluralizma. Da je integracija na področju izobraževanja uspešna, morajo biti priseljencem in njihovim potomcem izobraževalne institucije enakopravno dostopne, imeti morajo enake možnosti za nadaljnje izobraževanje in kot skupina dosegati primerljivo izobrazbeno strukturo s strukturo njihovih vrstnikov med večinskim prebivalstvom. Pri integraciji v izobraževalnem sistemu, pa je pomembno tudi, da imajo priseljenci možnost se učiti in ohranjati svoj materni jezik ter imajo na vseh izobraževalnih stopnjah prisoten medkulturni pristop, ki po definiciji Sveta Evrope mora temeljiti na enakopravnosti različnih posameznikov in skupin. Prav tako naj bi omenjeni pristop moral spoštovati, sprejemati in zagotavljati kulturno in jezikovno raznolikost, enake možnosti ter se izogibati etnocentrizmu, diskriminaciji ksenofobiji in rasizmu. (Bešter 2007, 107, 110)

3 Izobraževanje kot »srce« in temelj medkulturnega dialoga

Znanje je ključni pojem, ki zagotavlja kakovostno splošno izobrazbo in je temeljna vrednota v vzgojno-izobraževalnem procesu (Krek in Metljak 2011, 23), prav tako je tudi dejavnik socializacije, ozaveščanja, duhovne rasti posameznika, njegove kulture in civiliziranosti ter njegovega soočanja in obvladovanja sprememb v družbi (Židan 2007, 21). Globalizacijski procesi v sodobnem svetu kažejo, da je znanje bistvenega pomena za državno blaginjo in je ključni dejavnik družbenega razvoja in njenega delovanja (Krek in Metljak 2011, 18), prav tako pa je ključnega pomena za proces integracije, saj otroci priseljencev pridobijo nekatero pomembno opremo za uspešno vključitev v družbo, kot so veščine, znanja in številne socialne vezi (Bešter 2009, 93). Izobraževanje je torej ključni faktor kultivacije osebnosti posameznika, je pomemben civilizacijski dejavnik in dejavnik vključevanja. Šola je odsev družbenih dogajanj v procesu globalizacije (Židan 2009, 31), prav tako je tudi prostor, kjer se odvija tudi pomemben proces socializacije in uspešnejše vključevanje otrok priseljencev v novo okolje v državi sprejemnici (Bešter in Medvešek 2010, 205). Izobraževanje igra ključno

vlogo pri integraciji priseljencev v družbo in jih spodbuja k temu, da bi v državi sprejemnici postali ustvarjalni državljani (Komisija evropskih skupnosti 2008). V družbi znanja, pa je znanje tudi produkcijski dejavnik, saj ima uporabno vrednost, poleg učenja pa spodbuja tudi posameznikovo kritično plat, in sicer moralno, spoznavno in družbeno (Krek in Metljak 2011, 20). Priseljencem je tako treba pomagati pri integraciji v novo družbeno okolje, da pa bi bila le-ta uspešna, imata pri tem ključni pomen prav vrtec in osnovna šola, kjer se odvija tako proces socializacije, vzgoje kot sam proces izobraževanja.

Šolski sistem se na vseh ravneh izobraževanja vključuje v globalno povezovanje, soodvisnost in sodelovanje, kar zahteva prilagodljivo znanje ter odprto in enakopravno družbo (Krek in Metljak 2011, 44). Slovenija se kot država v EU sooča s pomembnimi zmožnostmi in priložnostmi, tako na področju vzgoje in izobraževanja, saj vzgaja za evropsko demokracijo, socializacijo in proti diskriminaciji, prisotni prav v procesih globalizacije (Židan 2007, 17). Globalizacijski procesi imajo skozi diskusije, procese in institucije vedno večji vpliv na izobraževalni sistem in prakse v nacionalni državi (Klemenčič 2012, 74). Globalna vzgoja v šolskem sistemu teži h globalni odgovornosti posameznika in skupnosti, spodbuja medsebojno učenje, sodelovanje na narodnem in mednarodnem nivoju (Krek in Metljak 2011, 44), izobraževanje pa služi kot temeljna podlaga za medkulturni dialog, razumevanje in spoštovanje diverzitete (European Institute for Comparative Cultural Research 2008, 3). Poglobljeno znanje pripomore oblikovati bolj pravično in solidarno globalno družbo, preprečevati diskriminacijo in neutemeljene predsodke, vzpostavljati in oblikovati vzajemno spoštovanje in poznavanje vseh prisotnih različnih kultur (Krek in Metljak 2011, 44). Učni načrti šolskih predmetov morajo biti prilagodljivi, pedagoški delavci pa so tisti, ki morajo poiskati najprimernejše možnosti in oblike prilagajanja, da pri pripravi učno pedagoških ur v svoj predmet vpletejo različne medkulturne tematike (Bešter in Medvešek 2010, 238). Medkulturni dialog mora torej potekati v okolju, kjer je osebi zagotovljena varnost in dostojanstvo, participacija in enake možnosti, kjer se različni pogledi lahko med kulturami izražajo brez strahu (European Institute for Comparative Cultural Research 2008, 3).

Sedaj pa si podrobneje pogledjmo pomen in potrebo po socializaciji v multikulturnem okolju.

3.1 Socializacija za multikulturalnost

Današnja družbena realnost je diverzitetna oz. multikulturalna, ki je nujna za krepitev socializacije (Židan 2004, 55) in je integralni del vsakdanjega izobraževanja s katero je potrebno začeti vzgajati že otroke (Krek in Metljak 2011, 45). Z multikulturno vzgojo preko

medsebojnih stikov, vzajemno komunikacijo in sodelovanjem ter enakopravne izmenjave kultur, tradicij in jezikov lahko dosežemo cilje multikulturalizma (Mujkanović 2010, 197). Gre za sodoben pojav, povezan z mednarodnimi migracijami in odnosi ter se pojavlja v povezavi z odnosi do priseljencev (Lukšič Hacin 1999, 140). Pri razvoju in prenosu vrednot na mlajše, kot so spoštovanje in nediskriminacija pripadnikov drugih etničnih skupin, igra vzgojno-izobraževalni sistem pomembno vlogo (Medvešek 2006, 126), z multikulturno vzgojo naj bi tako opustili predsodke do drugih in jim dopustili enake možnosti, ki veljajo za vse (Mujkanović 2010, 197). Slovenija je multikulturna država zaznamovana z medkulturnimi vplivi in kot odprta družba, mora temeljiti na vzgoji in izobraževanju, ki poudarjata medsebojno spoštovanje in razumevanje priseljencev iz drugih kulturnih okolij (Krek in Metljak 2011, 45). Spoznati moramo, da multikulturnost družbo bogati (Medvešek 2006, 126), šolanje vseh v družbi je izrednega pomena, saj prispeva k razvoju odprtih družb in posameznikov, sposobnih spoštljivega sobivanja z »drugačnimi« (Lesar 2004, 336). Učni programi naj bi bili usmerjeni k globalni vzgoji in bi tako obsegali tudi spoznavanje drugih kultur, narodov, jezikov, literature, običajev ipd. (Krek in Metljak 2011, 45), zelo pomembno pri tem je ustvarjalno iskanje načinov, kako velike razlike med ljudmi ne le razumeti, temveč tudi sprejemati ter pozitivno pristopati k različnosti (Židan 2004, 57).

Socializacija za multikulturnost mora mladim pomagati prepoznavati nepravilnosti, predsodke, stereotipe in takšna socializacija je lahko uspešna, če uspešno sodelujejo vsi njeni nosilci (Židan 2004, 58). Potrebno je prilagoditi tudi vzgojno-izobraževalni program z učnimi vsebinami in metodami pri delu (Medvešek 2006, 126), vsaka šola mora organizirati vzgojno-izobraževalno delo med učenci tako, da spodbuja kakovost pri delu, medsebojno sodelovanje, medvrstniško učno in druge vrste pomoči ter prostovoljstvo (Krek in Metljak 2011, 115), ob tem pa mora biti šola prijazen socializator, ki oblikuje enakopravne družbene in izobraževalne možnosti za otroke iz manjšinskih skupin, se upira diskriminaciji ter brani in razvija kulturni pluralizem v družbi (Židan 2004, 58). Pestra ponudba dejavnosti in učnih pristopov mora spodbujati in prispevati k zmanjševanju socialno-kulturnih in jezikovnih razlik med učenci. Da bi poskrbeli za ustrezno pomoč učencem priseljencem, morajo biti na voljo tudi ustrezni učitelji in šolski svetovalni delavci, ki sodelujejo s starši, z njimi dosežejo soglasje za doseg ciljev vzgojno izobraževalnega dela, poleg tega pa morajo biti šole povezane tudi z zunanjimi institucijami kot so svetovalni centri, neprofitne organizacije, zavodi, centri za socialno delo, itd. (Krek in Metljak 2011, 115)

Na voljo so številni integracijski programi, ki omogočajo učencem priseljencem tudi dodatno učno pomoč v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Za uspešno prakso se je izkazalo tudi mentorstvo in tutorstvo otrok, ki ga preko dogovora o sodelovanju s starševskimi organizacijami in institucijami lokalne skupnosti, vodijo študentje istega kulturno etničnega porekla. (Komisija evropskih skupnosti 2008)

Kot primer zagotavljanja enakih izhodišč, doseganja enakih štartnih pozicij ter zmanjševanje socialne neenakosti v izobraževanju, pa poznamo tudi kompenzacijske programe, ki so bili uspešni pri nudenju dopolnilnega izobraževanja in motiviranja otrok iz socialno, etnično in kulturno drugačnih okolij (Kodelja 2006, 32).

Pobude za integracijo potekajo tudi preko medsebojnega sodelovanja državnih in drugih organov, mednarodnih organizacij in različnih združenj, vlada pa v namen medinstitucionalnega sodelovanja ustanovi tudi sosvet, ki izvaja ukrepe za vključevanje priseljencev, katerega člani so predstavniki ministrstev in nevladnih organizacij (Medved 2010, 33). Nevladne organizacije so ene izmed pomembnejših gonilnih sil za spodbujanje medkulturnega dialoga (European Institute for Comparative Cultural Research 2008, 10), kjer poteka odprto in spoštljivo vzajemno izmenjavanje pogledov, mišljenja in praks med posamezniki in skupinami različnih etničnih, verskih in jezikovnih ozadij (Council of Europe 2008, 5, 9). Prostovoljstvo kot ena izmed učnih pomoči, pa ima velik pomen za širšo skupnost, saj izboljšuje kakovost življenja priseljencev v družbi. Programi in delavnice v okviru prostovoljstva pomagajo priseljencem pri pridobivanju potrebnih informacij, svetovanju, podpirajo solidarnost med ljudmi, nudijo pomoč pri svetovanju otrokom v stiski in pri odpravljanju jezikovnih ovir, pri integraciji v družbeno okolje in v procesu izobraževanja, pri vzpostavljanju dialoga in ohranjanju socialnih stikov v okolici, sklepanju prijateljstev in preživljanju kakovostnega prostega časa z vrstniki.

Pozornost mora biti usmerjena na tri ravni, in sicer na raven urejenosti šolskega sistema in širše družbe, na raven posamezne šole in na dogajanje v razredih (Lesar 2009, 337). Cilj vsake osnovne šole je med drugim tudi zmanjševanje nepravilnih dejavnikov družbenega okolja v povezavi z razvojem, vzgojo in učenjem posameznika, in sicer mora šola omogočati uspešno integracijo učencev priseljencev, jih spodbujati in jim nuditi ustrezno pomoč vsem (Krek in Metljak 2011, 118). Kot zelo uporaben metodični pristop je izvajanje različnih delavnic multikulturnega učenja, kjer učenci priseljenci z ostalimi krepijo skupinsko dinamiko, spoznavajo stereotipne vzorce do drugačnih kultur ter okolij, prav tako pa ima velik

pomen tudi skupinsko delo in kakovostne razprave, kjer učenci poglobljajo razumevanje multikulturne tematike in problematike ter aktivno sodelujejo s svojim znanjem, čustvi in izkušnjami (Židan 2004, 60).

Skratka, multikulturalnost ne pomeni le stika z drugimi kulturami, temveč teži k trajni spremembi v posameznikovem pozitivnem odnosu do njih (Židan 2004, 60). Preko šole se tako naučimo in privzgojimo občutek za medsebojno strpnost, razumevanje ter spoštovanje različnosti, človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter sodelovanja z drugimi (Krek in Metljak 2011, 118).

3.2 Vzgojno-izobraževalni sistem v etnično heterogeni družbi

Izobraževanje in pridobivanje dinamičnih, življenjskih znanj, bogati posameznika in omogoča boljše razumevanje družbenih sprememb in družbenega okolja v katerem živimo (Židan 2009, 21). S sociološke perspektive in na podlagi številnih raziskav je vloga javne osnovne šole v procesu družbenega vključevanja in izključevanja potomcev priseljencev med drugim uvesti predvsem družboslovne predmete, ki obravnavajo več drugih etničnih, kulturnih in religioznih najštevilčnejših skupnosti v Sloveniji. Šola in pedagoški delavci morajo učence seznaniti z ustreznim znanjem, vedenjem in vrednotami. Za doseganje učinkovite interakcije pa morajo delati pri izboljšanju odnosov med etničnimi, kulturnimi in jezikovnimi skupnostmi, jim omogočiti tudi enake možnosti za učenje in napredovanje, dostopna pa mora biti tako njim kot staršem tudi šolska svetovalna služba. Če je potrebno, se potomcem priseljencem mora omogočiti tudi dodatno učenje jezika države sprejemnice, njihovega maternega jezika in kulture za čim uspešnejše izobraževanje in učinkovito integracijo v družbo. (Medvešek 2006, 139-143)

3.3 Pravica do izobraževanja

Pravičnosti je tista družbena vrednota h kateri vsi stremimo (Peček in Lesar 2006, 10). Pravičnost daje vsakomur kar je njegovo in kar mu zakonsko pripada, država tako vsakomur, kot javno dobro, zagotavlja pravico do izobraževanja. Pravično definiramo kot tisto, kar je v skladu z enakostjo, torej so pravična dejanja, pravični ljudje in pravični zakoni tisti, ki vzpostavljajo ali ohranjajo odnos enakosti. (Kodelja 2006, 274-275, 272)

Enake izobraževalne možnosti, ki vključujejo enaka izhodišča na začetku in enako dostopnost do izobraževanja v sodobnih družbah, z liberalnimi in demokratičnimi načeli nalagajo, da imajo vsi državljani enake možnosti za uspeh. Tudi 26. člen Splošne deklaracije človekovih

pravic pravi, da ima vsak enako pravico do brezplačnega izobraževanja vsaj na začetni in temeljni stopnji. (Kodelja 2006, 31)

Človekove pravice v vzgoji in izobraževanju posameznikov in skupin zavezujejo k spoštovanju pluralnosti kultur in k spodbujanju strpnosti, razumevanja in prijateljstva med vsemi narodi, rasami, verskimi in številnimi drugimi skupinami. Človekove pravice nalagajo tudi spoštovanje in nediskriminacijo otrok priseljencev oziroma vseh iz kulturno in socialno manj spodbudnih okolij. (Krek in Metljak 2011, 13)

Pravičnost mora nedvomno biti najbolj pomembna vrtilina vrtca in osnovne šole kot družbenih institucij (Kodelja 2006, 58), pri samem ugotavljanju pravičnosti šolskega sistema, pa je poleg oblikovanja pravičnih zakonskih okvirov delovanja šolskega sistema, pomemben tudi pokazatelj pravičnosti, ki v praksi omogoča enake možnosti ne glede na narodnost, veroizpoved in druge razlike, ki so pomembne za šolanje. Prav tako, pa je šolski sistem pravičen, če mu uspe zmanjšati dejavnike, ki izhajajo iz ekonomskega, socialnega in kulturnega okolja posameznika, kot na primer pogovorni jezik v domačem okolju ipd. (Lesar 2009, 335)

Pod človekove pravice vključujemo torej, da ima vsak posameznik možnost svobodne izbire in možnost enakopravne participacije v vzgojno-izobraževalnem sistemu ter je ob tem deležen spoštovanja, razumevanja, solidarnosti in družbeno spodbudnega okolja.

Naloga države je zagotoviti brezplačno in enako dostopno izobraževanje vsaj do univerzitetnega izobraževanja. Človekove pravice zahtevajo uresničevanje šolskega sistema, ki je kakovosten, pravičen in učinkovit, ki visoko vrednoti izobraževanje, znanje, učencem nudi kakovostno in trajno vzgojo, ter jim pomaga pri osebnotnem oblikovanju in aktivnem vključevanju v družbo. (Krek in Metljak 2011, 7, 13)

Integracija priseljencev v novo okolje in sobivanje z večinsko družbo zahteva dvosmerni proces, ki ga omenjam v nadaljevanju skozi model integracijske politike.

4 Model integracijske politike

Priseljenci postanejo s priselitvijo v novo okolje vsekakor tudi del družbe v katero so se priselili. Kot del večinske družbe, pa se morajo čim boljše integrirati v novo okolje in naloga države je, da poskrbi za proces integracije, ki bi omogočal priseljencem čim boljše adaptacijo in »sožitje« v sobivanju z večinsko družbo ter jim pri tem omogočili pravico do enakopravne

udeležbe na številnih področjih družbenega in kulturnega življenja. Model integracijske politike se nanaša na opredelitev integracije kot dvosmernega procesa, kjer je ključnega pomena obojestransko prilagajanje, sprejemanje in prispevanje skupne kulture tako priseljencev kot tudi večinske oziroma sprejemne družbe. Integracijski model v kulturni raznolikosti družbe kot celote poudarja medkulturni pristop, ki dopušča ohranjanje različnih kulturnih in etničnih identitet, a posameznikov pri tem ne obravnava primarno kot člane etničnih ali kulturnih skupin. Rezultat družbe s takšno politiko je družba, ki priznava in dopušča vsem članom enakopraven položaj ne glede na njihovo etnično ali kulturno pripadnost. Poleg tega pa naj bi spodbujala tudi medkulturno spoznavanje in sodelovanje. (Bešter 2007, 115, 116)

Skozi medkulturni pristop, ki ga poudarja integracijski model, se tako posamezniki z različnimi etničnimi in kulturnimi identitetami počutijo sprejete in povezane v sobivanju z večinsko družbo, kjer lahko tudi aktivno sodelujejo v vseh sferah družbenega življenja. Tovrstna integracijska politika pa ima tudi »posluh« za ohranjanje kultur in tradicij priseljencev, kar pa prispeva tudi k občutku enakopravnosti in večji egalitarnosti družbe. V širšem smislu je cilj integracijske politike integracija priseljencev. V ta namen obsega politike, programe in ukrepe, ki imajo nalogo vse prebivalce integrirati v kohezivno skupnost. Pri tem je pomembno, da imajo priseljenci možnost enakopravne integracije v izobraževalno, socialno, zdravstveno, zaposlitveno politiko, politiko državljanstva idr. V ožjem smislu pa integracijska politika vsebuje politike in ukrepe, katerih cilj je priseljencem omogočiti pogoje, da bi enakopravno, preko različnih uvodnih tečajev za učenje jezika in premagovanju jezikovnih ovir, programov zaposlovanja za priseljence in pa tudi preko politike izobraževanja čim bolj uspešno sodelovali v družbi. Za uspešno integracijo je vsekakor treba uvajati politike in izvajati programe, ki upoštevajo potrebe in interese priseljencev. Ker je namen integracijske politike v družbi spodbujati kulturni pluralizem in enakopravnost, je poudarek na individualnem in skupinskem pristopu. (Bešter 2007, 116-117)

4.1 Individualni pristop

Pri individualnem pristopu je v središču zanimanja posameznik in njegova integracija v družbo skozi različne protidiskriminacijske predpise in politike, ki zagotavljajo enake možnosti in pomoč pri enakopravnosti v tekmovanju za delovna mesta. Integracija pa se pri individualnem pristopu na kulturnem področju ne usklajuje s cilji in z nameni integracijske politike, saj individualni pristop nekako bolj vodi k asimilaciji priseljencev v večinsko

kulturo. Prav tako so tudi na področju politične participacije glasovi, želje in potrebe priseljencev najpogosteje preglasovani z glasovi večine. (Bešter 2007, 117)

4.2 Skupinski pristop

Integracijska politika mora izvajati tudi skupinski pristop, ki poleg enakih individualnih pravic dopušča tudi »diferencirane oziroma skupinsko-specifične pravice« kot so na primer pravica in zagotavljanje pogojev za učenje materinščine, pravica do ustanavljanja društev, pravica do delovanja kulturnih združenj in dejavnosti imigrantskih skupin ter njihovo financiranje iz javnih sredstev ipd. (Bešter 2007, 117)

Integracijska politika z individualnim pristopom torej poudarja integracijo posameznika kot individua skozi različne programe in tečaje, kot na primer jezikovni tečaji slovenskega jezika, da bi lahko tudi priseljenci in njihovi otroci enakovredno iskali zaposlitev ter konkurirali na trgu delovne sile ter se počutili enakopravne z drugimi državljani. Poleg tega pa mora integracijska politika upoštevati tudi pravice, potrebe ter želje priseljencev in njihovih potomcev po ohranjanju njihove kulture in pravice do enakopravnosti v večinski družbi, ki jih zagotavlja z skupinskim pristopom.

5 Odnos do priseljencev in medetnični odnosi v Sloveniji

Etnična in kulturna raznolikost sta dejstva, ki ju moramo sprejemati in spoštovati ter dojemati in vrednotiti kot prednost in ne pomanjkljivost, da bi vzpostavili trdno in kohezivno družbo. (Medvešek 2007, 188)

V družbeni realnosti in vsakdanu so priseljenci, njihovi potomci in pripadniki različnih etničnih manjšin označeni in obravnavani kot posamezniki, ki povzročajo probleme, predstavljajo grožnjo obstoječim kulturnim normam, narodni identiteti in suverenosti države (Medvešek 2007, 188), v šoli jih neenako obravnavajo, učitelji jih posredno diskriminirajo, njihovi sošolci z drugo etnično pripadnostjo, pa jih ne sprejemajo (Medvešek 2006, 124). O njih vlada podoba konkurence na trgu delovne sile, zaradi njih pa naj bi bila sumljiva in pod vprašajem tudi lojalnost države. Devetdeseta leta so sodobne družbe zaznamovala z rastjo ksenofobije, nestrpnosti in diskriminacije. Negativne oznake, etnična nestrpnost, etnična distanca, diskriminacija in nasilje, onemogočajo priseljencem enake možnosti, da bi se vključili v družbo in na podlagi svojih sposobnosti, znanjem in izkušnjami prispevali k razvoju. (Medvešek 2007, 188)

S pomočjo primerjalne analize Slovenskega javnega mnenja (SJM) Fakultete za družbene vede so predstavljena mnenja, stališča in percepcije večinskega naroda do priseljencev, ki so pokazale zadržan odnos in naraščanje občutkov nestrpnosti že v sedemdesetih letih, rast etnične distance in nacionalizma ter krhanje odnosov pred razpadom Jugoslavije, torej konec osemdesetih in začetek devetdesetih let. (Medvešek 2007, 193, 212)

Večinski narod je bil že pred osamosvojitvijo Slovenije do priseljencev nestrpen, nato pa so se odnosi začeli vedno bolj zaostrovati in krhati (Medvešek 2007, 213). Potomci priseljencev v vrtcih in šolah ob tem občutijo tudi diskriminacijo, nizka pričakovanja, nerazumevanje in neenako obravnavo zaradi svoje etnične pripadnosti (Medvešek 2006, 144). Prisotna je tudi t.i. »selektivna diskriminacija«, ki se kaže predvsem do priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije in njihovih potomcev kot pa do priseljencev iz zahodnoevropskih držav itd. (Medvešek 2007, 213).

Kot izredno pomembno in ključno vlogo v procesu integracije ter kot pogoj za lažjo participacijo in delovanje v vsakdanjem življenju posvečam vlogi jezika.

5.1 Vloga in pomen jezika v integracijskem procesu

Razvoj jezikovnih zmožnosti, kjer sodelujejo starši, prijatelji in učitelji, je pomemben pri razvoju otroka in oblikovanju njegove identitete (Peček in Lesar 2006, 20). Jezik ima največjo vlogo in pomen pri opredeljevanju etničnosti in oblikovanju etnične skupnosti (Medvešek 2007, 354), tako je za učinkovitejšo, pravičnejšo in uspešnejšo integracijo otrok priseljencev v družbo države sprejemnice, pomembno znanje slovenščine (Krek in Metljak 2011, 33), s čimer se strinjajo tako pripadniki večinskega naroda kot priseljenci (Medvešek 2007, 354, 355). Učenje slovenščine mora biti zasnovano tako, da motivira ter omogoča hitro in učinkovito jezikovno napredovanje, ob tem pa ne izključuje ali marginalizira učenk in učencev (Krek in Metljak 2011, 33). Strnjena oblika učenja v skupinah deluje integrativno, nadaljevanje dodatnega učenja slovenščine, pa je odvisno od učenčevih potreb v okvirih diferenciacije in individualizacije, ki naj bo kombinirano tudi z vključevanjem tutorstva, torej že vključenih učencev s podobno izkušnjo (Krek in Metljak 2011, 33).

Po Zakonu o osnovni šoli imajo otroci, prebivalci Republike Slovenije, a so tuji državljani oz. nimajo državljanstva, pravico do obveznega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije (Zakon o osnovni šoli 1996, 10.čl.) in za otroke slovenskih državljanov, katerih materni jezik ni slovenski je v 1. členu istega zakona zapisano, da se organizira pouk slovenskega jezika in kulture, poleg tega pa je v sodelovanju z državami izvora možen tudi

pouk njihovega maternega jezika in kulture (Zakon o osnovni šoli 2011, 1.čl.). Leta 2007 je 10. člen dopolnjen še s tretjim odstavkom v 3. členu, ki določa, da se otrokom, potrebnim pomoči pri učenju slovenščine, ob vključitvi v osnovno šolo organizira tudi tečaj slovenskega jezika (Zakon o osnovni šoli 2007, 3.čl.).

Zakonodaja Republike Slovenije torej vsem otrokom kot otrokom priseljencev omogoča pravico do šolanja in izobraževanja brez diskriminacije (Krek in Metljak 2011, 25), šole pri tem večinoma izvajajo dodatno učenje slovenskega jezika, izvajale pa naj bi tudi učenje in ohranjanje maternega jezika priseljencev (Bešter in Medvešek 2010, 24), saj otroci morajo ohranjati in znati svoj jezik, da bi se lažje naučili tudi slovenski (Mujkanović 2010, 207). Ob tem šola ponuja tudi različne oblike individualne ali skupinske učne pomoči, na nekaterih šolah, pa so organizirane tudi različne oblike medvrstniške pomoči (Bešter in Medvešek 2010, 214). Splošni konsenz, ki pravi, da je izobraževanje pravica vseh ne govori o enakem izobraževanju za vse, temveč o tem, da je treba pri učencih priseljencih uporabljati različne oblike in metode dela ter pospešiti integracijo (Krek in Metljak 2011, 25), ob tem šole z diferencirano ponudbo pripomorejo k enakim možnostim in k uspešnem vključevanju učencev priseljencev (Lesar 2009, 338). Učitelji, ki imajo v svojem razredu učence priseljence, morajo za njih pripraviti tudi individualni načrt, v okviru katerega načrtujejo in predvidijo ocenjevalna merila (Bešter 2009, 103). Pedagoški delavci ob tem poudarjajo, da tako otroci priseljenci kot njihovi starši potrebujejo dodatno pomoč in spodbudo na številnih področjih, in sicer poleg dodatnih ur učne pomoči, tudi različne oblike svetovanja in tečaje s praktičnimi vsebinami, prilagodne njihovim potrebam (Bešter in Medvešek 2010, 215). Uspešno vključevanje otrok priseljencev iz manj spodbudnih okolij mora temeljiti na vzpostavljanju mehanizmov za izenačevanje začetnega stanja in enakih možnosti pri doseganju rezultatov (Krek in Metljak 2011, 23). V praksi se zakonodajna določila uresničujejo na različne načine, v šolah pa je vodenje in uresničevanje odvisno predvsem od ozaveščenosti posameznih pedagoških delavcev in ravnateljev, zato je potrebna ustrezna sistemska rešitev za izvajanje pouka prvih jezikov priseljencev, in sicer znotraj šole kot izbirni predmet, zunaj šole pa na primer v obliki tečaja, kjer bi natančno opredelili obseg, obliko in vsebine dodatnega pouka, kdo so lahko in kakšna naj bo strokovna usposobljenost izvajalcev (Krek in Metljak 2011, 138). Na uvodnem tečaju slovenščine kot drugega jezika se učenci poleg jezika učijo tudi osnove terminologije drugih predmetov in temeljne koncepte, to pa zahteva medpredmetno povezovanje in sodelovanje vseh učiteljev, ob tem pa je primerno, da imajo priseljenci možnost učenja svojega prvega jezika, torej materinščine in kulture, saj

dobro razvita jezikovna zmožnost v prvem jeziku pogojuje razvoj jezikovne zmožnosti tudi v vseh drugih jezikih (Krek in Metljak 2011, 139). Dejansko v praksi je ta pravica spoštovana redko in le v okviru društev in zavodov, ne pa v programih vrtcev in osnovnih šol, številne med njimi pa te možnosti za učenje materinščine celo sploh ne poznajo (Lesar 2009, 339). Tudi pri kulturi, pa ljudje dejansko samo spoznavamo, proučujemo razlike, ne iščemo podobnosti, se obnašamo kot da »mi« nimamo nič opraviti z »drugimi«, sicer jih moramo spoštovati, a se to spoštovanje ne nanaša na pripravljenost, da druge sprejmemo v »našo« družbo (Skubic Ermenc 2003, 165). Pri učnih načrtih nekaterih obveznih predmetov v osnovni šoli lahko vidimo, da je med kulturami nekakšna hierarhija, saj je pozornost namenjena samo nekaterim, večinoma zahodnim kulturam (Skubic Ermenc 2003, 165) in tako se v kurikulumih vidi monokulturna naravnost, saj obstaja dvom o resnični možnosti spoznavanja in razvijanja lastne kulture otrok priseljencev (Lesar 2009, 340).

Med prioritete naloge in cilje programov torej sodi vključevanje priseljencev in njihovih potomcev v slovensko družbo. Velik poudarek je na kakovostnih in prilagojenih programih, ki vključujejo dodatno učno pomoč. Zelo potrebne in logične so tudi prilagoditve pri ocenjevanju znanja in uspešnosti, pri tem je potrebno otroke priseljence vseskozi spodbujati k uspehom in napredovanju pri učenju jezika in številnih drugih učnih vsebin. Zelo pomembno pa je tudi spodbujanje k vključevanju v športne in številne druge aktivnosti, ki so tako kot ostalim otrokom, tudi njim na voljo, saj otroci preko športnih dosežkov pridobijo veliko spoštovanja in »priljubljenosti« tudi k tem, da se vključujejo v številne druge dejavnosti. Poleg omenjenih sistemskih rešitev, pa je seveda neizbežna podpora tako s strani pedagoških delavcev, staršev kot tudi učencev vrstnikov, ki jim pri učenju in vključevanju v družbo tudi najbolj pomagajo in jih spodbujajo.

Za uspešno integracijo priseljencev, je potrebno nadalje spoznati pomembno načelo interkulturalnosti.

5.2 Interkulturalnost kot pedagoško-didaktično načelo

Cilj pedagoško-didaktičnega načela interkulturalnosti je odpravljanje vseh oblik diskriminacije (Mujkanović 2010, 198), ki ima opraviti s povojnimi migracijami, kjer so državljani drugih držav prihajali v druge nacionalne države in šolske sisteme. Načelo zajema družbeno emancipacijo človeka in enakopravnost v vzgojno-izobraževalnem sistemu, saj podpira enake izobraževalne možnosti, ohranjanje identitet etničnih in kulturnih manjšin ter spoštljiv in solidaren odnos do deprivilegiranih. (Skubic Ermenc 2006, 152)

V Sloveniji se interkulturalnost tiče predvsem teme o priseljencih (Mujkanović 2010, 198). V vzgojno-izobraževalnem procesu načelo interkulturalnosti zajema vse štiri glavne sestavine koncepta, in sicer interkulturalnost kot pedagoško načelo spodbuja enakopravnost in enakovrednost obstoječih kultur, ki ga morajo vsi pedagoški delavci, tako vzgojitelji kot učitelji spoštovati in upoštevati v svoji enoti in svojem razredu do vseh otrok, ki prihajajo iz drugih kultur. Prav tako mora interkulturalnost gojiti enakovreden pogled na drugačne, saj imajo lahko otroci, ki niso socializirani v kulturo slovenske vrtce in osnovne šole ter z drugačno zalogo kulturnega znanja, pri tem tudi težave. (Skubic Ermenc 2006, 158)

Večina vzgojiteljev in učiteljev naj bi obravnavala vse kulture enakovredno, podpirala govorjenje maternega jezika in značilnosti svoje izvorne kulture v družinah otrok priseljencev, saj sta prav vrtec in šola najbolj primerna in najbolj zgljedna prostora, ki učita strpen odnos in sprejemanje različnosti (Razpotnik 2002). Otroci priseljenci, ki ne izhajajo iz enake štartne pozicije v izobrazbi, morajo dobiti veliko pozornosti pri izenačevanju začetnih izobraževalnih možnosti, in sicer jih je potrebno čim prej vključiti v sistem izobraževanja ter jim znanje približati in narediti domače. Tretje načelo se nanaša na vodenje pedagoškega procesa, ki manjšinskim skupinam dejansko omogoča uspeh pri doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev, saj izhaja iz značilnosti posameznika. Zaradi različnih potreb in znanj, ki so odvisni glede na kulturno znanje in splošno predznanje učencev priseljencev, je potrebno učne vsebine prilagajati z dodajanjem novih učnih in interesnih predmetov in dejavnosti ali pa s spremembo že obstoječih predmetov in vsebin. V praksi pa imamo zaradi pomanjkanja časa in prostora v učnem načrtu večkrat težavo pri spodbujanju, ohranjanju, pogovoru ali predstavitvi jezika in kulture priseljencev. Pedagoška praksa lahko celo spregleda ali dopušča diskriminacijsko, saj imamo primere, kjer so otroci priseljenci razporejeni v skupine nižjega nivoja, kjer so deležni manj pozornosti in pričakovanj s strani učiteljev, a takšno diskriminatorno prakso bi morali odpraviti ter vnesti strpno vzgojo (Mujkanović 2010, 201). (Skubic Ermenc 2006, 156-165)

In nazadnje, interkulturalnost kot pedagoško načelo spodbuja tudi razvoj medsebojnega sodelovanja, solidarnosti in ohranjanja vrednot ljudi različnega kulturnega porekla. Interkulturalna vzgoja in izobraževanje poudarjata spoštovanje, sobivanje in sodelovanje med različnimi kulturami, kjer pa je potrebno razumeti tako kulturne podobnosti kot tudi razlike. Ob tem pa nam vsem tudi omogoča, da izvemo nekaj novega o svetu, njim in nam samim. (Skubic Ermenc 2006, 156-165)

Skozi teorijo smo spoznali ključne vidike, nanašajoče na koncept integracije. Pomemben del, pa predstavlja tudi praktični del, kjer bom pri zbiranju podatkov uporabila kritično analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov. Nanašala se bom na raziskovalne strukturirane intervjuje, podala pa bom tudi deskriptivni pristop prakse, ki se je izkazala za uspešno pri nas.

6 Empirični del

6.1 Raziskovalni problem

Empirični del temelji na analitični študiji primera intervjujev z vzgojiteljicami v vrtcih in učiteljicami v osnovnih šolah. Gre za vrtec Ciciban, enoto Žabice, Osnovno šolo Šentvid, Osnovno šolo Ketteja in Murna, Vrtec Ciciban, enoto Čebelice, Osnovno šolo Josipa Vandota Kranjska Gora, Vrtec Kekčevi junaki Kranjska Gora, Osnovno šolo Prežihovega Voranca Jesenice in Vrtec Jesenice, enoto Angelce Ocepek. Vrtce in osnovne šole sem kontaktirala preko telefona in elektronske pošte, ker pa se ti dve opciji nista izkazali za najbolj učinkoviti in predvsem dolgotrajni, saj je bilo sploh malo odgovorov, sem največkrat hodila povpraševati tudi osebno, saj sem tako prej pridobila osebe, ki so si z veseljem vzele čas. Informacije sem pridobila s pomočjo strukturiranega intervjuja z vnaprej pripravljenimi vprašanji, s katerimi je bil namen ugotoviti, kako se vzgojitelji/ce v vrtcih in učitelji/ce v osnovnih šolah prilagajajo potrebam otrok priseljencev in kakšne oblike učne pomoči jim vse nudijo ter ali so otroci priseljenci, ne glede na njihovo etnično pripadnost enako obravnavani. Podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo vprašanj, pa bom nato tudi predstavila, primerjala, interpretirala in povzela v ugotovitve.

S pomočjo vnaprej pripravljenih vprašanj s štirimi učiteljicami in prav tako štirimi vzgojiteljicami, sem želela pridobiti čim več informacij pedagoškega osebja, na podlagi njihovega mnenja, dela, izkušenj. Vprašala sem jih koliko otrok priseljencev je v njihovem razredu v osnovni šoli ali enoti v vrtcu, kako se otroci priseljenci med razumejo z drugimi (so jih ostali učenci sprejeli medse ali se bolj držijo zase), na kakšnem nivoju ocenjujejo njihovo znanje slovenščine in kako spodbujajo otroke k učenju in uporabi slovenskega jezika ter ali imajo možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika. Zanimalo me je tudi ali imajo učiteljice in vzgojiteljice občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako same pomagajo k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se nekako približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki, kako načrtujejo vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, ali izvajajo kakšne oblike dejavnosti,

individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem, ali so mnenja, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev. Povprašala sem jih tudi ali otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešajo z ostalimi otroki ali jim pustijo, da se razvrstijo sami po lastni želji. Zanimalo me je njihovo mnenje o tem, kakšno vlogo imajo pri integraciji starši in kako se z njimi sploh sporazumevajo. Poizvedela sem tudi, če imajo osnovne šole in vrtci morebiti kakšen kontakt in ali sodelujejo z določenimi organizacijami, če poskrbijo za dodatno pomoč in tečaje, na koncu sem vprašala tudi ali ocenjujejo, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke in jim pustila čas za razmislek in prostor njihovemu lastnemu mnenju, razmišljanju, občutkih in predlogih, ki bi ga morebiti delile v povezavi s tovrstnimi tematikami in problematikami. Nato naredim primerjavo in ugotavljam, če so kakšne razlike med boljšim in slabšim vključevanjem. Pridobljene rezultate sem interpretirala ter nato primerjala in podkrepila tudi z rezultati drugih avtorjev. Prav tako sem dodala opis programov, ki prispeva k integraciji otrok priseljencev v družbeno in kulturno okolje.

Poleg intervjujev empirični del vsebuje tudi prikaz ustvarjalnih delavnic POMP (psihosocialna pomoč otrokom priseljencem), kot primer dobre prakse pri nas, ki poteka v okviru Zavoda MISSS (Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije). Pri izvajanju tovrstnih delavnic imam v okviru omenjenega zavoda tudi osebne izkušnje kot izvajalka. Podan bo opis in sam potek dela za pomoč otrokom priseljencem.

6.2 Metodologija

Za vrsto raziskave, ki sem jo izvedla, sem uporabila kvalitativno raziskovanje, ki običajno raziskuje en primer ali manjše število primerov in kjer v raziskovalnem procesu zbiramo izkustveno gradivo oziroma pripovedi, ki pa jih tudi analizirano na beseden način, torej brez standardiziranih merskih postopkov (Mesec 1998, 37). Tovrstno raziskovanje zajema bolj holističen pogled v konkretni vsakodnevni situaciji (Sagadin, 2001, 13). Raziskovalec ob tem osebam prisluhne in upošteva njihova doživljanja, ravnanja in zavest (Mesec 1998, 41), poleg tega pa jim s tovrstnim raziskovanjem dopušča svobodno razmišljanje in izražanje v dialogu (Lamut in Macur 2012, 142).

Kvalitativna metoda, in sicer raziskovalni strukturiran intervju, omogoča proučevanje raziskovalnega pojava bolj dosledno, poglobljeno ter neposreden pogovor med raziskovalcem

in intervjuvancem z namenom pridobivanja informacij, ob tem pa so vprašanja tekom pogovora vnaprej pripravljena (Lamut in Macur 2012, 142-143). Raziskovalec je pri tem odprt za raznolike in bogate informacije in stališča, ki jih pridobi tekom raziskave (Mesec 1998, 45).

Za vzorec sem izbrala štiri učiteljice v osnovnih šolah in štiri vzgojiteljice v vrtcu. Z vsemi intervjuvankami sem se dogovorila za kraj in čas intervjuja, intervjuji so tako potekali na samih delovnih mestih oziroma v razredih osnovnih šol in v pedagoških sobah v vrtcih v Ljubljani, Jesenicah in Kranjski Gori, večinoma ob koncu delovnih obveznosti ali pa med balastnim časom na delovnem mestu. Vsem intervjuvankam sem sam potek in morebitna njihova vprašanja tudi predhodno razložila ter jim zagotovila anonimnost osebnih podatkov, imena pa sem za potrebe analize zamenjala s števili. Intervjuje sem z dovoljenjem vseh intervjuvank zvočno posnela in nato opravila transkripcijo, pri kateri sem odgovore, v kolikor je bilo to potrebno, tudi zapisala logično. Intervjuji so potekali na delovnih mestih, ob razpoložljivem času vseh intervjuvank, opravljala pa sem jih v mesecu maju, in sicer v obdobju od 14. maja 2014 do 30. maja 2014.

6.3 *Analiza in interpretacija zbranih podatkov*

Vse podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo strukturiranega intervjuja, sem zbrala in naredila transkripcijo za vsak intervju. Pri sami analizi in interpretaciji, pa sem uporabljala tudi nekatere citate, vendar napisane v slovničnem sosledju.

Za začetek sem učitelje in vzgojitelje vprašala koliko otrok priseljencev je v njihovem razredu oz. enoti. Dve vzgojiteljici sta zatrdili, da je kar nekaj otrok priseljencev, a nista vedeli natančnega števila, ena vzgojiteljica je rekla, da so jih imeli nekaj, a trenutno ima, tako kot druga vzgojiteljica v enoti, le enega otroka priseljenca. Medtem, ko sta dve učiteljici odgovorili, da imata v njunem razredu vsaka po dva priseljenca, ima ena učiteljica enega, profesorica slovenskega jezika pa ima pri izvajanju tečaja, kjer otroke priseljence dodatno poučuje slovenščino v dveh skupinah po štiri učence priseljence v vsaki skupini. Tako največ otrok priseljencev prihaja prav z območja nekdanje Jugoslavije, in sicer iz današnjih držav Bosne in Hercegovine, Srbije in Kosova. Kot lahko potrdimo na podlagi podatkov, Slovenija vsekakor ni etnično homogena država, to pa lahko povezujemo s številnimi dejavniki. Preseljevanja lahko povezujemo s številnimi družbenimi in političnimi dogajanjmi. Prav po razpadu nekdanje Jugoslavije je v Sloveniji bolj vidna in občutna kulturna raznolikost (Ivanuša 2011, 47). Preseljevanje ljudi iz omenjenih držav lahko povezujemo tudi z dejavniki

kot je večja možnost zaposlitve, zaradi želje in upanja po boljših delovnih in življenjskih pogojih, ki jih pripeljejo v državo Slovenijo. Poleg omenjenih priseljencev, pa je v vrtcih in osnovnih šolah, na podlagi podatkov z intervjuji, zaznati tudi otroke priseljence iz Rusije, Bolgarije, Albanije, in Finske kar lahko razumemo kot dejstvo, da je *»tudi Slovenija postala država, kjer biva veliko pripadnikov različnih kultur«* (Ivanuša 2011, 47). Preseljevanje je ena izmed značilnosti sodobnega sveta, ki se ji nobena država kot tudi Slovenija ni izognila (Grobelsšek 2010 v Ivanuša 2011, 47). Sklepamo lahko, da so mnogi tako prišli v Slovenijo tudi zaradi samega spleta okoliščin ali različnih življenjskih ponudb in priložnosti. Po snemanju intervjuja z učiteljico sem izvedela tudi, da se je družina otroka iz Finske preselila zaradi želje, ambicije in ugodnejših pogojev za smučanje, ki se jim nudijo v Kranjski Gori.

Nato smo se pogovarjali o tem, kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi otroci in ali so jih sprejeli medse. Prav vrtci in osnovne šole so tisti, ki naj bi vzgajali v duhu multikulturalnosti, saj jih je treba že zelo zgodaj soočiti z dejstvom, da živimo v multikulturalni državi (Ivanuša 2011, 48). Vzgojiteljice so odgovarjale, da otroci do otrok priseljencev nimajo nobenih zadržkov in težav s sprejemanjem, kljub jezikovnim razlikam in neznanju si sami med sabo pomagajo, pri otrocih, ki na začetku kažejo zadržanost je mogoče čutiti vpliv staršev in njihovega dojemanja in govorjenja pred otrokom, a večjih težav do sedaj ni bilo. Ena vzgojiteljica je izpostavila začetno čudenje otrok do priseljenke, ki je

»vizualno drugačna, temnejše polti in kodrastih las. Otroci so jo nekaj časa le gledali in niso stopili z njo v stik, deklica priseljenka, pa se je takoj vklopila brez težav in takoj zatem so jo povsem brez zadržkov sprejeli tudi ostali otroci.« (Ga.7, 2014)

Sklepamo lahko, da so razlogi za začetno čudenje in zadržanost otrok do otrok priseljencev morebiti tudi strah, neznanje in neprimeren vpliv odraslih na otroke. Eden izmed ciljev multikulture vzgoje je tudi, da se otroci naučijo prepoznati razlike med svojo in drugo kulturo, da bi te razlike sprejeli, razumeli in se z njimi identificirali, vendar pa cilje lahko dosežemo ravno z odprtimi medosebnimi stiki in odprto komunikacijo z otroki priseljenci (Mujkanović 2010 v Ivanuša 2011, 48). Učiteljice se večinoma strinjajo, da je v večji meri od posameznika in njegovega karakterja odvisno kako se bo vklopil v razred med ostale učence, in sicer ena izmed učiteljic pravi, da *»če je otrok odprt in pripravljen komunicirati z ostalimi, da ga takoj sprejmejo, če pa je nekoliko bolj zadržan, pa traja dalj časa, da se vzpostavi stik med njimi«* (Ga.2, 2014), obenem pravi, da *»je predvsem na začetku velika ovira jezik, kjer priseljenci ne znajo slovenščine, ostali otroci pa ne znajo drugega jezika«* (Ga.2, 2014),

vendar, kot pravi učiteljica »z malo spodbude in z igrami, se otroci priseljenci hitreje vključijo in se z ostalimi hitreje povežejo« (Ga.2, 2014). Ena učiteljica je izpostavila tudi podobno opažanje, in sicer se težje vključujejo tisti, ki jih ostali manj razumejo, kot je navedla, na primer otroke s Kosova v primerjavi z otroci iz Bosne. Ob tem se ji zdi problematično tudi, »da se ti otroci predvsem zaradi lažjega funkcioniranja hitreje povežejo s tistimi, ki jih razumejo kot 'rojake' in tako precej manj časa namenjajo povezovanju z ostalimi« (Ga.8, 2014). Učiteljica prvega razreda, pa pravi, da se ji zdi, da prvošolčki

»zelo lepo sprejmejo otroke iz drugih območij, ki ne znajo niti besedice slovensko in do takih otrok pokažejo zelo veliko sočutja. Nikoli ni kakšne zadirčnosti, žaljivih besed, poniževanja, sprejmejo jih popolnoma enakovredno sebi ter so jim pripravljene še bolj pomagati« (Ga.3, 2014),

kot pa je to vidno pri starejših otrocih, na primer v puberteti, ker se ji zdi, da najmlajši boljše razumejo njihovo zadrego. Izkazalo se je, da so mlajši otroci večinoma bolj dojemljivi in so veliko bolj čustveno občutljivi kot pa starejši otroci, a s primernimi vzgojno-izobraževalnimi prijemi lahko pri vseh otrocih dosežemo želeno razmišljanje in primeren odnos.

Na vprašanje kako ocenjujejo znanje slovenskega jezika otrok priseljencev in kako jih skušajo spodbujati k učenju in uporabi jezika, so v vrtcu vzgojiteljice odgovorile, da ocenjujejo solidno razumevanje, a slabšo izgovorjavo pri otrocih priseljencih, le pri eni vzgojiteljici je deklica priseljenka, ki je slovensko zelo malo razumela in je govorila srbo-hrvaško. Pomagali so ji tako, da so se poskušali pogovarjati tudi z besedami v njenem domačem jeziku, risali so ji, spodbujali pa so tudi ostale otroke k čim večji komunikaciji z njo.

Otroci se pri igri znajo sporazumevati kljub temu, da govorijo različne jezike, saj je igra univerzalni jezik, otroci pa se znajo tudi s kretnjami in mimiko veliko bolje sporazumevati kot odrasli. Da pa bi sporazumevanje v jeziku večine bil lažje in hitreje dosegljiv, pa je potrebno otrokom govoriti jasno, razločno, treba je preprosto tvoriti stavke, jih ponavljati in utrjevati v konkretnih izkušnjah iz katerih se bodo otroci lahko učili, spoznavali, igrali in razvijali. Ob tem je dobrodošla popestritev tudi slikovni ali kakšen drug material, v mnogih vzgojno-izobraževalnih ustanovah je na voljo tudi IKT tehnologija, ki olajša in popestri samo učenje in igro. (Ivanuša 2011, 51)

Vzgojiteljice učenje jezika spodbujajo skozi različne projekte, in sicer »Porajajoča pismenost«, »Cici, knjiga in Suzi«, kjer vsak vikend en otrok domov odnese lutko Suzi in

knjigo, ki jo morajo doma prebrati ter nato v vrtcu otrokom predstaviti in obnoviti vsebino po svojih zmožnostih, na ta način se spodbuja čim več aktivnega sodelovanja, poslušanja, govorjenja in upoštevanja navodil. Poleg tega izvajajo tudi različne dejavnosti, in sicer likovne, matematične, skozi različne simbole, zgodbice, tako da *»ponavljaš besede, nakazuješ, otroke spodbujaš skozi igro, skozi sam pogovor, pravljice in med igro tako, da ponavljaš besede«* (Ga.5, 2014). Učenje in izvajanje dejavnosti skozi igro, ples, likovne dejavnosti, ipd. imata sploh za otroke priseljence v vrtcu vsekakor velik pomen in vpliv na napredek (Novak 2009, 9).

V nižjih osnovnih razredih je poudarek predvsem na posluhu, poslušanju, napredku ter stopnjevanju znanja, ki ga sčasoma otroci priseljenci osvojijo in potem lahko tudi uporabijo. Učiteljice si pomagajo pri razumevanju določenih besed tudi s prikazovanjem slik in pomenov na projektorju. Pomoč v obliki dodatnega pouka, ki je dodeljena tem otrokom je po izkušnjah učiteljic bistveno premajhna, le okrog 30 ur na leto. Šolsko ministrstvo nameni otroku priseljencu 35 ur na leto za učenje slovenskega jezika, a jim v praksi na podlagi izkušenj učiteljev, ne namenijo niti toliko. Kot pravi strokovnjakinja Dragica Motik z Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, bi bilo dobro na šolah oblikovati strokovni tim, ki bi oblikoval akcijski načrt, ki vključuje sodelovanje vseh šolskih strokovnih delavcev glede na strokovno usposobljenost, znanje in pa predmet, ki ga poučujejo, načrtovati bi bilo potrebno točen potek učenja jezika, kdaj in kako bi potekalo ocenjevanje (Zupan 2007, 16).

Kot pravi ena izmed učiteljic pa *»spodbude dobijo že s samim delom, saj so takoj vključeni v redni pouk, kjer vse poteka v slovenščini, zato so pravzaprav na nek način prisiljeni čim hitreje usvojiti znanje«* (Ga.8, 2014), po drugi strani, pa kot pravi

»je lahko ravno to tudi težava, saj so vrženi v pouk, ki ne more biti v celoti prilagojen njim in zato nekateri otroci dobijo tudi občutek preobremenjenosti. Pojavi se občutek, da takega tempa ne bodo zmogli in nekateri se potem takega vedenja v razredu tudi navadijo in čez čas, ko bi lahko aktivneje sodelovali, nekako nadaljujejo s tem vedenjem« (Ga.8, 2014).

Kot vidimo, se učiteljice vsaka na svoj način trudi pri spodbujanju učenja jezika, a je pomembno poudariti, da bi bili na šolah zelo potrebi strokovnjaki, ki znajo poučevati slovenščino kot drugi tuji jezik. Slavisti niso primerni za poučevanje slovenščine, saj je v tem primeru potrebno poučevanje kot drugega tujega jezika. Dobro je, da bi s slavistom sodelovali tudi učitelji drugih predmetov, ki bi mu posredovali pojme, ki naj bi jih otrok priseljenc za lažje sledenje snovi moral poznati. Pri geografiji bi tako lahko ob učenju o migracijah

poudarili tudi pomen in pozitiven prispevek migracij k družbenem razvoju. Pri slovenščini bi lahko obravnavali tudi pesnike iz držav priseljencev. (Zupan 2007, 16)

V eni izmed osnovnih šol, pa je učiteljica na podlagi svojih izkušen mnenja, da status družine, finančno stanje staršev vpliva na njihovo vključevanje, razumevanje in sodelovanje pri samem vzgojno-izobraževalnem procesu njihovega otroka, saj pravi, da staršem, ki so v Slovenijo prišli opravljat težka in slabo plačana dela ter se borijo za preživetje, šola predstavlja dodatno breme in nezainteresiranost, vse to pa vpliva tudi na šibko znanje otrok, pravi, da je »vse odvisno od vsakega posameznika, od okoliščin v katerih živi, od družine, koliko so finančno zmožni«. Kot vidimo so finančne in eksistencialne skrbi za starše, ki se nahajajo v težkih življenjskih okoliščinah vsekakor obremenjujoče, a otroci potrebujejo starševsko pozornost in vzgojo, saj je vpliv staršev na otroka zelo velik in zato bi bilo starše dobro bolj spodbujati, jih bodriti in jim stati ob strani.

Zelo pomembno je skrbno načrtovati pomoč pri integraciji, in sicer je potrebno vedeti s katerimi dejavnostmi se otrok ukvarja, s kom se družijo otroci in s kom se družijo starši, kako ga sprejemajo vrstniki, kako so sploh vpeti v skupnost ipd. (Zupan 2009, 16).

Pomembno je, da se starši sploh na začetku vključijo v postopno uvajanje otroka priseljenca v vrtec ali šolo. Zelo dobro je, da starši vzgojiteljem ali učiteljem zaupajo tudi nekaj o svoji družini, navadah, običajih, morebitnih posebnostih svojega otroka ter povedo svoje želje in pričakovanja. Za vzgojitelje in učitelje je vsekakor pomembno, da jim starši povedo čim več podatkov, ki bi jih morali vedeti, na primer ali so morali nepričakovano zapustiti svoj prejšnji dom, ali so bile glavni razlog za preselitev službene obveznosti, ali pa so prišli le zaživeti novo življenje. Ti podatki, razumljivo, da stresno vplivajo tako na starše kot na njihove otroke, zato je pomembno, da o tem vedo vzgojitelji in učitelji, saj jim le tako lahko svetujejo, pomagajo in jih usmerjajo. (Ivanuša 2011, 51)

Zanimalo me je tudi, če imajo v vrtcih in šolah otrokom priseljencem možnost omogočiti učenje tudi njihovega maternega jezika, na kar pa sem dobila negativne odgovore, le v eni izmed osnovnih šol, kjer je učiteljica slovenskega jezika znala tudi ruski jezik, je priseljencema iz Rusije pomagala pri razumevanju tako, da se je z njima pogovarjala tudi v njunem maternem jeziku. Kot lahko vidimo, v praksi nikjer od preučevanih vrtcev in osnovnih šol ne izvajajo učenje maternega jezika priseljencev, kljub temu, da naj bi bilo

otrokom priseljencem zagotovljeno učenje materinščine in s tem tudi možnost ohranjanja svoje izvorne identitete. Dober predlog je, da bi bila materinščina, na primer kot izbirni predmet vpisana v spričevalo, razlog zakaj temu ni tako pa je, da večinoma za to ne morejo dobiti učiteljev (Zupan 2009, 16).

Kljub omenjeni težavi, pa se nekateri vseeno trudijo poudarjati pomembnost in spoštovanje jezikov in kultur svojih učencev priseljencev. Ena izmed učiteljic pravi, da »otroke spodbujajo vsaj k temu, da sami predstavijo svojo kulturo, jezik, kar pa nekateri tudi z veseljem naredijo«. Tako nekateri tudi učijo ostale sošolce osnovnih fraz v njihovem jeziku, predstavljajo pesmice, ki so se jih učili v prejšnji šoli, ipd.

Po pomoč se lahko zatečejo tudi na različne organizacije in veleposlaništva (Zupan 2009, 16), saj je učenje in ohranjanje maternega jezika otrok s statusom priseljenca preko zunanjih sodelavcev in naravnih govorcev zelo pomembno, vzgoja in izobraževanje naj bi obsegala projekte, kulturne prireditve, branje knjig v maternem jeziku, sodelovanje z društvi (Novak 2009, 10), tako bi se obdržale njihove kulturne potrebe tudi zaradi možnosti otrokove vrnitve v domovino (Novak 2009, 6).

Na vprašanje o pravični in enakopravni obravnavi otrok priseljencev z ostalimi otroki, sem izvedela, da so vzgojiteljice obvezane že s kurikulumom, ki ga morajo spoštovati. Otroci priseljenci morajo biti, ne glede na svojo etnično pripadnost, enako obravnavani in imeti enake pravice kot ostali otroci (Novak 2009, 6), vrtci in osnovne šole naj bi ustvarjali in omogočali pogoje, kjer naj bi vsi otroci in njihovi starši lahko pridobivali izkušnje enakih možnosti (Novak 2009, 7). Tudi ena izmed vzgojiteljic pravi, je treba vse otroke enako obravnavati in skrbeti, da se otroci priseljenci tako kot ostali otroci počutijo del skupine in

Če gledam iz svojega stališča, je zame vsak otrok pač otrok in vsakega sprejemam takšnega kot je. Z vsemi delam enako, če kdo nudi dodatno pomoč, mu jo tudi nudim, če vidim, da ima težave s prilagajanjem v skupini. Razlik ne smem delat, ker to ne gre v naš poklic. Pravično bi bilo, da se jih obravnava take kakršni so, ne smemo jih zaničevati ali zanemarjati, ker jim je težko, a smo zato mi tu, da jim pomagamo (Ga.4, 2014).

Tudi učitelji nudijo pomoč, se trudijo k enaki obravnavi vseh učencev, kjer imajo tudi otroci priseljenci enake možnosti za sodelovanje, in sicer:

»Mi učitelji se mi zdi, da dejansko ne delamo nekih razlik, mogoče celo malo več pomagamo, vsaj tisto prvo leto, ker vemo kako je težko. V tretjem razredu sem imela otroka, ki so ga otroci na začetku zavračali, a je to dejansko izviralo iz starševske vzgoje, ker so tudi starši gledali na njih kot na 'tiste od spodaj' in slišati je bilo tudi grdih izrazov...« (Ga.6, 2014).

Presenetilo me je, da so tudi nekateri starši veliko bolj obremenjeni s sprejemanjem drugačnosti, medtem ko učitelji ne delajo razlik. Vsekakor morajo odrasli sprejemati razlike brez pretiravanja, izogibati se morajo neprimerni, diskriminatorni in žaljivi rabi jezika (Ivanuša 2011, 50).

Ena izmed učiteljic pa je celo izpostavila mnenje, da se ji zdi, da *»po pravici povedano, so ti otroci včasih komu v breme, zato ker je v njega potrebno vložiti mnogo preveč dela in energije, rezultati so pa mnogo manjši«* (Ga.3, 2014), a kot pravi učiteljica slovenščine, se moramo *»vsi učitelji truditi, da učencem pomagamo čim hitreje premostiti jezikovni prepad, ki jim onemogoča sodelovanje pri pouku«* (Ga.8, 2014), pri tem pa je seveda z dodatnim delom pomembno nadoknaditi učne primanjkljaje, to pa je odvisno tudi od posameznika, njegove motivacije, podpore njegove družine in njegovih prejšnjih učnih navad.

»Zelo pomembno je tudi to, koliko je star učenec, ko pride v novo okolje. Najbolj nas veseli in nas motivira opažanje, da nekateri učenci zelo hitro dosežejo nivo sošolcev in ga tudi presežejo. Taki otroci nas iz dneva v dan presenečajo in dokazujejo, kaj vse se da doseči.« (Ga.8, 2014).

Kot lahko vidimo, je pred vzgojiteljice in učiteljice postavljena težka naloga, ko se srečajo s primerom otrok priseljencev v svoji enoti ali razredu. Soočajo se z vprašanji kaj storiti in kako se s tem spopadati. Po podatkih, lahko vidimo, da se vse trudijo k pravični obravnavi in nudenju enakih možnosti vsem otrokom. Seveda lahko obstaja odstopanje pri normativni pravičnosti in pri njenem udejanjanju, saj je doživljanje otrok lahko zelo raznoliko. Vendar svoje delo in vlaganje truda ter energije lahko vidijo tudi kot svoj osebni izziv, saj so, po podatkih nekaterih intervjuvank, tudi ti otroci vsekakor sposobni doseči željen nivo znanja, kar pa služi kot veselje in motivacija.

Na vprašanje kakšne učne metode uporabljajo v vzgojno-izobraževalnem delu in kako se spopadajo z ocenjevanjem znanja, je ena vzgojiteljica odgovorila, da posebnega programa za priseljence nimajo, se pa znajo včasih vključiti starši, ki svojemu otroku priskrbijo pomoč, na

primer študentko, ki otroku pomaga predvsem na jezikovni ravni. V vrtcu pa uporabljajo učne metode petja, risanja, igre, pogovora, otroci se ob tem hitro vklopijo, sledijo mimiki, gestam in besedam ter sledijo celi skupini. Ena izmed vzgojiteljic je tudi izpostavila, da je poleg obvezne analize dneva pisala tudi napredek in morebitne težave otrok nasploh.

Učiteljice imajo pri ocenjevanju znanja veliko več težav, določeni standardi in cilji morajo biti doseženi, da lahko tudi otroci priseljenci gradijo naprej svoje znanje. Ocenjevanje znanja naj poteka na podlagi pravilnika, ki naj ga pregleda strokovni tim in presodi, kako učenec dosega standarde (Zupan 2009, 16), vsekakor pa se mora upoštevati tudi otrokova raven znanja slovenskega jezika (Novak 2009, 7, 8). Preverjanje ni nujno le po jezikovni poti, učenec lahko tudi na slikoven način ponazori kaj zna in razume (Zupan 2009, 16), poleg tega pa ima otrok tujec kolikor je le mogoče, možnost izraziti znanje tudi v svojem jeziku (Novak 2009, 9).

Učiteljice pri pouku otrokom priseljencem dodatno razložijo navodila in jim dve uri na teden nudijo učenje slovenščine, skupaj s svetovalno delavko ali pedagoginjo prvo šolsko leto določijo tudi standarde znanja in se odločijo katere predmete sploh bodo ocenjevali, po pomoč pa se zatekajo tudi k samim učencem, ki jim na svoj način razlagajo snov, saj morebiti včasih raje sprejemajo medvrstniško pomoč. Nudi se jim tudi dopolnilni pouk, katerega pa otroci ne sprejemajo dobro, saj se počutijo *»na nek način kaznovane in ožigosane«*. Kot pravi ena izmed učiteljic, *»ocenit ga moraš.../.../... in če otrok nima odločbe za dodatno strokovno pomoč«* (Ga.3, 2014), torej, če ima težave in primanjkljaje na učnem področju, ki ne vključuje neznanja slovenskega jezika, otrok ni upravičen prilagoditve pri ocenjevanju. *»Otrok, ki pa ima samo težave zaradi neznanja slovenščine, pa te odločbe nima in ga moraš ocenit enako kot ostale«* (Ga.3, 2014). Kot pravi učiteljica slovenščine, je *»ocenjevanje znanja velik problem, ki je odvisen tudi od področja. Pri nekaterih predmetih jezik predstavlja malo manjšo oviro, zato je ocenjevanje mogoče izvesti hitreje.«* (Ga.8, 2014). Ker se sama ukvarja s področjem, ki je za ocenjevanje najbolj problematično, se osredotoča predvsem na spremljanje napredka učenca.

Kot lahko vidimo je izbira učnih metod izredno pomembna, saj otroci priseljenci s pomočjo tega pridobijo številna potrebna znanja, na podlagi dela in sodelovanja z ostalimi otroki preko igre, risanja, pogovora, medsebojne pomoči učencev, pa gradijo tudi socialne vezi, ki so prav tako pomembne pri uspešni integraciji. Pristopi k ocenjevanju znanja predstavljajo oteženo delo, to je povsem razumljivo, če upoštevamo jezikovne primanjkljaje otrok priseljencev,

njihova predhodna znanja in morebitne učne navade, zato so na začetku možni tudi drugačni načini preko katerih ti otroci pokažejo svoje znanje in razumevanje.

Zelo primerno je tudi, da pedagoški delavci vodijo zbirno mapo, na podlagi katere potem lažje sledijo napredku otrok priseljencev. Pripravljalni čas na ocenjevanje je lahko po predmetih različen, v mnogih evropskih državah traja tudi do dveh let. Ob tem je pričetek ocenjevanja potrebno tudi strokovno utemeljiti in o tem obvestiti starše in ostale učence, da ne bi prihajalo do nesporazumov in sporov. (Zupan 2009, 16)

Na vprašanje kakšne oblike dejavnosti, tipe programov in pouka nudijo otrokom priseljencem, so vzgojiteljice odgovarjale, da ima vsaka svoj način. Vsakega otroka vključijo v dejavnosti in mu namenijo razlago pri navodilih, sicer pa imajo izkušnje, da se otroci preko igre največ naučijo. V eni izmed osnovnih šol je učiteljica izpostavila, da imajo njihovi priseljenci delovni zvezek »Učimo se slovensko«, s katerim se učijo besednega zaklada, pri pouku pa jim nudijo pomoč tako učenci kot učiteljica. Nekateri otroci priseljenci so vključeni v tečaj slovenskega jezika, ki pa traja dve uri na teden, nekje so vključene tudi specialne pedagoginje, ki nudijo učno pomoč, a učiteljice se strinjajo, da je to včasih premalo.

Primer pedagoškega in individualiziranega procesa je lahko načrt učenja slovenskega jezika in postopne integracije učenca priseljenca v pouk. Načrt dela naj bo odvisen od učenčeve kompleksnosti prilagajanja, otrok priseljenec in njegova družina pa naj imajo možnost izbire intenzivnega tečaja slovenščine. (Skubic Ermenc 2010, 276) Učencem, ki ne znajo dobro slovenskega jezika, je potrebno nameniti pouk slovenščine v oblikah kot so različni tečaji, dopolnilni pouk slovenščine (Skubic Ermenc 2010, 270).

V vrtcih naj bi se pedagoški delavci skupaj s starši, svetovalnim delavcem in ravnateljem trudila prilagoditi individualni program dela, uporabljati ustrezne pristope in primerna gradiva, ki nastanejo na podlagi individualnih značilnosti in potreb otroka priseljenca (Novak 2009, 8). Tovrstne oblike pouka pa naj bi učence ločevale od drugih učencev, saj lahko diferencirajo in celo segregirajo, zato bi bil bolj primeren in veliko manj škodljiv fleksibilen pouk z notranjo diferenciacijo in individualizacijo, kjer učenci lahko prehajajo med skupnim in ločenim učenjem, kjer pa naj ločeno učenje ne bi smelo trajati predolgo in kjer prilagajajo pouk znotraj večinskega oddelka oz. pouka, ki poteka kolektivno (Skubic Ermenc 2010, 270-

271). Ob vsem tem pa mora biti tudi učitelj primerno usposobljen, pripravljen, senzibilen za morebitne ovire in težave učencev priseljencev (Skubic Ermenc 2010, 271).

Vidimo lahko torej, da so otrokom priseljencem potrebne le načrtne prilagoditve pri poučevanju in samem načinu dela, saj bi s tem lažje dosegali standarde, ki so seveda enaki kot za ostale otroke. Ker pa se lahko pri ostalih otrocih pojavi občutek krivičnosti, jim je treba tudi razložiti namen dela ter jim približati položaj otrok priseljencev, da bi jih lažje sprejemali v razredu in bi jim tudi sami nudili pomoč, saj se otroci, po pridobljenih informacijah, veliko naučijo z medsebojno pomočjo in učenjem eden od drugega. S tem imajo tudi možnost, da spoznavajo, sprejemajo in razumejo drugačnost ne glede na etnično in kulturno poreklo, se ogibajo stereotipom in predsodkom, krepijo medkulturno dialog in ustvarjajo pomembne prijateljske vezi.

Vse intervjuvanke se strinjajo s tem, da je pomembno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog in spoznavanje različnih kulturnih vzorcev. V vrtcu v ta namen izvajajo različne dejavnosti, kjer otroci spoznavajo, da smo si različni. Ena vzgojiteljica za naslednje leto načrtuje, da bi v sodelovanju s starši otrokom predstavljali njihovo izvorno državo in zanimivosti, saj kot pravi, *»si otroci s tem samo bogatijo odnose in jezik, to pa je treba zelo podpirat.«* (Ga.5, 2014). V razredu se tudi učenci pogovarjajo o običajih, navadah, praznikih, obravnavajo kulturna srečanja in dogodke. Ena izmed učiteljic meni, da imamo s sprejemanjem drugačnosti večje težave odrasli kot otroci, saj kot pravi

»ne glede na to, od kod kdo prihaja, ga otroci sprejmejo in niso obremenjeni ne z videzom, ne s socialnim statusom. Veliko poudarjamo, da ni pomembno kako izgledaš, iz kakšne družine si in kakšno je materialno stanje doma, temveč je pomembno tvoje vedenje, reakcije, trud in odnos do drugih.« (Ga.3, 2014).

Otroci so torej veliko bolj strpni do drugačnosti, kar pa veliko pripomore samo spodbujanje medsebojnega pogovarjanja, spoštovanja, razumevanja in učenja o drugih kulturah, zlasti znotraj razreda. Kot vidimo veliko pomeni osveščanje otrok o sprejemanju in razumevanju različnosti, kar pozitivno vpliva na otrokova dojetanja in odnosa do drugih.

Otroke je pomembno spodbujati k sodelovanju, prav tako pa je treba spoštovati in spodbujati spoznavanje različnih kulturnih vzorcev in identitet (Novak 2009, 6), vključevati učne in specifične potrebe, ki so značilne za druge kulture ter s tem spoštovati, spodbujati in

uresničevati življenje v multikulturni družbi (Novak 2009, 7). Tudi pri učenju različnosti jezikov se ustvarjajo zelo dobri pogoji za spoznavanje drugačnosti, spodbujanje medkulturnega dialoga in razumevanje za druge kulture, jezike, itd. (Novak 2009, 10). Medkulturni dialog za lajšanje učenja in življenja otrok priseljencev pa mora biti vključen v prav vse zaposlene v vrtcu in šoli, saj imajo otroci priseljenci poleg težav zaradi nepoznavanja slovenskega jezika, težave tudi z negotovostjo ali jih bodo sprejeli vrstniki in vzgojitelji ter učitelji (Zupan 2009, 16).

Zelo me je zanimalo tudi, ali vrtci in šole sodelujejo s kakšnimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice ali pa se na kakršenkoli način ukvarjajo z integracijo otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje. Vse intervjuvanke so odgovorile, da pri njih te prakse nimajo, se pa izobražujejo učiteljice na seminarjih, na primer na Centru za slovenščino kot drugi tuji jezik.

Na začetku otrokove integracije v pouk, je poleg dobrodošle organizirane učne pomoči vrstnikov in učiteljev, izjemno pomembno, da šola lahko k sodelovanju zaprosi in povabi tudi lokalno skupnost in različna društva (Skubic Ermenc 2010, 276-277). Dobrodošel ukrep na ravni šole in tudi vrtca je sodelovanje z drugimi ustanovami, ki na kakršenkoli način, z usposobljenimi kadri pomagajo pri integraciji otrok priseljencev in njihovih družin (Skubic Ermenc 2010, 276). Po pomoč se vrtci in osnovne šole lahko obrnejo na Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, na Zavod MISSS (Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije), na Slovensko filantropijo, na Ministrstvo za notranje zadeve, in sicer Direktorat za migracijo in integracijo in številne mnoge institucije, ki se ukvarjajo s tovrstno tematiko in problematiko.

Enostavnih in hitrih rešitev pri integraciji ni, so pa nekateri vrtci in šole že zgled dobre prakse, in sicer v obliki »jezikovnih pripravljalnic« za otroke in starše pa tudi v obliki vrstniškega tutorstva. Poleg tega potrebujemo tudi sistematično pomoč države. Na Irskem so tako v ta namen razvili model podpore, kjer ministrstvo za šolstvo financira posebno skupino strokovnjakov, ki pomaga šolam, otrokom in staršem priseljencev k lažji in hitrejši integraciji v novo šolsko skupnost. Pomoč poteka tako, da šola izda prošnjo podporni skupini za financiranje prevajalcev za začetne stike in sestanke s šolo, za izvajanje izobraževanja učiteljev o poučevanju otrok priseljencev, za izvajanje in vodenje supervizije in za izdajanje različnih publikacij, ki obravnavajo tematiko in problematiko integracije. Ob tem nudi tudi

podporo staršem in otrokom priseljencem za čim lažjo, hitrejšo in uspešno integracijo v novo okolje. (Panker 2011,1)

Na vprašanje o tem ali se jim zdi pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah pomešajo z ostalimi otroki ali pa se bolj nagibajo k mnenju, da se otroci razvrstijo sami po lastni želji so vzgojiteljice odgovarjale, da se otroke priseljence vsekakor spodbuja k sodelovanju v skupinskih dejavnostih, kjer jim prepustijo možnost izbire, kar je večinoma ljubše tudi otrokom. Na začetku, pa je nekatere treba tudi *»usmerjati, spodbujati in vključiti v neko skupino, da ga otroci sprejmejo medse in da začnejo skupaj dihati kot skupina«* (Ga.1, 2014). Učiteljice so mnenja, da *»se pri skupinskih oblikah dela, če otrok želi sodelovati, lahko ogromno tudi nauči, ker skupina sama je lahko zelo produktivna«* (Ga.2, 2014), veliko časa namenjajo tudi samem pogovoru na to temo, socialnim igram in da je treba v igro povabiti tudi tistega, ki si sicer sam ne upa pristopiti, na splošno pa učiteljice, odvisno od potrebe, uporabljajo oba načina.

Kot vidimo vzgojiteljice in učiteljice bolj spodbujajo otroke, da se sami odločijo, ker ima večina otrok tak način raje. Verjetno imajo s tem tudi manjši občutek izpostavljenosti tisti, ki si tega ne želijo. Pri posameznikih, ki pa so bolj tihi, sramežljivi ali celo nezainteresirani, pa jih je bolje vključiti k drugim, ali pa druge otroke spodbujati, da ga povabijo v skupino, saj se na ta način krepi pomembnost skupinskega dela, zaupanja in medsebojne solidarnosti.

Naslednje vprašanje je vključevalo mnenje o tem, ali imajo kakšno vlogo tudi starši pri sodelovanju z vrtcem ali osnovno šolo in pri integraciji svojih otrok in kako se vzgojiteljice in učiteljice sporazumevajo z njimi. Ugotovila sem, da se vse intervjuvanke strinjajo, da imajo starši, v sodelovanju z vrtcem in šolo veliko vlogo pri integraciji svojih otrok, saj če imajo starši pozitiven odnos do vrtca in šole, ga imajo tudi otroci in pri vključevanju ni večjih težav, kar se kaže tudi preko njihovega vedenja, naravnosti in pristopa k različnim stvarem.

Starše je potrebno za uspešno uvajanje in sodelovanje spoznati, jih predhodno povabiti tudi na ogled vrtca ali šole. S takšnim pristopom starši dobijo nekakšen vtis in predstavo vrtcu ali šoli in na ta način jim je treba zagotoviti, tako njim kot njihovim otrokom, občutek varnosti, sprejetosti in dobrega počutja. (Ivanuša 2011, 51)

Kot pravi ena izmed vzgojiteljic: *»Fino je, če so starši pripravljene sodelovati s pedagoškim osebjem, da ne pripeljejo samo otroka, ga oddajo in gredo. Fino je, če se z njimi lahko dolga usedeš, se pogovoriš tudi o morebitnih drugačnih kulturnih navadah«* (Ga.7, 2014).

Ena učiteljica opaža, da otroci, ki prihajajo iz socialno šibkih družin, kjer je staršem

»zgolj pomembno preživetje in jim šola ni na prvem mestu, se pozna že pri nakupu šolskih potrebščin, pri določenih vajah, ki jih morajo opravljati doma, pri domačih pripravah. Če so starši neizobraženi, če se borijo za preživetje jih ponavadi ni v šolo, razen če jih pokličeš«. (Ga.3, 2014). Torej sodelovanje s starši je res nujno potrebno pri uspešnem delu vsakega otroka priseljenca, saj na ta način vedo na čem so, kaj pričakujejo, kakšne so želje, potrebe in standardi tako starši, kot njihovi otroci in sami pedagoški delavci. Otroci imajo tako boljše »zaledje«, podporo in usmerjanje pri vzgojno-izobraževalnem procesu in zelo pomembni integraciji.

Ob vstopu otroka v šolo je pomembno, da se pedagoški delavci temeljito pogovorijo s starši oz. z družino (Skubic Ermenc 2010, 276) in jim zagotovijo, da so dobrodošli, da jih sprejemajo takšne kot so, da so včasih dovolj tudi kretnje in nebesedna komunikacija, da se počutijo sprejete (Ivanuša 2011, 51-52). Staršem mora biti zagotovljen dostop do informacij, seznanjeni morajo biti torej o njihovih pravicah, značilnostih slovenskega šolskega sistema, razpoložljivih storitvah, pričakovanjih šole, itd. (Novak 2009, 6). Dobro bi bilo oblikovati program posebej za delo s starši priseljenci, da lahko brez zadržkov in sramu spregovorijo o težavah in pričakovanjih od šole, pri tem bi bila povabila in obvestila v njihovem jeziku, pri stiku z njimi pa bi bilo dobro imeti tolmača (Zupan 2009, 16).

Pedagoške delavke se pri tem znajdejo na različne načine, saj prevajalcev ponavadi nimajo na voljo, sodelovanje s starši priseljenci je tako res težje, a nujno. *»Nekateri na pogovor pridejo s kom, ki tolmači pogovor, vsekakor pa se tudi učitelji pripravimo«* (Ga.8, 2014), en drugemu se prilagajajo, si pomagajo, v kolikor znajo vsaj malo, tudi v angleškem jeziku ali srbsko-hrvaškem. Nekateri se sporazumevajo in obveščajo tudi redno preko elektronske pošte. Eni izmed učiteljic, pa se zdi ob tem pomembno tudi to, da bi se doma starši z otrokom lahko več poskušali pogovarjati v slovenskem jeziku in bi ga poleg učenja v šoli, utrjevali tudi doma, kar lahko razumemo kot dobro prakso, saj bi proces osvajanja jezika pri otroku verjetno potekal hitreje. Vzgojno-izobraževalni zavodi pa naj bi se v skladu z možnostmi trudili vključevati starše otrok priseljencev tudi v različne aktivnosti, ki so namenjene aktivnemu in uspešnemu sodelovanju staršev (Novak 2009, 7).

Sledilo je vprašanje, če pedagogi ocenjujejo pri otrocih priseljencih zastavljene standarde in dosežke. Ena vzgojiteljica je mnenja, da je to odvisno od starosti otrok, saj proces prilagajanja pri mlajših otrocih poteka hitreje kot pri starejših. To lahko povežemo s tem, da so mlajši otroci večinoma tudi manj obremenjeni s svojim migrantskim ozadjem in tudi bolj sproščeni v navezovanju stikov. Na splošno pa vzgojiteljice ocenjujejo napredek, predvsem pri vzpostavljanju socialnih stikov, tudi na govoru, kljub, razumljivo, še vedno prisotnim težavam. Tudi učitelji so mnenja, da napredki so opazni, če ne gre za kakšne specifične učne težave.

Razumljivo je, da otroci, ki so nadarjeni, ker pač ne poznajo toliko jezika, ne dosegajo tistih rezultatov, ki bi jih dosegali, če bi bili v domačem okolju, kjer se uporablja njihov materni jezik. A če vztrajajo, je prvo, tudi drugo leto razkorak res velik, potem, pa so dejansko vedno manjši, zato je lažje, če otroci pridejo k nam čim mlajši. Čim mlajši je otrok, lažje se bo naučil slovensko, pri pouku ne bo imel večjih primanjkljajev, socialnih težav, pri starejšemu otroku, pa je to vse težje. (Ga.6, 2014).

Seveda je pomembno otrokom priseljencem omogočati in dati na voljo nek smiseln čas in obdobje za prilagoditev na okolje (Novak 2009, 8), da osvoji nekatere temeljne učne osnove. Zelo dobro bi bilo tudi spremljati otrokovo prilagajanje, njegovo počutje, napredovanje in dosežke (Skubic Ermenc 2010, 267) ter to voditi v mapo napredkov in dosežkov (Novak 2009, 8), šole in vrtci pa naj bi pri tem razvijali tipe dejavnosti, preko katerih otrokom priseljencem omogočajo uspešno vključevanje in doseganje pričakovanih standardov (Novak 2009, 7).

Na koncu so sledila še mnenja, predlogi in rešitve vzgojiteljic in učiteljic, ki so jih želele podati k tovrstni tematiki in problematiki. Vzgojiteljice so povedale, da bi bilo dobro, če bi sodelovali z določenimi inštitucijami, predvsem na jezikovnem področju, kjer je največ težav. Še bolj bi bilo treba spodbujati medkulturne odnose in temu primerno izvajati tudi različne dejavnosti. Za otroke priseljence bi bilo treba nameniti tudi več individualnega dela, ena izmed vzgojiteljic ima občutek, »da se jih na žalost včasih celo zanemarja in zaničuje« (Ga.4, 2014). Mnenja so, da ogromno pripomorejo tudi starši s pozitivnim odnosom do vrtca in vzgojiteljic, pomembno je, da se starši pogovarjajo, vključujejo in sodelujejo z njimi. Na podlagi izkušenj ene izmed vzgojiteljic, ki pravi, da je spoznala in imela veliko otrok

priseljencev in nekateri izmed njih sploh niso razumeli slovenskega jezika, se da napredovati, če je trdna volja in interes tako staršev kot vzgojiteljic, ki sodelujejo in pomagajo tem otrokom. Odgovori učiteljic osnovnih šol, pa so, da je to *»pojav, s katerim se je treba ukvarjati na vseh možnih ravneh. Tudi zato, ker je zaradi sodobnega načina življenja vedno bolj prisoten.«* (Ga.8, 2014). Delo z otroki priseljenci v razredu zelo naporno, a kljub temu tudi izziv in zadovoljstvo, ko vidijo njihov napredek. Otroci, sploh prvošolčki imajo ob vstopu v šolo hude stiske, počutijo se utesnjene, zato bi bilo potrebno več dela na jezikovnem področju, saj po izkušnjah ene izmed učiteljic, nekateri ne znajo in si ne upajo povedati, ko morajo na stranišče ali pa so žejni. Nujno se ji zdi, da bi za take uvedli nek tečaj za osnovno sporazumevanje. Sledeči predlog je, da bi naredili nekakšne učbenike, prilagojene otrokom priseljencem in slovarček z osnovnimi frazami za lažje sporazumevanje. Ena izmed učiteljic optimistično zaključila s tem, da je prepričana v izboljšave, *»saj se moramo potruditi, da se otroci čim prej aktivno vključijo v okolje, saj je pri teh letih, ko so otroci zmožni zelo hitrega učenja, vsake izgubljene ure škoda.«* (Ga.8, 2014).

Na koncu bom podala tudi primere opisov delavnic, ki se ukvarjajo z integracijo otrok priseljencev. Potrebno je vedeti, da imajo tovrstne in številne druge delavnice vedno večji pomen v mednarodnem okolju. Delavnice smo izvajali na eni izmed osnovnih šol v Ljubljani, v okviru zavoda smo jih izvajali veliko, opisala pa bom le nekatere. Namen delavnic v okviru omenjenega programa POMP je psihosocialna, pa tudi kulturna, ekonomska in politična integracija priseljencev, medkulturno učenje, spoznavanje različnih kultur, solidarnost, medsebojno spoštovanje ter sprejemanje in razumevanje različnosti.

DELAVNICA 1: Prvo srečanje sva izvajalki namenili medsebojnemu spoznavanju. Najprej smo pripravili prostor in povabili otroke, da pripravimo učilnico tako, da smo lahko kasneje formirali krog s stoli. Sledila je igra s stoli, kjer sva izvajalki pripravili »kup razmetanih stolov«. Naloga otrok je bila, da zgolj opazujejo dogajanje oz. priprave. Sledilo je povabilo otrokom z nalogo, da si čim tišje iz »kupa razmetanih stolov« vzamejo stol na katerem bodo sedeli. Povprašali sva jih o poteku naloge, kaj jim je bilo pomembno in kako so skrbeli, da bi povzročali čim manj hrupa. Namen je bila adaptacija, ustvarjanje skupinske klime, sproščanje napetosti in postavljanje jasnih dogovorov in ciljev skupnega srečevanja. Nato smo razprostrli plakat v katerem je bilo na sredini napisano POMP, torej omenjen program, ki ga izvajamo skozi delavnice. Otroke sva povabili, da se naprej predstavijo skupini, da povedo ime, od kod

prihajajo, kateri razred obiskujejo in kaj radi počnejo. Vsak je v nadaljevanju na plakat napisal svoje ime. Sledilo je navodilo, da vsak otrok na prvo črko svojega imena dopiše čim več besed. Na primer ime Ana (ananas, abeceda, avion...) Otroci so pisali prosto, najprej sami. Izvajalki sva pri tem pomagali najmlajšim pri pisanju besed in asociacijah pri izbiri besed. Pomembno je bilo spodbujati razumevanje asociacij, aktivnega razmišljanja, pravilnega zapisovanja besed. V zadnjem delu sva prosili in povabili vse otroke, da dodajo in dopišejo »ideje« na črke imen drugih otrok, ki so bili oziroma so svoja imena napisali na plakat. Pri tem je bil namen sodelovanje, povezovanje s člani skupine, medvrstniška pomoč, skupinsko delo in skupno iskanje »novega« oziroma »brainstorming«. Sledila je še zaključna igra z balonom, ki je otroke sprostita in so se bolj razživelili in se nasmejali.

DELAVNICA 2: Na tokratni delavnici smo večji poudarek dali pogovoru o čustvih in počutju ter strukturi posameznika, o njegovih željah, mislih, načrtih, sanjah. Za začetek smo uporabili igrico Pasja utica. Otroci so sledili navodilom igre in se v igro vživeli. V prvem delu smo otrokom razdelili delovne liste: *Iz česa smo narejeni?* Povabili smo jih, da v »skrivalnici črk« poiščejo besede: sanje, želje, idej. Skozi iskanje besed smo otroke spodbujale, da pripovedujejo o svojih sanjah, željah, idejah, mislih, čustvih. Otroci so bili sprva nekoliko zadržani, a so vseeno spretno iskali besede v skrivalnici. Starejši otroci so navodilom delovnega lista zelo dobro sledili, reševali liste samostojno in tudi predčasno končali z nalogo.

Otrokom nižjih razredov pa smo pomagale izvajalke, jih spremljale in jih počasi usmerjale v iskanje posameznih črk. Po končanem delu, smo se pogovarjali o čustvih, in sicer o poimenovanju čustvenega stanja, o imenih občutij, o tem kako se počutimo v različnih situacijah in o okoliščinah, ki vplivajo na naše razpoloženje, o tem kakšna je »mimika« obraza posameznika ob določenem čustvenem stanju. Skupina oz. otroci so se radi »javljali« z odgovori in sodelovali z zgodbami in izvajalke smo jih spodbujale s postavljanjem različnih vprašanj. V zadnjem delu pa so otroci dobili delovni list: *Kako (iz)gledam ko sem vesel.* Njihova naloga je bila, da narišejo oziroma dokončajo risbico tako, da do-rišejo izraz obraza, obleko. Skozi risanje so prikazali kakšna je torej njihova »podoba«, ko so veseli. Otroci so risali zelo zanimive izraze, upodabljali svetle barve. Tudi njihovi narisani izrazi obraza so kazali »nasmeh«. Poudarek je bil na izražanju in pogovarjanju o čustvih brez občutka sramu.

DELAVNICA 3: Uvodno aktivnost smo začeli z igro: Popolnoma prepleteno. Otroke povabimo, da se postavijo tesno skupaj in zaprejo oči. Najprej vsi iztegnejo desno roko in primejo »tuyo« roko. Nato iztegnejo še levo roko ter poiščejo »svoj par«. Otroci zdaj spet

odprejo oči in previdno stopijo korak nazaj. Njihova naloga je sedaj, da se poskušajo razvozlati. Vse je dovoljeno, le eno ne: spustiti roko oz. roke med seboj. Namen aktivnosti je sprostitev, ustvarjanje prijetne klime, aktivno poslušanje, spremljanje igre, razumevanje navodil, skupinsko sodelovanje, soodločanje, sklepanje skupnih dogovorov, povezovanje otrok med seboj. Osrednjo aktivnost smo začeli s kratkim uvodnim delom nagovora, da bo v naslednjem tednu prišel »Miklavž«. Sledil je pogovor v skupini o tem kdo je Miklavž, kako zgleda, kaj prinese pridnim/porednim otrokom, od kod prihaja, kdo so angelčki, parklji, koga obdaruje in s čim obdaruje otroke. Namen aktivnosti je adaptacija na delavnico, spoznavanje slovenske kulture in zgodovinskega ozadja, razumevanje prepovedanega, medosebni razgovor, spodbujanje medosebnega dialoga. Nato smo izvedli izkustveno delavnico, kjer smo prepoznavali suho sadje. Otroci so morali prepoznati v skodelici izbrano suho sadje in izmed kartončkov z imeni izbrati napis, ki ustreza izbranemu suhemu sadju. Otrokom je bila delavnica zelo zanimiva in so radi sodelovali pri delavnici. Namen aktivnosti je spoznavanje suhega sadja, prepoznavanje in imenovanje sadežev v slovenskem jeziku; povezovanje z skupino, skupinsko sodelovanje, soodločanje, sklepanje skupnih dogovorov, okušanje sadežev. Za zaključek smo okušali sadje, se pogovarjali in izmenjavali mnenje o okusu, ter se sproščeno družili ob okušanju sadja.

DELAVNICA 4: Uvodna aktivnost: Posedemo se v krog, tisti otroci, ki se z novo izvajalko še ne poznajo, se na kratko predstavijo. Nato izvedemo igro Verižna zgodba (Basen o soncu in vetru). Ugotovimo, da se zgodba zelo hitro popači in izvajalki poudariva, kako pomembna je prava komunikacija med ljudmi. Osrednja aktivnost: V krogu se igramo tako, da se sprašujemo »Kaj/kdo bi bil-a, če bi bil-a...« (npr. avto, barva, žival, sladica ipd.), vsak otrok svoj odgovor poskusi tudi malce razložiti. Starejši otroci so zelo odzivni, mlajši pa manj in so bolj nemirni. Občuti se starostna razlika. Kljub temu se med igro zelo nasmejimo, odgovori otrok so zabavni in izvirni. Namen aktivnosti: Spodbujanje komunikacije (čas za poslušanje in čas za govor), domišljije, sprostitev, druženje, sodelovanje v skupini.

DELAVNICA 5: Uvodna aktivnost: Igrica »Pantomima«. Otroci so na osnovi listkov, ki so jih naključno izvlekli, odigrali določeno vlogo, ki je bila na listku opisana. Navedeno vlogo so zaigrali oz. jo poskušali čim bolj natančno prikazati. Ostali otroci so zavzeto opazovali in uganjevali, kaj njihov soigralec prikazuje. Igra je otroke sprostita, povezala in razvedrila. Osrednja aktivnost: Delovni listi – Spoznavanje poklicev Otroci so na delovnem listu prepoznavali določen poklic in ga poimenovali. Skupaj smo ga napisali na tablo, nato ga je vsak učenec prepisal na svoj delovni list. Med tem smo se podrobneje pogovarjali o

posameznem profilu poklica. Otroci so aktivno sodelovali v prepoznavanju določenega poklica in ga vsebinsko doživeto, na osnovi lastnih izkušenj opisovali. Namen aktivnosti: Učenje skozi igro, izkušnja sodelovanja v skupini, povezovanje otrok,... spodbujanje otrokovega razmišljanja in dodatna vaja pisanja (za mlajše učence).

DELAVNICA 6: Uvodna aktivnost: Igrica » Oprosti, zasmejal si se« Otroci se postavijo v dve nasprotni vrsti. Ena skupina postavi svojega člana pred drugo skupino, ki ga skuša spraviti v smeh. Dovoljeni so vsi načini, razen fizičnega kontakta. Če se osrednji igralec zasmeji, se mora priključiti nasprotni skupini. Igra se konča, ko je ena od skupin na svojo stran pridobila vse igralce iz druge skupine. Osredja aktivnost: Kiparjenje oz. ustvarjanje z modelirno fimo maso. Material: modelirna fimo masa (rjava), kroglice, zobotrepci, lesene palčke, kristalčki, bleščice, plastične očke, volna, rafija. Ostali pripomočki: nožki za modeliranje, karton (podlaga za izdelek), časopisni papir, škarje. Namen aktivnosti: sprostitevna in ustvarjalna delavnica; spodbujanje kreativnosti, domišljije in ročnih spretnosti pri otrocih. Medsebojna-interaktivna komunikacija ter aktivno idejno spodbujanje drug drugega. Otroci so aktivno sodelovali in bili ponosni ter navdušeni nad svojimi kreativnimi izdelki.

Kot lahko vidimo, so prikazane vsebine delavnice, ki jih izvajajo na Zavodu MISSS v Ljubljani, kakovostne in učinkovite, saj vključujejo pomembne prvine, ki so zasnovane didaktično ter vsebujejo učenje skozi igro. Sam proces igrifikacije je izjemno pomemben, saj se otroci skozi igro ogromno naučijo, igra vlog ima prav tako svoje profesionalne zapovedi, navodila in strukturo, poleg tega pa je za otroka igra tudi delo, kjer se uči komunikacije, odgovornosti, timskega dela, spoštovanja pravil in številnih drugih prvin socializacije in izobraževanja. Poleg tega pa pomembno prispevajo k uspešni integraciji otrok priseljencev, ki se znajdejo v stiski in vplivajo tudi na osebno napredovanje, oblikovanje pozitivne samopodobe. Spodbujajo tudi medsebojno pomoč in solidarnost ter občutek sprejetosti v novem okolju, v katerem se znajdejo ti otroci.

7 Zaključek

»Vsak izmed nas je drugačen. Vsak ima pravico biti drugačen. Življenje na svetu je lepše, zanimivejše in polnejše prav zaradi različnosti posameznikov...« (Uran 2009, 13)

Kot smo ugotovili, integracija zahteva dvosmeren proces medsebojnega prilagajanja, in sicer na eni strani otrok priseljencev in njihovih staršev ter na drugi strani vzgojiteljic, učiteljic in sovrstnikov otrok priseljencev. Otroci priseljenci se ob prihodu v novo okolje in vzgojno-izobraževalni sistem soočajo s številnimi neprijetnostmi kot so nepoznavanje slovenskega jezika, šibka socialna omrežja, strah pred nesprejemanjem, prav tako pa na drugi strani vzgojiteljicam in učiteljicam predstavlja veliko težavo kako se odzvati na raznolikost otrok v vrtcu in učencev v razredu, kako ravnati in organizirati pouk, dejavnosti, kakšne učne metode uvesti za kakovostnejšo vzgojo in izobraževanje, kjer bi se vsi počutili sprejete, enakopravne in bi dosegali uspešne osebne rezultate in dosežke.

Zavedati se moramo, da je otrok priseljenc izpostavljen dvojnem kulturnem okolju, in sicer tistemu v katerem živi in družinskemu iz katerega izhaja, izpostavljen je dvema jezikoma in dvema, večinoma neskladnima načinoma življenja v družini in širšem kulturnem okolju, saj *»Nekaj, kar ljudje v eni kulturi dojemajo, razumejo, čutijo in pripisujejo sebi, se lahko v drugi kulturi dojema, razume, občuti in pripíše okoliščinam, torej nečemu izven njih ali obratno«* (Ule Nestran 2000, 466). Spremembe, ki so potrebne na področju šolskega sistema so pomoč priseljencem pri slovenskem jeziku ter oblikovanje šolskega programa, ki bi omogočal ohranjanje maternega jezika in kulture, preko katerih bi otrok priseljenc gradil tudi svojo lastno identiteto, ki je že tako za vse, še bolj pa za otroke priseljence posebej kompleksen proces. (Peček in Lesar 2006, 20)

Zelo pomembna je ideja multikulturalizma in izobraževanje o njem, kjer pa ni dovolj le realizacija na formalnem nivoju, temveč je potrebna vzgojiteljica in učiteljica, ki je razumljiva in senzibilna, ki spodbuja učenje o različnih kulturah in učencem nudi možnost raziskovanja, razmišljanja in refleksije. (Peček in Lesar 2006, 21,22). Vzgoja za multikulturalnost je torej izredno občutljiva vzgoja, ki se osredotoča na to, da posameznike, ki so drugačni spoštujemo, razumemo ter jih dojemamo kot enakopravne in kjer reklo *»Vsi drugačni, vsi enakopravni«* tudi zares velja (Židan 2004, 63). Slednje je izredno pomembno že pri vzgoji otrok, saj jih moramo že zgodaj naučiti, da je Slovenija večkulturalna država, privzgojiti pa jim moramo tudi spoštljiv in razumevajoč odnos do drugačnosti ter medsebojne strpnosti (Ftičar 2006 v: Ivanuša 2011, 45). V vrtcih in osnovnih šolah bi bilo tako potrebno ustvariti ozračje, kjer

nikogar ne bi bilo sram svoje nacionalnosti in migrantskega ozadja. Dejstvo, da smo si kljub etničnim in kulturnim razlikam enakopravni, pa bi morali udejanjiti tudi v praksi in se na to tudi primerno odzivati ter ustrezno živeti v kulturno raznoliki skupnosti. (Zupan 2009, 16)

Kot smo lahko videli so vsaka izmed proučevanih osnovnih šol in vrtcev samostojne pri iskanju primernih programov in prijemov pri pospeševanju integracije otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem. Vse omenjene po svojih močeh tudi skrbijo za sprejetost in strpen odnos do otrok priseljencev. Vrtci in osnovne šole so najboljši primer in najprimernejši prostor, kjer lahko otroke osveščajo in vzgajajo za strpnost in sprejemanje različnosti, kjer otrok postopoma spoznava svet v katerem živi, postopoma razume kako je grajena širša družba in kultura ter razume tudi različne funkcije kulturnega okolja (Ivanuša 2011, 50). Otroci priseljenci se v vrtcu hitreje in bolj sproščeno integrirajo v družbo, etničnost jim ni tolikšna ovira, saj učenje dojemajo veliko bolj skozi igro kot pa otroci priseljenci v osnovnih šolah. Ko pride do redkega primera zadržanosti otrok v vrtcu v razmerju do otroka priseljenca, gre razloge iskati predvsem v neznanju ali strahu ostalih otrok večinoma pred neznanim, različnim in drugačnim, tu pa nastopijo vloge vzgojiteljic, ki uspešno integrirajo vse otroke, da »dihajo s skupino«. Zelo pomemben proces pri tem je proces igrifikacije, kjer se skozi igro tudi ogromno naučijo, poleg tega pa se otroci na ta način v vrtcu tudi hitreje povežejo med sabo, premostijo tegobe kulturnih, etničnih in jezikovnih razlik. Otroci v osnovnih šolah, pa so bolj obremenjeni s svojim migrantskim poreklom in neznanjem jezika, obremenjeni so s predsodki in negativnim mnenjem drugih otrok vrstnikov. Tudi tu imajo veliko vlogo učiteljice, ki veliko pozornost posvečajo odprti komunikaciji, medkulturnem dialogu, spodbujajo sodelovanje otrok priseljencev o značilnostih njihove države, kulture, navad, ipd. Velik vpliv na dožemanje in odnos otrok do priseljencev, pa imajo tudi odrasli, predvsem starši, ki imajo veliko vlogo pri vzgojno-izobraževalnem procesu in morajo omogočiti, da otroci sodelujejo in sobivajo z otroki drugih kultur in etničnega porekla, jih podučiti o razlikah ter jih učiti o strpnosti, razumevanju in spoštovanju teh razlik, pri tem pa jim morajo vsekakor biti za zgled tudi sami.

Vrtci in osnovne šole naj bi zagotavljale vsakodnevno učenje, uporabljanje in izpopolnjevanje slovenskega jezika preko različnih dejavnosti, prav tako pa naj bi staršem priporočili, da svoje otroke vključijo v organizirano intenzivno obliko učenja jezika v okolju (Novak 2009, 7,8). S pomočjo različnih programov, prilagajanja učnih načrtov, oblik dela, katerih se vzgojiteljice in učiteljice poslužujejo ter so jim sploh na voljo in prestavljanja ocenjevanja znanja na poznejše obdobje, se zmanjšujejo socialne neenakosti v izobraževanju, otroci priseljenci, pa

sčasoma osvojijo potrebno znanje, predvsem jezikovne spretnosti, ki so ovira ter pridejo na enakovreden štartni položaj, lahko nemoteno sledijo pouku z ostalimi otroki in dosegajo učne uspehe.

Vendar pa na področju urejenosti šolskega sistema ni dovolj storjenega. Tudi Lesar (2013) je na podlagi analize podpornih mehanizmov znotraj šolskega sistema prišla do ugotovitve, da Slovenija otrokom priseljencem ne zagotavlja zadostnih pogojev učenja in ohranjanja svoje kulturne identitete, tudi slavisti niso usposobljeni za poučevanje slovenskega jezika kot drugega jezika in po 35-urnem tečaju, ki je namenjen otrokom priseljencem, so nato deležni učenja slovenščine kot prvega jezika (Lesar 2013, 83, 84). Na tej točki smo ugotovili, predvsem s strani učiteljic in potrdili tudi z raziskavo strokovnjakinje Dragice Motik z Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (Zupan 2009, 12), da to ne predstavlja dovolj ur, ki so namenjene učenju slovenščine, v nekaterih primerih, pa jih v praksi otrokom priseljencem ne namenijo niti toliko. Na tej točki lahko sklepamo, da bi lahko bilo vloženega več truda v iskanju državne podpore, bolj bi bilo treba vztrajati pri ministrstvu za šolstvo, zaprositi in povabiti tudi lokalno skupnost in različna društva za pomoč, ki bi lahko financirala različne strokovnjake. Iskati bi bilo potrebno organizacije, katerih je veliko, saj nudijo številne oblike pomoči kot so psihosocialna pomoč, pomoč pri izvajanju delavnic, tečajev in številnih drugih dejavnosti na področju integracije. Po intervjujih sodeč, je predvsem veliko več truda potrebno vložiti prav v iskanju tolmačev za jezike, ki jih pedagoške delavke ne znajo govoriti in pa na področju učenja slovenskega jezika, kjer je vzgojiteljicam in učiteljicam potrebne več pomoči.

Osnovne šole in vrtci bi se morali čim bolj truditi iskati še več različnih načinov pomoči za doseganje cilja, in sicer integracije otrok priseljencev. Vseskozi bi bilo dobro iskati, razvijati, dopolnjevati različne možnosti za uspešno integracijo, saj je to »veliko delo«. V otroke, njihovo vzgojo in izobrazbo se najbolj splača vlagati, saj dokler so najmanj obremenjeni lahko največ naredimo pri dobri vzgoji in izobraževanju. Izobraževanje je vsekakor razvojni temelj vsake družbe, ki ima pomembno vlogo pri bogatenju in širjenju znanja ter oblikovanju posameznikove osebnosti (Židan 2007, 23, 24). Pri tem bi bilo potrebno tudi starše, ki so preobremenjeni, bolj spodbujati k aktivnemu vključevanju v integracijo svojega otroka. Potrebno se je zavedati kako veliko vlogo ima glas staršev v šolskem prostoru, saj se otrok ob večjem zanimanju in vključenostjo staršev, tudi bolj opremi z znanjem, se uspešno izobražuje in postane bolj »odporen« za negativne, nespoštljive in neprimerne opazke iz šolskega in širšega družbenega okolja.

S pomočjo kvalitativne raziskave, torej lahko potrdimo konstruktivni trud vzgojiteljic in učiteljic znotraj razreda za uspešno integracijo in približevanje otrok priseljencev k primerljivemu položaju z ostalimi otroki, kljub številnim težavam in oblik pomoči, ki jih nimajo dovolj na voljo. Kot je bilo ugotovljeno, bi bilo potrebno več narediti na medsebojnem sodelovanju in sploh seznanitvijo z državnimi mednarodnimi organizacijami, združenji in ustanovami, saj lahko ponudijo veliko in še kako zelo potrebno pomoč tako vzgojiteljem in učiteljem kot tudi otrokom priseljencem. Razlogi za to so številni, večinoma pa igra največjo in značilno vlogo prav premalo finančnih sredstev.

Vzgojno-izobraževalne institucije, delujoče v integracijskih procesih, imajo veliko in odgovorno vlogo, ki jo morajo kakovostno uresničevati in vpeljati v pedagoško delo (Židan 2007, 17). Veliko več pozornosti bi bilo treba nameniti vsem, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalno dejavnost. Učitelje bi bilo potrebno bolj ozaveščati o njihovi vlogi, ki je ključnega pomena pri doseganju ciljev v vzgoji in izobraževanju. Bolj bi jih bilo treba spodbujati za konstruktivnejše rešitve realnih težav in stisk priseljencev, graditi bi morali predvsem na iskrenih odnosih in spodbujati učence k nudenju medsebojne pomoči, saj se na ta način konstruira uspešna razredna skupnost, ki bogati tako vse učence kot učitelje in gradi na občutku pripadnosti ter solidarnosti. Učitelje bi bilo prav tako potrebno usposobiti za poučevanje slovenščine kot drugega jezika, jih spodbujati k usposabljanju specialno-pedagoških in interkulturnih znanj ter izkušenj. (Peček in Lesar 2006, 205-207)

Izkazalo se je, da vse učiteljice in vzgojiteljice vlagajo veliko truda v integracijo otrok priseljencev, ob tem pa jim prav tako primanjkuje tudi nekoliko več znanja in prijemov v didaktični izvedbi. Integracija otrok priseljencev bi bila lahko bolj kvalitetno izvedena, potrebovali bi več materialnih sredstev in didaktičnih materialov, potrebno bi bilo več izobraževanja in sodelovanja z organizacijami, ki so pri nas na voljo. Pedagoški delavci naj bi odlično poznali kurikularne učne in vse tiste vsebine, ki so normativno predpisane in obravnavajo naša in tuja dogajanja v globalizirani družbi (Židan 2007, 27). V nadaljevanju bi rada podala nekaj pomembnih didaktičnih smernic pri izvedbi pedagoškega dela po Židanovi, ki opredeljujejo pomembne cilje in jih morajo pedagoški delavci na didaktično zanimiv in ustvarjalen način približati tako otrokom priseljencem pri uspešni integraciji kot ostalim. Pedagoški delavci morajo ustvarjalne didaktične pristope otrokom prikazati čim bolj zanimivo, aktualno in profesionalno z razlaganjem, pojasnjevanjem, diskurzivno, demonstrativno, virtualno in z drugimi tipi učnih metod (Židan 2007, 33).

Lahko bi opozorili tudi na (ne)moč didaktične prakse, saj je vsaka pedagoška situacija unikatna, situacijsko pogojena in pri eni skupini lahko daje velik učinek ali napredek, pri drugi pa zelenega rezultata nekako ni. Pri otrocih je mogoče zaslediti tudi razprave o njihovem dojemljanju pravičnosti, še posebej ko so po njihovi oceni in osebnem doživljanju vpeti v nepravilno obravnavo, a za učitelja tu lahko preostane samo trud z različnimi pedagoškimi prijemi in odprta komunikacija z otroki. Pedagoška situacijska praksa je enkratna, pedagoški delavci naj ne bi vzdrževali rutine, temveč jo morajo kot pomembni in odgovorni intelektualci, čim bolj, čim bolj ustvarjalno, celoviteje in profesionalno obvladati ter vnašati v pedagoške prakse za vzgojo in izobraževanje (Židan 2007, 23, 27). Kakovosten pedagoški delavec mora zato nenehno nadgrajevati znanja, iskati nove didaktične metode in delovne prijeme pri svojem pedagoškem delu (Židan 2009, 41). V konkretnem primeru, skozi učenje aktualne teme lahko pedagoški delavci na veliko načinov obogatijo svoje pedagoško delo, in sicer lahko uporabijo metodo ustne razlage, razgovora, demonstracije, grafičnih izdelkov (Židan 2007, 49), metodo fotogovorice, ki je odlično sredstvo za komuniciranje, saj ustvarja razpoloženje, spodbuja razmišljanje in skupinski pogovor (Židan 2009, 47,51). Pedagoškimi delavcem so na voljo tudi številni didaktični pristopi, na primer problemskost, sistematičnost, vzgojnost, pluralizacija mnenj in stališč (Židan 2007, 49).

Didaktični učni vzorci vsebujejo smernice in omogočajo produktivno učenje ter kakovostno obvladovanje družbenih sprememb (Židan 2007, 125). Skozi konkretni prikaz didaktičnega učnega družboslovni vzorca o aktualni temi nasilje lahko pedagoški delavec doseže pri otrocih čim boljše razumevanje besede nasilje, spozna njegove različne oblike, možnosti za reševanje le-tega in pomen svojih pravic, spozna pa lahko tudi življenje otrok, ki so bili žrtev nasilja. Možni potek vsebinske obravnave o nasilju lahko pedagoški delavec vzpostavi z razdelitvijo kartonov, kjer učenci, ki dobijo moder karton, odgovarjajo na prvo vprašanje, otroci z dobljenim zelenim kartonom pa odgovarjajo na drugo vprašanje. Vprašanja se lahko glasita na primer, »Kaj občutiš ob besedi nasilje?« in »Kaj storiš ko si jezen?«. Nato se lahko razvije bogata diskusija z različnimi vprašanji na temo nasilja ter razdelitvijo učencev v skupine, da lahko vsaka skupina izdelata plakat in opravi svoje delovne naloge. Prav tako lahko preberejo kakšen odlomek iz knjižnega gradiva in ga komentirajo, naredijo miselne vzorce ter pišejo šolski spis o obravnavani temi. (Židan 2007, 49-52)

Področje, ki sem ga raziskovala je kompleksno in predstavlja še široko polje za raziskovanje v prihodnosti. Za bolj poglobljene rezultate, bi bilo v prihodnje potrebno boljše izbrati večji

vzorec ter bolj temeljito premisliti o vzgojno-izobraževalnih institucijah, ki so veliko bolj znane po večjem številu otrok priseljencev.

8 Pojemni slovar:

Zaradi lažjega razumevanja in »orientacije« pri branju diplomskega dela, prilagam v pomoč tudi slovar nekaterih ključnih pojmov.

Inkluzija: Pojem se nanaša na proces, usmerjen na individualne potrebe diprivilegiranih, ki poudarja zmanjševanje izključevanja in razvrednotenja, prav tako pa inkluzija vključuje izobraževalne potrebe vseh učencev, torej tistih z motnjami, na podlagi rase, spola, etničnosti, religije, spolne orientacije ali česa drugega (Peček in Lesar 2006, 28, 29, 33).

Integracija: Integracijo sicer velikokrat definirajo kot izobraževanje učencev s posebnimi potrebami v redni šoli, nekateri avtorji tudi menijo, da integracija ne namenja dovolj kvalitetnemu izobraževanju, temveč le prilagajanju oziroma asimilaciji učencev obstoječemu sistemu šolanja (Peček in Lesar 2006, 28, 29). Nekateri avtorji, pa zagovarjajo stališče o integraciji kot kompleksnem konceptu, ki zajema številne procese in situacije na različnih družbenih področjih (Bešter 2007, 106). Vključuje celotno družbo in njene sestavne dele (Medvešek in Bešter 2010, 20), torej posameznike, družbene skupine, institucije ali organizacije (Bešter 2007, 106–107). Gre za vseživljenjsko vključevanje priseljencev v novo družbeno okolje pod enakimi pogoji in z enakimi pravicami, kot jih ima večinsko prebivalstvo, s tem, da ohranjajo svoje izvirne ali podedovane etnične identitete (Medvešek 2006, 131). Večinsko prebivalstvo pa mora ob tem vključiti in sprejeti priseljence kot ljudi, ki sooblikujejo in so del slovenskega prostora (Medvešek in Bešter 2010, 10).

Priseljenci: Splošne mednarodne definicije še nimamo, saj države uporabljajo različna merila pri opredelitvi kot so definicija prebivališča in časovno obdobje bivanja v državi sprejemnici. Pri nas imamo definicijo, ki pravi, da so priseljenci prebivalci s prvim prebivališčem zunaj Slovenije in v Sloveniji prebivajo vsaj eno leto. Pa vendar so priseljenci zelo raznolika skupina globalnih preseljevalnih tokov. Med priseljence štejemo lahko tiste, ki so dolgotrajno ali začasno priseljeni, priseljske skupnosti, pa tudi trgovce, prebivalce obmejnih krajev, begunce, azilante ter povratnike. (Medvešek 2007, 30, 31)

Vzgojno-izobraževalni sistem: Vzgojno-izobraževalni sistem je socializacijska institucija, ki je sam po sebi vrednota, saj vzgaja in razvija vrednote ter oblikuje učne in socialne spretnosti,

ki so za otroke izrednega pomena pri prehodu v odraslost, saj vzgajajo, educirajo, učijo spoštovanja človekovih civilizacijskih vrednot, pravic, strpnosti in solidarnosti (Židan 2007, 16). Imigrantski otroci pridobijo v njem pomembne veščine, znanja in socialne vezi, potrebne za uspešno integracijo v družbo (Bešter 2009, 59), v osrčju je torej poleg skrbi za uspešen učni uspeh posameznika tudi posameznikov socialni, moralni in emocionalni razvoj ter spodbujanje socialne odgovornosti, kooperativnosti in solidarnosti (Peček in Lesar 2006, 34).

Pravičnost: Pravičnost je z vidika družbenih institucij temeljna vrednota h kateri stremimo (Peček in Lesar 2006, 10). Kot javno dobro zagotavlja pravico do izobraževanja, je v skladu s tistimi dejanji, ljudmi in zakoni, ki vzpostavljajo ali ohranjajo odnos enakosti. (Kodelja 2006, 272)

Medetnični odnosi: Gre za odnose znotraj več avtohtonih etničnih skupin, in sicer nacij in družb v določeni državi, ki se jezikovno, kulturno in zgodovinsko razlikujejo. (Klinar 1990, 770-771).

9 Literatura:

1. Bešter, Romana. 2007. Integracija in model integracijske politike. V *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, ur. Miran Komac, 105–134. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
2. --- 2009a. Integracijski programi za priseljence v izbranih državah članicah. Ljubljana: *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* (59): 40–62.
3. --- 2009b. Vključevanje imigrantskih otrok v izobraževalni sistem. Ljubljana. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* (59): 90–114.
4. --- in Mojca Medvešek. 2010. Vključevanje migrantskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem. V *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani?*, ur. Mojca Medvešek in Romana Bešter, 205–269. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
5. Council of Europe. 2008. *White Paper on Intercultural Dialogue*. Dostopno prek: <http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper%20final%20EN%20020508.pdf> (8. april 2014).
6. Debenjak, Kristina. 2011. *Zbornik zaključnih nalog pri predmetu Odzivi na drugačnost in oblikovanje identitet*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
7. European Institute for Comparative Cultural Research. 2008. *Sharing Diversity. National Approaches to Intercultural Dialogue in Europe*. Dostopno prek: http://www.interculturaldialogue.eu/web/files/14/en/Sharing_Diversity_Final_Report.pdf (9. april 2014).
8. Ga.1. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 14. maj.
9. Ga.2. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 15. maj.
10. Ga.3. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 20. maj.
11. Ga.4. 2014. Intervju z avtorico. Ljubljana, 21. maj.
12. Ga.5. 2014. Intervju z avtorico. Kranjska Gora, 26. maj.
13. Ga.6. 2014. Intervju z avtorico. Kranjska Gora, 28. maj.
14. Ga.7. 2014. Intervju z avtorico. Jesenice, 30. maj.
15. Ga.8. 2014. Intervju z avtorico. Jesenice, 30. maj.
16. Ivanuša, Jasna. 2011. Medkulturna in multikulturna vzgoja v vrtcih. V *Zbornik zaključnih nalog pri predmetu Odzivi na drugačnost in oblikovanje identitet.*, ur. Kristina Debenjak, 44–55. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
17. Klemenčič, Eva. 2012. *Globalizacija edukacije*. Ljubljana: Demat.

18. Klinar, Peter. 1990. Integracijski procesi v Evropi z vidika medetničnih in migracijskih procesov. *Teorija in praksa* 27 (6/7): 770–775.
19. Kodelja, Zdenko. 2006. *O pravičnosti v izobraževanju*. Ljubljana: Krtina.
20. Komac, Miran, ur. 2007. *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
21. Komisija evropskih skupnosti. 2008. *Zelena knjiga. Migracije in mobilnost: izzivi in priložnosti za izobraževalne sisteme v EU*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0423:FIN:SL:PDF> (22. april 2014).
22. Krek, Janez in Mira Metljak, ur. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
23. Lamut Urša in Macur Mirna. 2012. *Metodologija družboslovnega raziskovanja: od zasnove do izvedbe*. Ljubljana: Vega.
24. Lesar, Irena. 2009. Ali formalne rešitve na področju šolanja marginaliziranih omogočajo uresničevanje ideje inkluzije? *Sodobna pedagogika* 60 (1): 334–348.
25. --- 2013. Ideja inkluzije – med različnimi koncepti pravičnosti in etničnimi teorijami. *Sodobna pedagogika* 46 (2): 76–95.
26. Lukšič, Hacin, Marina. 1999. *Multikulturalizem in migracije*. Ljubljana: Založba ZRC.
27. Medved, Felicita. 2010. Slovenska politika integracije – »od prvih do tretjih državljanov« V *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani?*, ur. Mojca Medvešek, in Romana Bešter, 20–46. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
28. Medvešek, Mojca. 2006. Vloga vzgojno-izobraževalnega sistema v procesu družbenega vključevanja/izključevanja potomcev priseljencev v Sloveniji. *Sodobna pedagogika* 57 (posebna izdaja): 124–147.
29. --- 2007. Kdo so potomci priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije? *Razprave in gradivo – Inštitut za narodnostna vprašanja* (53): 28–67.
30. --- 2007. Razmišljanja o pojavih nestrpnosti in etnične distance v slovenski družbi. V *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, ur. Miran Komac, 187–217. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
31. Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
32. Mujkanović, Sabina. 2010. Interkulturalna in multikulturalna pedagogika. *Socialna pedagogika*. 14 (2): 213–230.

33. --- in Romana Bešter. 2010. Uvod: integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji. V *Državljanji tretjih držav ali tretjerazredni državljani?*, ur. Mojca Medvešek in Romana Bešter, 7–19. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
34. --- 2010. *Državljanji tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
35. Novak, Marta, Karmen Medica Lunder, Stanka Verlič Pevec, Katica Semec, Mojca Jelen Madruša in Janez Mežan. 2009. *Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno prek: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/smernice/Smernice_izobrazevanje_otrok_tujcev.pdf(30.5.2014).
36. Panker, Marja. 2011. Izzivi kulturne raznolikosti. *Šolski razgledi*. LXII (10): 2–15.
37. Peček, Mojca in Irena Lesar. 2006. *Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost*. Ljubljana: Sophia.
38. Sagadin, Janez. 2001. Pregledno o kvalitativnem empiričnem pedagoškem raziskovanju. *Sodobna pedagogika* 52 (2): 10–25.
39. Serdoč, Mitja. 2006. Pravice otrok s posebnimi potrebami do inkluzivnega izobraževanja. V *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija.*, ur. Božidar Založnik, 115–148. Nova Gorica: založba EDUCA.
40. Skubic Ermenc, Klara. 2003. *Enakost izobraževalnih možnosti v slovenski osnovni šoli s perspektive interkulturalnosti*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
41. --- 2006. *Slovenska šola z druge strani*. *Sodobna pedagogika* 57, (posebna izdaja): 150–167.
42. --- 2010. *Med posebnimi pravicami in načelom interkulturalnosti*. *Sodobna pedagogika* 61 (2): 268–279.
43. Ule Nastran, Mirjana. 2000. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
44. Uran, Danica. 2009. Inkluzivno obnašanje. Razumi me! Siti in lačni, veseli in žalostni skupaj neubrano pojo. *Šolski razgledi* LX (8): 2–15.
45. *Zakon o osnovni šoli (ZOsn)*. 1996. Ur. l. RS 12/1996. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199612&stevilka=570> (25. februar 2014).
46. --- 2007. Ur. l. RS 102/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007102&stevilka=5073> (25. februar 2014).

47. --- 2011. Ur. l. RS 87/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201187&stevilka=3727> (25. februar 2014).
48. Založnik, Božidar, ur. 2006. *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija*. Nova Gorica: Založba EDUCA.
49. Zupan, Mojca. 2009. Otroci z migrantskim ozadjem. Ne razumem te! *Šolski razgledi*. LX (16): 2–15.
50. Židan, Alojzija. 2004. *Za kakovostnejša družboslovna znanja: didaktični in znanstveni prispevki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
51. --- 2007. *Vzgoja za evropsko demokracijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
52. --- 2009. *Vzgoja za evropsko demokracijo: vzgoja mladih za demokracijo v 21. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Priloge:

Priloga A: Vprašanja za strukturiran intervju

Priloga B: Transkripcije intervjujev

Priloga A: Vprašanja za strukturiran intervju

Strukturiran intervju za učitelje in vzgojitelje

(Integracija priseljencev v izobraževalni sistem)

1. Koliko otrok priseljencev je v vašem razredu/enoti?
2. Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?
3. Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?
4. Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?
5. Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?
6. Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?
7. Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?
8. Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

9. Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?
10. Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?
11. Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?
12. Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?
13. Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Priloga B: Transkripcije intervjujev

Transkripcije intervjujev za učitelje in vzgojitelje

Priloga B.1: Vrtec Ciciban, enota Žabice

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vaši enoti?

Ga.1: Uf, tega podatka nimam, res ne vem... vam ne znam povedati. Jih pa ziher imamo veliko.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.1: Ja, pri prvi starosti jih sigurno takoj sprejmejo, zato kr ubistvu tut ne komunicirajo drgač kt z jokom ali pa z različnimi gibi. Pri starejših je pa tko, odvisn kako jih pripravmo, ampak načeloma otroci v vrtcu nimajo s tem težav... s priseljenci oziroma če otrok kakšen drug jezik uporablja se otroke ponavadi pripravi na to in ponavadi vprašanje, če je kj tazga, če ne razumejo. Drgač pa ponavadi, iz izkušenj no, nimajo težav.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.1: Pri nas izvajamo projekt »Porajajoča se pismenost«. To je projekt na državni ravni in spodbujamo že od mejnega otroka, da se naučijo slovenski jezik preko različnih dejavnosti, likovnih, matematičnih, preko simbolov različnih, zgodbic, vse kar je tko... slikopisi... Vse to uporabljamo za učenje jezika.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.1: Ne.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.1: Ja absolutno so enako obravnavani, absolutno z naše strani, oziroma mi otroke spodbujamo k temu, kasneje pa je to tko, zunaj na prostem, takrat pa mi nimamo vpliva. Načeloma pa vsekakor spodbujamo da dobijo občutek da so sprejeti, del skupine.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.1: Amm...

Jaz: Prej ste rekli z različnimi igrami...

Ga.1: Tako je, tiste dejavnosti, ki jih mi izvajamo jih izvajamo v skladu s kurikulumom, nacionalnim dokumentom in tam so pač... tega se mormo držat, tam so zabeležene tudi dejavnosti in preko teh dejavnosti tut načrtujemo za vse otroke, nimamo pa posebnega programa za priseljence, razen če je kakšen priseljenec iz države, k pč govori jezik k ga mi ne poznamo, takrat pa se mogoče vključi kakšna študentka, ki pride na pomoč.

Jaz: Torej, ste že imeli takšen primer...

Ga.1: Smo imel primer ko deklca ni znala družga jezika kt špansko, takrt je pč na pomoč pršla ena deklca s fakultete in je tko mal s starši in z vzgojitelco, so vsaj osnove...

Jaz: Da ste se lažje sporazumevali...

Ga.1: Potem je pa stekl, tko da ni bil več problem. Pa preko gest in pol naprej. In tut tega zaenkrat pri ns ne izvajamo, to je blo ubistvu s strani staršev tut izvedeno, tko da ni blo preko vrtca. Mi nismo najeli te študentke, to je blo preko staršev.

Jaz: A tako. Starši so poiskali pomoč.

Ga.1: Ja.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.1: Dodatnega ne, se pa vsaka vzgojiteljica pripravi individualno na tega otroka.

Jaz: In kako to pol poteka?

Ga.1: Ja odvisn pč, to je odvisn od vsake vzgojiteljce posamezno kok si pč vzame časa in kok temu nameni, to ma pa vsaka svoje... na svoj način pripravi te načrte.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.1: Vsekakor, sej to pa tut izvajamo pr ns ja. To pa ja. Preko različnih dejavnosti, kjer spodbujamo to, da otroc spoznavajo razlike, da nismo vsi enaki v družbi.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.1: Ne.

Jaz: Nikakršnih?

Ga.1: Ne.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.1: Absolutno majo možnost izbire, tko da se lahko po želji razvrstijo.

Jaz: Pa imate občutek, da se priseljenci nekako držijo sami zase, se med sabo grupirajo?

Ga.1: Ne, mislm da ne. Tut, če bi do tega pršlo jih spodbujamo v skupino v katero je otrok vključen, da se razlik ne dela in da ga otroc sami povabjo. To se spodbuja, k igri in k dejavnosti, tko da tuki v vrtcu tega ponavadi ni. Tko da dvomim, da bi ostal otrok priseljenc nekje osamljen, da ne bi bil vključen v kakršnokoli dejavnost. Razen seveda, če ne bi to želel, se ga pa spodbuja, definitivno v skupino.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.1: Odvisn pač od tega kakšen jezik pč govori ozoroma kakšne majo možnosti sporazumevanja, ponavadi je tko, da vsaj en od staršev ali delno razume slovensko, ali vsaj nekaj... ali angleško ali nemško, eden sigurno tok pozna, da se da sporazumevat, da pridemo na eno skupno točko, da se sporazumevamo. Je pa pomembno, da starši sodelujejo, vsekakor. To pa ja. In jih tut spodbujamo k temu.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.1: Amm..

Jaz: Da so recimo napredovali pri vzpostavljanju socialnih stikov...

Ga.1: Sigurno se pozna, če so med letom priseljeni, oziroma od starosti otrok. Če so otroci starejši je mal težje, vrjetn traja tut dl časa prilagoditev oziroma, da dosežejo neke okvirje, ampak ne mormo jih rangirat. Eni dosežejo to raven pri enem letu, eni pr letu pa pol, eni pr dveh letih. Tko da... pr mlajših se pa hitr to pozna.

Jaz: Mlajši so vrjetno tut manj obremenjeni s tem, da ne poznajo okolja, jezika...

Ga.1: Absolutno.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.1: Fino bi blo da se o tem čim več govori tut na dodiplomskem, ne samo recimo samo na dodiplomskem. Vem da se recimo na pedagoški fakulteti s tem problem ukvarja, manj pa se na dodiplomskem in srednji šoli.

Jaz: Kaj pa mislite, da bi v okviru vrtea lahko naredili še več, kje, kam bi več truda, časa,.. posvetili?

Ga.1: Jst mislm, da bi blo fio, da se vključjo tut kšne inštitucije, ki so temu namenene, da pomagajo recimo vzgojiteljem, predvsem na področju jezika. Posebno tu je največ težav. Vsaj jst vidim, oziroma vsaj pr ns je tko da... odvisn od vzgojiteljce, če se dost aktivira lahko tut starše povabi, da jim predstavijo kulturo njihovo, njihov način življenja, vse to. Ampak jst mislm, da to kr počnejo. Ponavad je problem jezik, če se ne razumemo, predvsem kakšni eksotični jeziki, sj ne z bivše Jugoslavije, jezike z držav bivše Jugoslavije kr dobro poznamo, angleško, nemško še, ostali jeziki so pa mal težji. Tist je mal problem, drugje pa jst ne vidm problema no, kr to zlo velik vpliva na raznolikost dejavnosti v vrtcu. Spodbujamo medkulturne odnose med različnimi kulturami, tko da tut dejavnosti temu primerne, izvajamo. Zlo zanimivo je, ko spoznavamo druge države, oziroma če je interes otrok tak, da si želijo kj tazga slišat oziroma vidt. Ravno zdle so mel v skupini Avstralijo, tko da so veliko o Avstraliji izvedel, sj nimamo nobenga priseljenca s tm, ampak je bil interes in so to tut izvedl... so mel temo o Avstraliji in so ubistvu vse kar so vedl tut otroc prinašali s starši, tko da delamo tut na tak način s priseljenci. Bi blo pa res fino, da se predvsem na jeziku, jezikovni ravni več dela.

Jaz: Torej več pomoči, več sodelovanja...

Ga.1: Ja, ja. Vsaj jst tko vidm, ostalo še kr gre, jezik je pa pol problem, če ga ne razumš. Ampak sj smo tko fleksiblini, da se ponavad kr znajdemo.

Priloga B.2: Osnovna šola Šentvid

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vašem razredu?

Ga.2: Trenutno mam samo enega, mela sm jih dva, in sicer priseljena iz Rusije s tem, da je deklica, ki je še vedno pri meni, so se preselil že konec prvega razreda, toseprav so tle že več kot dve leti, skoraj dve leti no. Ubistvu zelo dobro že govori, tut ko je prša v prvi razred na koncu leta je imela specialno organiziran eno gospo, ki je z njo vadila slovenski jezik oziroma se pogovarjala, določene besede usvajala, tak da je njen, ta jezikovni razvoj šu zlo hitro, ane. Medtem ko sm mela pa dečka, je bil eno leto starejši, so ga pa dal v drugmu razredu k meni, ravno zarad tega ker so ravno prišli, da bi se najprej slovenskega jezika tok naučil pa tok razumel, da bi lahko lažje delal, ker bi blo v višji razred it, za njega velik težji, ker je za njega velik več snovi, zarad snovnega pojmovanja. Ampak je tut on zlo lepo napredoval, zlo hitro se mi zdi, tko v enmu letu, večino stvari takih, medsebojnih pogovorov k smo tlele mel, razn določene pojme-strokovne je blo mal težje, je bil pa zo nadarjen matematik, ubistvu

naravoslovec, je imel tut že ogromn svojga predznanja, tok da mu ni blo tok težko sledit snovem k smo jih jemali. Letošnje leto smo se odločil, da ga damo tut zato v četrti razred na matematko, ostale predmete, kjer je bil predvsem jezik na poudarku, je pa ostau pr men. Nekje tm konec marca so se pa odločil in ga prešolali na eno drugo šolo pa v četrti razred, ker se jim je zdelo, da zdej že tok zna, da je s starostjo primeren za v četrti razred s svojim vrstnikom, pri ns pa ni blo pogoja za bit v četrtmu razredu.

Jaz: Kdo pa je priskrbel deklici gospo, ki jo je učila slovenski jezik? Jo je priskrbela šola?

Ga.2: Ne, njo so priskrbel sami starši, zdej ne vem, mogoče so bli prjatli, preko katerih so sm pršli. No, ne vem, oni so jo priskrbel.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.2: Delno je tko čist odvisno od samga otroka, zdej če je zlo igriv, mislm odprt, ga sorejmejo, tko da jezik ni prou velika ovira. Če je pa mal bl zadržan, je jezik lahko večja ovira. Sicer z mal vzpodbude, da so se na začetku šli igre, kjer ni nekih takih pravil in da z opazovanjem lahko slediš pravilom, ni blo težav. Zdej pa, če so ble pa igre pravil, je blo pa mal težji. Zdej je blo pa čist odvisn, včasih se je tut vključu, včash pa tut ne.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.2: Ja, zdej snov alpa tko jezik ne, pr ns v nižjih razredih je, predvsem na posluhu, na govoru, ne. Poslušat, da potem te sintakse lahko uporabljaš. Ni tok slovnice morm rečt, kar je blo pa slovnice, je blo pa za oba lažje, ker slovnična pravila sta se lažje učila kot pa po posluhu, tko da sta mela s tem velik mn problemov, ane, razen kšnga ujemanja pridevnikov, samostalnikov, pa zaimki, drgač pa kr sta zo dobr napredvala. Mal težav je blo pri časih, na primer, ko je blo treba kj pisat in spreminjat, alpa preteklost... pomožni glagol »je« in tako dalje. Drgač pa, ker sta oba bla zelo dobra bralca, sta zelo hitr ugotovila kako se sistem odgovarjanja na vprašanja oblikuje ane, to sploh ni blo problema. Znala sta tut zlo hitr poiskat besede v besedilih, jih povezovat z novimi in na začetku k sta pa pršla je blo pa tko, pojmovno mal težji, ker mam pa računalnik in ker mam projektor sta določene besede, slike poiskala kar na računalnik, da sta vidla kaj kj pomen.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.2: Na naši šoli ne. Mel so sicer lansko leto na šoli eno pomoč, kjer je bila učiteljica slovenskega jezika, ki je hkrati znala tudi rusko in ker so imele dodatne ure slovenskega jezika, se je verjetno pogovarjala tudi rusko z njima oziroma je tudi v ruščini povedala ali pa je povedala vsaj rusko besedo za slovensko in bilo lažje ne, ne vem.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagata k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.2: Ja, enak jih ne mormo čisto obravnavati, ubistvu po znanju, uspehu in ne vem, so pravila, da, ko se priselijo in da nihče v družini ne govori slovensko, ane ker so različni priseljenci. Potem nekaj mesecev, alpa včasih celo polletje, določeni izdelki niso ocenjeni, da se predvsem samo spodbuja napredek na jeziku, drugo leto se pa že ocenjuje, s tem da se potem zelo natančno postavijo kriteriji kaj se bo ocenjevalo, pa na čem je treba vaditi. Da se jim tudi ane, da se počuti enakovredni z ostalimi, se je treba tudi pesmico naučiti, se je treba tudi na govorno vajo pripraviti, s tem, da se najprej govorna vaja naredi, potem jo, na primer, jaz sem jo vedno popravila, potem jo knjižno prepisala in potem se je po nekem knjižnem zapisu lahko učil govorno vajo in jo predstavil. Zdej tle gre pol malo za memoriranje ane, malo je lahko si z opornimi točkami pomagal in se da tudi spelati tudi to. Malo smo se potem tudi v okviru razreda dogovarjali določene stvari, javno ocenjevali skupaj z učenci, kjer so tudi oni mnenje potem povedali in smo se usklajali za oceno. Malo seveda upoštevamo, da je priseljenc, da čisto ush besed slovenskih tudi se ne da povedati, niti pravilno uglasiti, drugače pa mislim, sta se obadva zelo trudila, mislim da tlele ne mormo reči, da je bil kdaj velik problem zato ker sta priseljena.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.2: Ja, zelo različno, kaj jaz vem, govorne vaje za pesmice sem povedala, na začetku smo zelo spodbujali, jaz sem zelo pomagala, na primer ko je bilo iz besed treba tvoriti povedi, kako bi se tvorile, kako je treba kaj napisati s svojimi besedami, sem jim pomagala ane, da smo skupaj pisali. Nekatere obnove, pravilnice ane, so isto v ruščini, sta jih vsebinsko poznala, samo ubesediti v slovenski jezik jih je bilo potrebno. Malo sem tudi popravljala sprotno izgovorjavo, pravilni vrstni red povedi, pa take stvari. Zelo hitro sta usvojila branje, zelo hitro, ker

sta črke, zlasti deklica jih je že prej poznala, fant je mel mal problem z latinico iz cirilice, ampak je tut zlo hitr napredval in ker sta tko hitr pr branju napredvala in sta skor gladko brala, ni blo problema z besedili, razen s tem kaj kej pomeni, da sta znala potem povezvat v samo vsebino. Ocenjevanje slovnice, pr ns je velik ocen alpa pisnih ocen glede na tekste, besedila, zdej so to večinoma neumetnostna besedila potem odgovori na vprašanja in dobr bralec k pogrunta sisitem odgovarjanja, nima nobenga problema. Potem zlo hitr sta ugotovila, katere vrste so vprašalne povedi, tako da ni blo problema z ločili, že iz ruskega jezika sta poznala velike začetnice, dobr mogoče se lahko kšne stvari pr ns mal razlikujejo pr imenih, predvsem zemljepisnih alpa to in smo se pač to naučil. Določene pojme, ki jih onadva pč ne poznata, ne vem kako se kšna gora imenuje, tm je bla mal težava, ampak sam ime, priimek, to ni blo problema, da je velika začetnica, to sta znala povezvat, kr majo določene stvari v rusiji pč podobno, mogoče tut kj od časov, da majo podobno in sta to tut mal povezvala. Kok se kje drget uzuni družjo, da se sliš slovenski jezik ne ve, ampak jst opažam pr tej deklici po dveh letih, če bi jo poslušal bi rekl, da je ona slovenka. Men ni blo važn da ona dva, tut na začetku, a povesta slovnično pravilno, men je blo važn, da se razumemo, potem sm obadva tut spodbujala, ne vem, reč tut samo eno besedo, glagol, pokaž vsaj neko znamenje a razumeš, sej konckoncev se ogromn naučimo sam na gibih, na mimiki, tut na eni besedi, sej se da vse razumet. Zlo lepo sta napredvala, oba.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.2: Mel smo ta individualni program, k sta mela posebne ure, dvakrat na tedn sta mela posebne ure, jst pa dons, učash uzamem kšn dopolnilni pouk, da kej še pomagam, drugač pa ni potrebe več. Po dveh letih, čist z razredom funkcinirata, učno čist.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.2: Ja, men se zdi zlo pomembn, smo tut tko, marsikdaj, ko mamu mi ene navade, običaje, praznike, kulturna srečanja, smo mal primerjal kako majo pa oni. Alpa v našem slovenskem jeziku se beseda alpa žival tko imenuje, kako se pa pr vs. Sicer nismo se prov učil kšnih njihovih povedi, ampak tko, kaj pa pr vs, no pr ns pa tko, potem pa določene stvari so pa podobne.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.2: Jaz kot učitelj ne. Kot šola smo lansko leto sodelovali z neko organizacijo. Zdej pa ne, ne vem.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.2: Pa pr določenih stvareh je fino če se po lastni, ker se mi zdi, če je otrok notranje motiviran, pa se sam odloč za neko stvar, lahko velik več pokaže. Je pa tut, določene stvari se pa morjo vključvt, kljub vsemu, ko so ble določene gibalne igre pa šport, tudi če ni zastopu, gleda in ugotovi pravila tut če ne zna nobene slovenske besede in tko s eje razvijal. Pr ns so ble različne igre ko se je večkrat eno in isto besedilo ponovilo, s tem se tudi učiš. Pri skupinskih oblikah dela, če otrok hoče sodelovt, se lahko ogromn nauči, ker skupina sama je ahko zlo produktivna.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.2: Jst sm se ubistvu večinoma, vsaj na začetku sporazumevala v angleščini, pač kolikor smo znali eni in drugi, ampak tle se je dobr vidl, tudi če ne znamo ne jst ne starši knjižne angleščine, smo si z besedam marsikej povedal in smo se sporazumel. Včasih pa, ko jst povem kj po slovensko, že otroci znajo prevedt staršem. Sporazumevamo pa se tut preko mailov, tok da vse funkcionira.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.2: Deklica je celo v višjem povpreču, sej so napake, ampak to je tut pr slovenskih otrocih. Dosegata zlo dobre standarde.

Jaz: Torej vzpostavljanje socialnih stikov, jezik, sledenje snovi...

Ga.2: Ja.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.2: Jst morm rečt tko ne, na začetku sm se kr mal ustrašla k so rekl dobiš... kako se sporazumevat s takim otrokom, k govori jezik k ga jst tok ne znam. Sj sm mela otroke iz Bosne in Hercegovine, Srbije alpa Hrvaške, tle vsaj govorim neki, če ne pa zastopm. Tle je blo pa zame čist neki novega, ampak tle smo pa s starši tut ugotovil, da kljub vsemu je izvor jezika slovanski, mam kr neki podobnosti in smisel pogruntaš. Se mi zdi, da je fino dobit tako izkušnjo, da posežeš po različnih materialih, je naporno, je več dela, ampak pol je pa boljši občutk ko vidš kako napreduje otrok, kako je zadovoln, kako rd pride in kok zna, k mu daš eno nalogo in ti reče ne, bom sam. Toseprav je že tok samozavestn, da ve, da jo bo lahko sam naredil.

Priloga B.3: Osnovna šola Ketteja in Murna

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vašem razredu?

Ga.3: Aa, trenutno sta dva. Največkrat mam otroke z bivše Jugoslavije.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.3: Moje izkušnje do zdej so vedno, da tamali oroci zelo lepo sprejmejo otroke iz drugih območij, ponavadi so to otroci, ki ne znajo niti besedice slovensko ko pridejo v prvi ali drugi razred in ostali otroci do takih otrok pokažejo zelo veliko sočutja, zelo so jim prpravljeni pomagat. Nikoli ni kšnih zafrkavanj, žaljivih besed, poniževanja, sprejmejo jih popolnoma enakovredno sebi, s tem da so jim prpravljeni še bolj pomagat, ker se mi zdi, da jih razumejo, da ti otroci ne znajo slovensko in da imajo težave, ker jim tut nekak poskušam poskušam oziroma jih poskušam prpravit do tega da razmišljajo, da se postavjo v njihovo kožo: »Kaj če bi ti odpotoval v Nemčijo, pa ne bi znal niti beedice nemškega jezika, kako bi se počutil, kaj bi si želel?« tako da so jim prpravljeni, recimo glede materialnih stvari, odstopit svojo staro puščico, jim prnest kkšn zvezek, ker so to velikokrat otroc, ki izhajajo iz družin, ki niso finančno dobro situirani.

Jaz: To je pa zelo lepo, da vlada takšna solidarnost? Mislite, da je tako, ker so mlajši?

Ga.3: Absolutno, to zato, ker so sposobni nekako bolj tistga čustvenega, ker tut do mene, če sm jst žalostna, če mam doma težave, če je moja hčerka v bolnici alpa ne vem kaj, to zelo

dobro razumej in to tut pr svojem vedenju zlo dobr pokažejo. Tamali so čustveno mnogo bolj občutljivi kot starejši pol, ko prhajajo v puberteto, tko da zlo pozitivno.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.3: Ja, zdej ocenjevt jih mormo enakovredno našim otrokom, ker nimajo, ponavadi ti otroci nimajo odločbe zarad tega, da bi jim lahko mi prilagajali. Seveda, dobijo pomoč, najprej imamo kšno pomoč za tujce, ki delajo na tem jezikovnem področju, ampak to so pač določene ure, to je 30, 35 ur na leto, ali je to kšna študentka ali je to kšna naša učiteljica ane, ki dela izven pouka. Ampak to je bistveno premalo, odvisno je od statusa družine, če so to družine, ker smo imel družino, kjer sta bla starša zlo izobražena in dobro situirana, pa so se zarad službe selili iz države v državo, ti starši so veliko bolj dojemljivi in prpravljeni veliko bolj za učenje slovenskega jezika in veliko bolj razumejo in se veliko bolj intenzivneje vključujejo v sam proces in se tut zavedajo pomembnosti tega in sodelujejo, tm je napredek lahko večji. Večina otrok, ki prihaja pa pač iz južnih republik, so pa starši, pač pridejo sm zato, ker tm ne morejo preživet in tukaj opravljajo dela, ki niso dobro plačana, borijo se za preživetje in jim šola predstavlja dodatno breme in se nimajo časa ne volje ne interesa ukvarjat še s šolo in potem tretji dejavnik je pa otrok sam, kolk je otrok sposobn, kakšno znanje ma, kakšne so njegove zmogljivosti, am, tko da ni odvisno samo od ene stvari, od enega področja, tko da to je čist odvisno. Jst sm mela lansko leto otroka iz španskega področja, je zelo hitro sprejemal navodila za delo, narisana, ker je veliko praktičnega dela in se je zelo hitro naučil tut slovenskega jezika. V prvem razredu so navodila za delo narisana, delo poteka na praktičnem nivoju, tko da se zlo velik dela tko skupej, na res praktičen način in recimo tist otrok je zelo hitro ugotoviu kakšne so naloge in se zlo hitro učil. Mamo pa zdej otroka, kjer pa starši ne sodelujejo, starša ne znata slovenskega jezika, finančne zmožnosti so mehne, interesa za šolo ni, otrokovo predznanje je izredno šibko, kar smo preverl tut v njegovem jeziku, osnovni pojmi niso obvladani, skrb za sebe, zapenjanje gumba, zapenjanje zadrge, vezalke, te osnovne stvari niso pridobljene v predšolskem obdobju, otrok ni hodu v vrtec, ni znal svinčnika držat, ni znal barvat, skratka izredno šibko že osnovno predšolsko obdobje na vseh nivojih, tukej pa so hude težave. Tko da je od vsakega posameznika odvisno, odvisno je od okoliščin v katerih je prej živel, odvisno je od družine, kolk so zmožn finančno. Tko da ni recepta kako bo, čist odvisno od vsakega posameznika.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.3: Ne to pa nimamo, te možnosti pa nimamo.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.3: Če čisto po pravici povem mam občutek, da so ti otroci včasih komu v breme, breme v narekovajih, zato kr je v njega potrebno vložiti mnogo preveč dela in energije, rezultati so pa mnogo manjši, ane. Jih ne moreš obravnavat enako, ampak ocent ga pa morš na koncu, mu morš iste cilje ocent, on more znat seštevati, on maroa znat reševati tekstne naloge, on mora znat brati, odgovoriti na vprašanje in če nima odločbe, mu ubistvu lahko delno prilagodiš, ampak on more prebrati, razumeti in zapisati svoj odgovor.

Jaz: O kateri odločbi konkretno govorite?

Ga.3: Odločba za dodatno strokovno pomoč, recimo če ima kakšne učne težave. to je proces, ki traja vsaj eno leto, recimo ko mi opazmo... ta odločba ni zaradi neznanja slovenskega jezika, ampak če se pri otroku opazijo primanjkljaji na posameznem učnem področju neke težave, učne ane, potem se pač starše usmeri, da poiščejo strokovno mnenje v eni izmed zunanjih institucij, recimo v Gotski, tam delajo zelo različni strokovnjaki, k otroka testirajo, ga pregledajo in potem oni predodjajo ali ima otrok resno primankljaj na učnem področju ali in posledično učne težave ali nima in če jih ima je upravičen do dodatne strokovne pomoči, tosepravi do specialnega pedagoga, eno uro tedensko ali pet ur, to pač odločijo. In tak otrok ma potem tudi prilagoditve pri pouku in pri ocenjevanju. On ma recimo podaljšani čas pisanja, ima strokovno delavko, specialno pedagoginjo, ki mu določene stvari pomaga prilagoditi in seveda skupaj z razrednim učiteljem ali potem na višji stopnji z učiteljem. Otroci, ki pa imajo samo težave zaradi neznanja slovenskega jezika, pa te odločbe nima in ga morš ocent enako kot oceniš osttale.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.3: Pri ustnem alpa tudi pri pisnem ocenjevanju, mu lahko pomagaš, če recimo ocenjuješ matematiko, mu lahko pomagaš, da malo prebereš navodila, da ga malo usmeriš, ane. Kej velik

ne moreš, ker potem to ocenjevanje ni realno in lahko upoštevaš kolk, in moreš upoštevati kolk je on napredoval od začetka, kakšen napredek v znanju je dosegel, ampak določene cilje minimalne, standarde znanje mora znati, tane, so stvari brez katerih ne more graditi naprej svojega znanja, ne more razumeti učnih stvari, tko da pomagaš si po svojem občutku, po nekaterih pedagoških navodilih k jih dobimo, k jih vsi mam, tko da spet od primera do primera odvisno in presodš sproti, za pomoč prosš tute učence, ker ta medsebojna pomoč je velikokrat bolj odgovorna, če otrok otroku pomaga, otrok mogoče raje sprejme vrstnika, da mu razloži, tute mogoče na tak način, da sošolec lažje razume, vključeni so v dopolnilni pouk, k ga pa pogosto tudi odklanjajo, ker dopolnilni pouk je dodatno breme za te otroke, že tako al tako morjo več delati, če hočjo osnove obvladati, nekak se jim zdi, tute otrokom, ki so slovensko govoreči, pa imajo učne težave, če so pogosto alpa stalno pr dopolnilnem pouku, se stalno počutijo, tko kako bi rekla, nekak ožigosani na nek način kaznovani, da morjo hoditi k dopolnilnemu pouku in se zgodi pri slovenskih govorečih otrocih in ostalih, da odklonijo, jim je dodatno breme.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.3: Drugače pa diferenciacija pri pouku tko kot za vse ostale otroke, ker tko al tko morš diferencirati, ker otroci so zlo na različnem nivoju, to je vsakodnevno pr ns. Kšnih posebnih programov pa za te otroke pr ns zaenkrat nimamo, razen če ma odločbo, se pa seveda s pedagoginjami sproti dogovarjamo tute, kaj za te otroke, kakšne so še možnosti, kaj se lahko nardi, kako na kakšn način bi se težave zmanjšale. Ko jst začutim neko težavo, ko dobim kšn preblisk kaj bi se lahko nardilo pač, po trenutnem občutku. Specialni pedagogi so uglavnom razporejeni za te otroke, ki imajo odločbe, če jim ostane še kej frej v tem njihovem časovnem terminu, potem pridejo tute same v razred, to je občasno, drugače pa v moji skupini je psihologinja, ki lahko dela tute z učenci, ki nimajo odločbe in ma to skupinsko učno pomoč, ponavadi vzame dva, lahko vzame tute enga in se sproti dogovarjava na kakšnem nivoju, kaj dela ona. Če mam mi tukej neko bl zahtevno snov ona lahko dela čist vaje za pridobivanje besednega zaklada, za raumevanje, tane, to se pa dogovarjava sproti. Tko da nekej možnosti je no, ni pa zj prov posebnih programov za te otroke.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.3: Absolutno, s tem mam težave odrasli, otroci nimajo teh težav. Ne glede na to od kje kdo prihaja, ga otroci sprejmejo, tok mejhni otroci niso obremenjeni še ne z videzom, ne socialnim statusom in tut zelo poudarjamo to, da ni pomembno kako zgledaš, iz kakšne družine, kako materialno stoječi so doma, ampak da je pomembno tvoje vedenje, kako ti reagiraš, kakšn si do drugih, a se trudiš al ne. Tamali otroci so zelo strpni do drugačnosti, mi že mnogo let izvajamo en program Korak k sončku, nekejkrt na leto v razred pridejo ljudje s posebnimi potrebami, invalidi in tukej se tut pokaže, da so otroci zelo strpni, da jim to ni nič nenavadnega, ker jim tut ti ljudje povedo, da jih lahko prašajo karkol in na vsa vprašanja jim tut čist odkrito in pošteno odgovorijo in otroci tut , nimajo zadržkov, zadržke mam odrasli.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.3: Ne, to pa nimamo. Jaz ne vem za to.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.3: V prostem času naj bi se oni sami, ker so pa vedno kšni problemi pojavljajo, velik časa namenjamu tut razgovoru na to temo, socialnim igram in pogovoru, da je treba v igro povabt nekoga, ki sam ne upa pristopit, tko da poskušamo pri pouku pri samem delu, ker pr ns je tut velik različnih oblik metod dela, včasih pustim da se sami naključno dajo v skupine, kadar jih pa jst delim, so pa to zlo različni načini, al so žrebanja al je po barvi las ne vem, na zelo različne načine in s tem potem nimamo težav.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.3: Zelo veliko vlogo imajo starši pr šest, sedem letnemu otroku v vseh pogledih in že pr slovensko govorečih se to zelo dobro vidi, če majo starši pozitivn odnos do šole, ga majo tui otroci, če starši doma v pogovoru pokažejo negativn odnos do šole, to otroc kažejo tut s svojim vedenjem, tko da to se zelo dobr vidi iz kakšne družine izhaja, kako so naravnani, kako prstopajo k stvarim, ker otrok pokaže to tut s svojim vedenjem. Tko k sm pa že prej rekla, većinomoma os to otroci iz socialno šibkih družin, kjer je staršem pomembno preživetje in se borijo za preživetje in jim šola ni na prvem mestu in se pozna že pri nakupu šolskih potrebščin, pri kšnih vajah, ki jih morjo otroci vseen doma nardit alpa kejk pripravit, tko da

tukej bom rekla je mal slabše. Če so starši neizobraženi, če se borijo za preživetje, tukej ponavad staršev ni v šolo, razen če jih pokličeš. Čisto na začetku, ko pa vemo da take otroke dobimo na šolo, če imamo recimo na šoliotroke, ki je to tut njihov materni jezik in že govorijo slovensko, se pa pač včasih tudi z njimi pomagamo za začetek. Da ti otroc slišjo vsaj kšno besedo v svojem jeziku ane, ker ti otroc prve dneve čisto nič ne znajo. Otrok ne zna povedat, da bi šu rd na stranišče, je to zelo zelo huda stiska. Je pa boljša komunikacija s tistim staršem, ki že nekaj časa živi tukej ali če znajo angleški jezik.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.3: Če ne gre za kšne specifične učne težave, potem ja. Ti otroci kr lepo napredujejo, seveda rabjo kr nekej let, da pridejo na tisti nivo, tut glede jezika, če pa je to otrok k pa ma zrav n še kšne specifične učne težave, kšne primanjkljaje, se pa tut zgodi, da ne doseže niti minimalnih standardov znanja. V prvem razredu se pa tolerira, veš da ma tri leta čs, veš da je problem jezik in potem na koncu prve triade rečeš, ja napreduje, je dosegel tist nivo znanja, k je potrebn. Ne morš pa njega enakovredn obravnavat v prvem razredu, ker veš da se v enem letu tolk ne nauči slovenskega jezika, da bi on lahko delal enakovredno kot ostali otroci.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.3: Zelo težko je, ko dobiš otroka v razred, ko ne zna niti ene besede slovensko in občutiš to njegovo grozno stisko, ko se počuti pomojem k v eni utesnjeni kletki, pride v popolnomanovo okolje, pride v nek sistem k ga ne pozna. Že tako al tako je recimo za prvošolčke, prihod v šolo za marsikoga velika stiska, ti otroci pa ne znajo niti besede in je to za njih, prve tedne za njih zelo, zelo huda izkušnja. Tko da menim, da bi blo nujno potrebno, kar je blo sicer že nekoč govora, ampak je povezano z dnarjem, da bi se te otrok, predn pridejo v šolo, vključjo v tečaj slovenskega jezika, in starše, za osnovno komunikacijo, ker jst v slovenščini znam nekej besed povedat, v albanščini, španščini pa ne in je to zelo, zelo hudo, Jst bom preživela, otroci pa imajo hude stiske. Jezikovno področje za sporazumevanje, potem je vse lažje, če pa otrok ne zna povedat, da bi šel lulat, pa šestletnik ne upa, tko da potem ga pr odmoru primeš pa ga peleš na stranišče, pa mu daš za pit, ker niti ne zna povedat, da je žejen. Te osnovne potrebe, zelo hudo je za te otroke, tko da se mi zdi nujno potrebno, da bi obiskovali nek težaj za osnovno sporazumevanje, tudi starši.

Priloga B.4: Vrtec Ciciban, enota Čebelice

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vaši enoti?

Ga.4: Joj, to pa ne bi vedla, vrjetno jih je kr nekej, točnega števila nimam.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.4: Tko bom rekla, trenutno, jst mam enega v skupini, sicer so že tri leta v Sloveniji mism da no in nismo mel nobenih težav, tut s starši se jedal vse dogovort, so sprašval kako poteka delo, življenje v vrtcu, da se je otrok čim lažje prilagodil in otrok res nima nobenih težav in tut drugi so ga sprejel in govorno je mogoče še mal šibkejši, ampak se da z njemu povsem poment in tut z otroki se dobr razumetko da bom rekla, da smo mi kr uredu zašartal no, je pa tko da nekateri majo nekakšne zadržke, je pa tko kako starši to sprejmejo pa kako otroka na to prpravjo, ampak zaenkrat ni težav.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.4: Razume vse, pomeša še kšne besede. Besede še mal zamenjuje oziroma ma težave ubistvu pri sami izgovorjavi besed, nekatere črke požira oziroma jih zamenjuje, ampak nimajo pa težav z razumevanjem, mogoče pa noče kdaj kj narest zarad trme no. Starši pa tut so se lepo prilagodil, prihajajo v vrtec in ko se z nami pogovarjajo se trudjo, doma pa vrjetno uporabljajo kr svoj jezik. Mi se tuki ogromno pogovarjamo, ogromno pravljic, zgodbic, zato tut otroci sami pripovedujejo, mamo tut en projekt »Cici, knjiga in Suzi«, Suzi je ena lutka k jo nosi vsak vikend en otrok domov, zravn dobijo knjigo, jo doma preberejo in potem otrok po svojih zmožnostih, besedah obnovi drugim otrokom no in na ta način je čim več govora. Pa pr ns v skupini že tko radi poslušajo pravljice in, mislm res, tok se pozna. Tok je samga pogovarjanja med otroki, navodila k jih morjo poslušat, ubistvu na ta način no.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.4: Ne, to pa ne.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.4: Glejte, že če jst iz svojga stališča, men je vsak otrok otrok in vsazga sprejemem takšnga kakršn je. Delam z enmu tko k z usmi ostalimi, če rabi kje še kšno dodatno pomoč, nudm dodatno pomoč, če vidm da ima težave z prilagajanjem v skupini, se ga potem vzpodbuja, nikolpa ne da bi rekla, bova kasnej, ne vem da bi ga odrinla stran, pač vsak otrok je individualist, vsak otrok rab eno, ne vem posebn pristop, če vidm da kj rab, mislm men je otrok otrok, ne morm zj delat kšnih razlik, ker ne gre to men v ta nš poklic no. Pravično bi blo, da se jih jemlje kakršni so, ne da se jih zanemarja al zaničuje. Sj jim je težko, ampak jim je treba pr tem pomagat, zato pa smo mi tuki.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.4: jst sm zašartala z njemu letošnje leto in on je že mel nekak use te navade, kontakte že prirojene ker je bil že prej eno leto u vrtcu prej, tko da ubistvu kšnih posebih metod pr njemu nism delala, ker enostavno poteka z njim delo tko kt z ostalimi no, mogoče ga je treba večkrat pr kšnih igrah mogoče mal več spodbujat, ker ma mogoče mal šibkejšo koncentracijo, to pač obedve s pomočnico mu nudiva dodatno pomoč, ga usmerjava k temu, drugač pa, celotn vzgojn načrt je naravnan enako kot za vse otroke no, ker ne vid se da bi mel kšn manjko na kšnem področju in je vse ubisvu narjen tko kot je, za vse enako mam narjen no.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.4: Jst nimam s tem težav zaenkrat, mela sm, kok let je že zdle, sm mela eno punčko k je bla ukrajinka k ježivela najprej v Italiji, punčka, sj je rabla najprej, ker je vs čs, pa smo ji govoril mal po italijansk, mal po anglešk, ker je razumela tut, ampak je v dobrih dveh mescih nekej slovenskih besed že znala, tko da sm jo enostavno samo združla v skupino, ulila se je z njo in nismo mel takrt nobenih težav. Takrt je rabla mogoče individualno pomoč, pr razlagi, kaj kšna stvar pomen, ampak potem k smo vidl enkrat, da je zašartala z ostalimi smo jo pustl, zato kr se je potem sama, preko igre več naučila, kokr če bi mi vanjo še dodatno sill no. Pri tem fantu pa, ubistvu ne rabi individualne pomoči no, razn ko vidva da mu koncentracija mal

popusti, ga je treba mal, al km umakn, pa z njemu mal za začetk se kšno igrco, pa ga potem pustit samega.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.4: Ja, za drugo leto že imam načrt, da bi tut s starši, če bi bli prpravljeni, da bi pa njegovo državo, njegov krej, s tm kjer izhaja oziroma znamenitostibi mal obravnaval pa primerjal našo državo, njihovo državo no, kr to pa se mi zdi da tut druge skupine, nekatere kr majo.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.4: Ne, trenutno ne.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.4: Če je usmerjena dejavnost, potem jih nekako razvrstimo, na primer če je to kšna gibalna, če igramo kšne poligone al po skupini, tm jih mi razvrščamo, kar je pa ostale dejavnosti, tm si pa otrok sam poišče družbo s katero se bo igral, sam si poišče igro s katero se bo igral.

Jaz: Nimajo težav, da bi bil kdo izločen al...?

Ga.4.: Ne, bom rekla sm mela že otroke k so bli govorno šibkejši, pa smo ga težko razumel, ampak ne vem a mam tako srečo al pa mam tak pristop, ti otroc, jst ga nism razumela nič, z otroki se je vse zmenu, noben ga ni vn iz skupine dajal, da bi ga izločl, da ne bi pustl da se z njim igra, vse so se med samo zmenl. Tko da ubistvu sm prov vesela no, da je otroku uspel, da je nama s pomočnico uspel to tko naravnt, da niso mel otroc težav.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.4: Ubistvu vlogo imajo veliko, sploh pa ubistvu že na začetku ko individualni pogovor k ga izvedeno, da povejo kako zadeve potekajo doma, kakšn je otrok in tut ubistvu pr samem vključevanju potem ne, da tut pomagajo, na primer če bi ta otrok pršu prvo leto letos pa da zravn tut mi pomagajo nekak pri razumevanju jezika ne, tko da vloga staršev se men zdi

izrednga pomena. In tut da so starši pri volji, da sodelujejo z nami, da se pa navadjo teh navad k jih mamu mi tukj pr ns, pa de se nekak nekej navad prenese kšno domov, vsaj delno, to je v bistvu tut nm v obliko pomoč. Razn pr postavljanju kšnih mej so mogoče mal šibki, drgač pa supr sodelujemo.

Jaz: Kako pa se sporazumevate z njimi?

Ga.4: Po slovensko lepo normalno, se vse razumemo, tut babi pa dedi k prhajata na obisk, se tut zelo trudta, da se probajo sporazumevat v našem jeziku, tko da morm rečt da so kr na pravi poti.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.4: Pa ja no, vse kar se tiče na govoru, na samem delu prpravljenosti za določene stvari, je v letošnjem letu opažen velk napredek, sj pravm, edino šibko točko ma mogoče še pr koncentraciji, tm ga je treba pč, na tem mormo še več delat no. Drgač pa kar se tiče ostalih stvari se mi zdi, da se je pa izredno izboljšala zadeva no.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.4: Tko bom js rekla, zame so usi otroc, mislm neenaki, takšni kakršni so, takše tut sprjemem in bi zlo rada vidla, da so tacga mišljenja tut use moje kolegice, kr tut slišmo tkole, ne samo v vrtcih, tut v šolah na primer, kako se dogaja z nekaterimi. To bi rada dab se spremenl, torej v določenih pogledih, ker se mi zdi da otroc majo nekateri res težave, nekateri jih pč nimajo in rabmo ene drgačne pristope do nih. Maš srečo, če ne potrebuješ, pa da se otrok res takoj uživi v skupino, tisti otroc k pa majo težave, pa je zlo lepo, da se za njih res individualno poskrbi in da se jih ne zaničuje, sj pravm, tega je še preveč pr ns, žal. To ni prov no.

Priloga B.5: Vrtec Kekčevi junaki Kranjska Gora

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vaši enoti?

Ga.5: Amm, smo jih imeli nekaj, trenutno imam enega iz Bolgarije.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.5: Sprejel normalno, ker to so mejhni in nimajo zadržkov nobenih.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.5: Ponavljaš besede, nakazuješ mu, amm spodbujaš ga skoz igro, skoz pogovor, skoz pravljice, tko, ko se otroci igrajo, da ponavljaš besede.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.5: Ne nimamo.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.5: Amm, otroka v skupino vklopiš čimbolj, pogovarjaš se tut v njegovem maternem jeziku, da te razume, da razume navodila, potem v slovenščini ponoviš, drgač sploh ni problemov, otroc se zlo fajn vklopjo, sploh v tko mejhnih skupinah ane, to je definitivno prednost ane.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.5: Učne metode petja, pogovora, slike, samo sploh ni problema, ker mjhni otroci sledijo celi skupini ane in oni si po moji mimiki, po mojih gestah, po mojih besedah, mislm nekak si razlagajo, sledijo skupini, isto kot vsi ostali otroci. Pa tut zj, recimo v dveh mescih je ta fantk že krepko, krepko napredovou in morm rečt, da razume vse kar jst govorim.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.5: Individualni tip pr tko mjhnih lahko, sj že tko je mal otrok notr, pa se lahko vsakmu individualno posvečaš, že tko kot novinc, priseljenc jo definitivno rab.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.5: Absolutno, absolutno, s temu si otroc samo bogatijo odnose, pa tko naprej, pa jezik pa vse, jst mislm, da je treba to zlo podpirat.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.5: Ne, ne.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.5: Ne jst mislm, da jih je treba pomešat, da ga otroci sprejmejo medse in da začnejo skupi dihat, da ga kr mal usmerno v skupino in da ga spodbujamo k temu. Če ga pustimo, vprašanje kolik časa bi rabu, da bi se vključu.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.5: Ogromno vlogo majo starši, če majo starši dobr odnos do tebe, do skupine, potem pr otroku in vključevanju ni velikih problemov. Pr zj, pr zadnjem primeru, mal si pomagamo s slovenščino, mal materni jezik, ker bistvenga pomena je da te mama razume kaj ti želiš, pa kaj, kako nj ona pomaga olajšat otroku vstop v skupino. Od začetka sva se pogovarjale sicer srbo-hrvaško, čeprov je z Bolgarije, ampak zdj govorim že slovensko z njo in ona se mi nazaj odziva, tko da morm rečt, da sva pršle čist lepo spontano in na umirjen način, pa krasn sva se zmenile. Jst mislm, da od začetka jim je treba mal pomagat, ker jim je težko.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.5: Ja so, jst mislm da ta trenutni fantk se je že po parih mescih zelo, zelo dobr ukluču in on diha s skupino, mama se vključuje v dejavnosti tut, hod na roditeljski, govorilne. Čist uredu je, tko da ni nč izločena al karkol.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.5: V moji delovni dobi sm spoznala jih velik teh otrok in se spomnim otrok priseljencev k so pršli v vrtec in niso razumel popolnoma nič, sam potem z mimiko, s pomočjo staršev, s pomočjo skupine, so se ti otroci razvil v krasne otroke in potem so tu nadaljeval in šli v slovensko šolo brez vseh težav. Jst mislim, da jim mormo pomagat, pa tu če kšno v njihovem jeziku besedo, jim poč mormo povedat, pa tu staršem. Velik je pa tu, da majo starši pozitivn odnos do vrtca pa do ns, da jih ni strah, pa če majo probleme, da se z nm pogovorijo, jst mislim, da potem sploh ni problem s tem. Vse se da dosežt.

Priloga B.6: Osnovna šola Josipa Vandota Kranjska Gora

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vašem razredu?

Ga.6: Amm, letos je dejansko en priseljen, v vsakem razredu je vsaj en priseljenec, nekako tako je razvrščeno ane. Jst imam letos priseljenca iz Finske, paralelka ima priseljenca iz Prištine, potem jih imamo iz Bosne, uglavnem bivše Jugoslavije, nekak tko.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.6: Zlo odvisno od posameznega, od karakterja učenca. Jih sprejmejo dejansko, tale otrok je bl odprt, če začne komunicirat z njimi, potem ga takoj sprejmejo, če je pa dejansko mal bl vase zaprt pa mal bl adržan, pa dalj časa traja, da ta stik vzpostavijo, kajti vsaj na začetku je zlo velika težava jezik, kajti oni ne znajo slovenščine, naši pa ne znajo drugega jezika ane.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.6: Dejansko so otroci prvo leto oproščeni ocenjevanja pri slovenskem jeziku in dejansko iz, kako nj rečm, iz znanja kjer je osnova slovenščina, recimo geografija, zgodovina, aaa biologija, kemija, kjer so dejansko vprašanja v slovenščini, se ne ocenjuje. Ocenjuje se recimo matematika, kjer so računi, besedilne naloga mu ti toliko probaš prevest da on dejansko razume, s tem da prvo leto se ne ocenjuje, res ne, so oproščeni, potem pa dejansko drugo leto pa podobno kot vsi ostali morjo vedet ta minimalna znanja in to je to.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.6: U nee, do zdaj tega ni bilo in potem niti nimamo učiteljev pa ne vem, niti mogoče starši niso tko izrazili niti željo. Ne, tko da do zdj ne.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagata k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.6: Mi učitelji, se mi zdi, da dejansko ne delamo nekih razlik, mogoče celo malo več jim pomagamo, vsaj tisto prvo leto, ker vemo kako je težko. Otroci so pa, v tretjem razredu sm imela otroka iz Prištine, dejansko so ga otroci res odklanjali, ampak to je dejansko izviral iz starševske vzgoje, zato ker so dejansko tut starši tko, kako nj rečem, pč dol gledali na te otroke, ki so »prov tisti od spodaj« ane, »kaj tukej delajo«, kr dejansko neki grdi izrazi, tko da ni blo fajn. Delamo pa potem dejansko različne, te integracijske naloge, mammo kake igre, pa kako sprejemata drugačnost al kj takega. Medtem ko med učitelji se mi zdi, da ni neke razlike. Starši so bl obremenjeni, posebej s tistimi otroci k pridejo »od dol« , recimo jst mam letos otroka iz Finske, pa dejansko starši ne delajo nobenih držav, zato ker je pč prišel s severa dol, medtem če pa pride pa s Kosova, Bolgarije, Bosne pa so pripombe posamezne.

Jaz: Kako načrtujeta vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljata in kako se spopadata z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.6: Dejansko na začetku, ko zvemo da dobimo otroka priseljenca, potem se dejansko s svetovalno delavko, oziroma bol s specialno pedagoginjo dejansko se usedemo, izpišemo te minimalne standarde znanja in dejansko potem poskušamo pogledati kje dejansko bomo lahko ocenjevali pa kje ne, ane to je prvo leto. Dejansko drugo leto pa potem naj bi se kolko tolko prilagodiu, s tem da morm rečt, da dejansko prve dve leti, ko otroci priseljenci pridejo v našo šolo, dejansko imajo možnost, da se učijo še slovenskega jezika dve uri tedensko. To potem razredničarji pa gospa slavistka potem dejansko z njimi prov posebej dela, oziroma jih uči slovenščine in dejansko drugo leto ane, res nimajo veliko težav, majo mogoče pri slovenščini z besednim zakladom pa dejansko mogoče s hitrostjo branja, ampak dejansko z razumevanjem besed pa to pa potem gre. Pa dejansko je bol ocenjevanje se mi zdi, da je bol usto kot pa pisno, usaj prvi dve leti se mi zdi, da se navadjo pisat pa kj takega.

Jaz: Ali izvajata kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.6: Ja, dejansko prov individualizirani, posebj so ti otroci obra., ne obravnavani, posebej mam dvo uri tedensko pri slovenščini prov posebn delovni zvezek za otroke Igramo se slovensko se mi zdi da je naslov in dejansko jih potem preko tega učimo pč osnove besednega zaklada, te sintakse pa kj takega no. Pa potem še pomoč pr pouku ane, seveda.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.6: Ja, ja, zdi se mi da je zlo pomembno, zarad tega ane, kr je današnja država, današnji svet pa današnja Evropa tko odprta, da res potujemo kamorkoli, da pomojem naši otroci, ne bo več pomembno a greš v šolo v Avstrijo, Nemčijo alk j takega in se mi zdi, da bi to trebalo prou bl izkoreninit, zato ker ane, ti otroci niso nč kj bl slabši in nič boljši, ampak otroci ane. Ampak se mi zdi, da to mam pač v sebi ane, ne vem, pač pomojem je mjhn problem, da sprejmeš drugačnost, ker ne veš točno zakaj se gre, malo te je strah ane, potem takoj negativno mal obrambno reagiraš ane, torej neznanje, bl to je no.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.6: Ne, to pa ne, ne.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.6: Ja, ponavadi je tko, da na začetku jih mi razvrščamo, vsaj prva dva mesca dejansko dokler oni sami ne vzpostavjo kontakta, potem pa dejansko, vsaj moje osebno mnenje, da nj si sami najdejo ane, k se u razredu vedno kdo najde k dejansko jih sprejme, k jim pomaga. Tko da na začetku dejansko bl mi razvrčamo, kasneje pa potem, se sami razvrščajo ane.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.6: Ja zelo veliko, čeprov mogoče, bom rekla je ena slaba stran staršev je, da doma pa potem govorijo po njihovem maternem jeziku, mislm ne vem če je to slaba stran, ampak za otroka je to potem, dosti, dosti lažje bi se ta otrok nauču slovenskega jezika, če bi se doma potem tut vsaj mal poskušal slovensko govorit ane, ker dejansko otroci, ki potem doma govorijo materni jezik, potem ane besedni zakladdejansko ni tko, se ne razvija no. Jst mam

letos otroka iz Finske, ko je oče dejansko meu interes, da se nauči slovenski jezik in dejansko sta z otrokom doma delala tiste vaje, dejansko skupaj in se je dejansko otrok zelo velik naučil slovensko, medtem ko je pa recimo pr drugih primerih, ko doma pa govorijo samo materni jezik, pa potem ta proces traja dl časa, da se dejansko naučijo jezik.

Jaz: Kako pa se vi sporazumevate s starši, kako pa to zgleda?

Ga.6: Ja zj s temi k so s Prištine pršli sm jst vedla tolk hrvaško pa oni tolk hrvaško, da smo dejansko komunikacijo vzpostavil, teli starši iz Finske, dejansko v slovenščini, tko da je to dejansko prepuščeno nam, kako se sami znajdemo učitelji, zaradtega ker nobenga prevajalca nimamo ane, sploh nimamo izbire, da bi mel. Tko da je kr težko no.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.6: Ja, ja, na začetku ne tolk, prov posebi se vid, da nekateri otroci, k so sposobni k so nadarjeni, da dosežejo, dejansko pa vsaj prvi dve leti, zarad pč tega ker ne poznajo tolk jezik, da dejansko ne dosegajo tistih rezultatov, k bi jih lahko, če bi živel doma v okolju, kjer je njihov materni jezik pč tisti ane. To se vidi ane, ampak dejansko, če vztrajajo, prvo leto je ta razkorak res velik, potem pa dejansko vedno manjši, zato je lažje, če otroci čim mlajši pridejo sm, ane. Čim mlajši otrok je, čim lažje se nauči slovensko, pr pouku dejansko nima takih primankljajeu, socialnih težav, čim pr starejšem otroku je pa vse to težje, k zj pr temu otroku iz Prištine k je v trejem razredu že, nima težav, medtem ko bratcu k je pa bil že v šestem razredu, pa se poznajo tisti primankljaji ane.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.6: Ja pomojem, zdi se mi da je teh priseljencev kr neki ane, posebj pa z bivše Jugoslavije ane in bi dejansko res mogoče kakšne učbenike lahko nardili, ki so prilagojeni njim al pa vsaj kšn slovarček ane, al nekj teh osnovnih besed, da se dejansko tut mi učitelji lahko znajdemo, vsaj tiste prve dva, tri mesca, zato kr potem je tut otroku lažje, pa ko vidi da dejansko tut mi želimo komunicirat v njihovem jeziku, se prov odprejo, v tem smislu ane. Jst prov pogrešam al kšn slovarčk besed al neki ane, če me razumete ane, bol v tem smislu.

Priloga B.7: Vrtec Jesenice, enota Angelce Ocepek

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vaši enoti?

Ga.7: Amm, ena punčka, ena ja.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.7: Js sm dobila to punčko, k je pršla k nm, od začetka sm jo, kr je tko vizualno bla tut mau drugačna, mau temnejšo pout je mela pa tut laske mal tko drgačne. Tko da otroc so neki časa gledal, niso takoj stopl u stik, ona pa se je takoj vklopla brez težav, no sj so pol tut otroc, ampk od začetka so jo pa mal gledal, ampak je zlo hit šlo, ni blo problemou.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.7: Ta punčka k je pršla je govorila se prau srbo-hrvaško še zravn k doma tko govorijo, mi smo se pogovarjal po slovensk, se prav nismo otrokom razlagal posebj. Tut z njo k smo se pogovarjal, se prav js pa pomočnica, sva se po slovensk probale pogovarjat kr mau je razumela an, če je bla pa kšna taka stvar, da ni razumela, sm se pa pč potrudla povedat po srbo-hrvašk, če sm znala no, tko da sva šle na en tak način, al pa smo kj narisal, ker res s takimi tamjčknenimi k pridejo od doma an naučeni enh besed, težko mu je razložiti po slovensk kaj to je. Smo pa tut otroke tko spodbujal, če je blok j tko smo rekl razloži, povj ji, tko da se je pol naučila počas.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.7: Ne, tega pa nimamo, ne, ne.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.7: Ja, to sploh, se pravm to je itak ta vzgoja, kulikulum, itak za otroke, so enake možnosti za vse, to je načelo k ga mammo tut an. Tko da ja sploh, ni vprašanja, da ne bi bil enakovredn.

Zj učash je rabla kj več časa za kj nardit, k so ubistvu učash ostali otroci že začel, je ena od ns al jst, sodelavka al druge punce, so šle skupi do nje in so skupi z njo začele, alpa če je rabla kj umes, smo ji pomagale. Alpa enga otroka recimo k je biu zlo tak živahn, k sva recimo vidle, da bi znou pomagat, da je tak zlo razigran, smo ga dale zravn sedet, zato da ubistvu smo mu rekle, dj ti pokaž, nauč jo, zato k ubistvu otroku je to fajn, pa dost otrok se še lažje učijo od svojga sovrstnika. Tko da to smo tut no, prakticirale, da so pač otroc med sabo si pomagal, mislm da ni blo nč zapostavljanja, kar se tiče stvari, vse je delala isto, sam pač ona je mogoče rabla mau več cajta.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spodate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.7: Zj čist odvisno za kašno igro gre, jim ponudš igračo in oni se sami pol igrajo, se sami zaposlijo. Zj če je ta punčka na začetku rabla, da se ni znajdla, da ne ve kva nj vzame, smo ji pč pomagale, al pa smo kšnmu otroku rekle, pjt jo vprašat kaj bi se igrala, seuta skupj igrala, tko da smo prepletal prepletal druge otroke, da so se igral tut z njo. Drgač pa, igra gre ne vem, s povezovanjem z različnimi področji tut an, tko da tm je blo pa mogoče mal več, ravn zarad navodil an, se prav, zj posebj jst nism v svojih pripravah zj to pisala, ampak itak smo jo zravn vključval, zj če je rabla kšna posebna navodila. Sm pa potem pisala pripravo pa v analizi dneva, k se piše analiza nakonc, pč napisala k mamu, kako si izpolnu te cilje k sm si jih zastavla, tko da ubistvu sm si jst tm use pisala, kako je kšna dejavnost potekala, če je meu kdo kšne težave, tko da tm sm si učash napisala, kako je tut z njo šlo.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.7: Zj u vrtcu tega še ni tok an, zj ta dodatni tko uzamš ga vn, recimo k se igrajo tko pa ga k seb pokličš, čist tko neobremenjeno, pa se z njim recimo pogovarjaš, da on tut sliš jezik. Med igro se usedš zravn, mu kažš sličice, ponaulaš sličice, alpa ga povabš zravn ubistvu, da osvaja ubistvu te jeikoune spretnosti pa nove besede slovenske. Ubistvu tle gre res use tko prek igre poj je pa odvisn od uzgojtlce a bo pustila, da se otrok sam igra an, alpa res se usedš zravn pa se z njemu igraš, se mu posvetš in na ta način no. Pa tut drugi otroc an, sj konckonceu use povabš zravn, da tut oni govorijo, use uklučš, da se ne čut, da je izpostauljena, da se samo njej posvečaš, kr to zna hitr bit kj, tista pozornost kpaj zj an, neki drgač. Ubistvu smo tut zj, sj pravm zlo tko prepletal te stvari.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.7: To sigurno, ant ut mi k mamu, smo tut sodlval tle z Avstrijo pa Italijo, sicer letos tega projekta tuki nimamo, ampk je blo zlo dobrodošlo k so prhajal tut otroc sm pa tut vzgojitlca je bla tuki, tko da so spoznal tut otroc tuki Italijo, Avstrijo in tut poj, recimo če je kšn z morja k pišejo, recimo u kolonijo k gremo recimo v Pineto, na hrvaško, tko da spoznavamo, da ni vse v Sloveniji, ubistvu tut kašna je kultura dol, recimo tut tko k smo na morju dol, recimo neki otrok pelemo, tko da ja, men se to zdi pomembn. Recimo konckoncou tkole k odraščajo alpa tkole k enga srečajo pa si misljo koj ta čudn pa ubistvu maš šanso pa rečš zakaj set zdi čudn, ubistvu se začneš o tem pogovarjat, ubistvu otroc ti dajo iztočnco. Mel smo tut eno punčko, tko da smo tut takrt mel pogovore med otroc s kje je, vem da je kolegica mela prou tko, da so spoznaval tist področje s kje je ona pršla, tko da uglavnm da so tut nardil tut knjigco tako.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.7: Ne, zaenkrat nismo. Je pa če slučajno, če bi kdaj pršlo, mamu pa socialno svetovalko v šoli, da se na njo loh obrnemo, da ubistvu ona lahko to pomoč, recimo alpa kokrkol, da bi iskala ona naprej, tut ne vem kontakrt z občino, če majo kšne kontakte za naprej.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igrah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.7: Zj odvisno kok je teh otrok v skupini, js sama menm, da je bolš če jih pomešamo med sabo. Zj odvisno no, če je res ena taka skupina močna, da ne razumejo, da njim morš posebna navodila dt, je bolš tko da jih maš posebj pa pol nasledno rundo pa recimo jih pomešaš, oziroma si sami zberejo, pa poj oni se igrajo z njimi. Zj odvisn, če tok zastopjo, alpa če maš tok vzgojitlc, da razložijo eni skupini alpa drugi skupini, kjer je tak otrok notr, da ubistvu potegne pol skupina še njega. Je pa zlo na temu, da predn se igra začne še enkrat mu razložiš, se prav ta kontakt, pa se potem igra začne. Drgač pa ja, sami da se čim bl razvrstijo, kr pol to »ti greš tja, ti greš tja, ti greš tja«, tega ne marajo, tko da ko rečš v skupine, se sami razporediji kokr si želijo. Zj učash ja, da gledaš kako koga km, drgač pa po izbiri.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.7: Ja, zj fino je če so prprauleni sodelovt, da ne prpelejo otroka pa ga smao oddajo pa grejo poj, fajn je res, da se loh z njimi dol usedš, da se pogovoriš tut kašne so njihove navade, sploh pr sprejemu otroka v vrtcu, da veš kako je navajn od doma, če ma kšne stvari take posebne, ne vem kultura njihova, kokroli. Se spomnm enkrat smo mel enga fanta k je mel pč eno verižco, čist tko bom povedala in tisto verižco je pč on pr krstu dobu in je mogu to nost. In pol smo mi pč, nevarn je v vrtcu met an, da se ne zatakne al kj obes gor in pol smo se mi pogovarjal s starši, da so nm razložil zakaj je on to meu in so nm povedala da zarad krsta in to in pol smo mi to pč lepo spoštoval, se prau sta starša tut podpisala, da preuzemata odgovornost an, da pč otrok nosi to u vrtcu, tko da to smo tut spoštoval. Tko da, če slučajno je kšna taka stvar se zmenmo. Zj sporazumet se probamo v slovenčšini, drgač pa tut po njihovo, če znamo, ne vem oki srbo-hrvašk, to razumemo prbližn, tko da ja, se prilagodimo en drugmu an. Tut če so kšni obrazci za podpisvt an, takrt sm jst mamico povabla, pa sva skupi pogledale če razume, tko da, da se res vid da razume stvari.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.7: Zdj jezik, ker se doma pogovarjajo, govori ona kšne besede, pove tut po srbo-hrvašk, ampak razume vsa navodila tut po slovensk, ve kaj je za nardit, socialna je brez težav, seprau tut z ostalimi otroki, ni je težko bit tle v vrtcu z ostalimi. Ta zid je prebila že od začetka tko da mislm ja, da smo jo kr fajn prpravl pa ji omogočl te razmere, sj pravm je napredvala, ona tut sama kaže interes, gre igrače iskt, mislm, tko da nima težau no.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.7: Amm, zj ja, zj če je kšna težava se posvetujemo s sabo, si pomagamo, tko da jst mislm da tlele kar se tiče našga dela, smo uspešni no. Če pa se pojavjo kšne težave, s starši, sistem komunikacije s starši, sj je od situacije do situacije različno no, se pa probamo znajt, se probamo bl prpravt. Treba bi si blo tut zapisvt za otroke, kako se vključujejo. Ampak zaenkrat jst mislm da smo kr uspešni no.

Priloga B.8: Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice

Jaz: Koliko otrok priseljencev je v vašem razredu?

Ga.8: Jst sm sicer profesorca slovenščine in na naši šoli poleg poučevanja slovenščine izvajam tut tečaj slovenščine za učence k majo status tujca. Jst delam pretežno z učenci zadnje

triade, ammm, ena kolegica dela z mlajšimi, ena pa s tistimi, ki so v Sloveniji že drugo leto. Zdej osebno sm učence razvrstila v dve skupini, in sicer mam skupino otrok, k majo za prvi jezik albanščino, to so štirje učenci, in pa na skupino otrok, k majo za prvi jezik bosanski oziroma srbski jezik, je pa tut štir učencev.

Jaz: Kako se otroci priseljenci razumejo z drugimi (menite, da so jih ostali otroci sprejeli medse ali se bolj držijo zase)?

Ga.8: Men se zdi, da je to čist in povsem odvisno od posameznika. Če bi se res morala odločit, kdo ma več težav, amm, pol je mogoče opaziti, da se mal težje vključijo tisti, ki jih ostali nekak manj razumejo, to so na primer otroci s Kosova v primerjavi z na primer otroki iz Bosne. Men se zdi problematično tut to, da se ti otroci, velik bolj razumejo in hitrej povežejo s tistimi, ki jih majo za »svoje«, »rojake« in se mi zdi, da velik mn časa namenjajo povezovanju z ostalimi otroki.

Jaz: Na kakšnem nivoju ocenjujete njihovo znanje slovenskega jezika in kako skušate spodbujati otroke priseljence k učenju in uporabi slovenskega jezika?

Ga.8: Zdj, tko je, pr teh učencih ocenjujemo predusm napredek, zato je res vse odvisno od tega, iz katerega jezikovnega področja ta otrok pč prihaja in oni dobijo velik spodbude že s samim delom, ker so pč takoj vključeni v redni pouk, kjer pa itak use poteka v slovenščini, zato so ubistvu oni na nek način prisiljeni tut čim hitreje usvojiti to znanje. Po drugi strani pa, lahko rečm, da je lahko ravno to tut težava, saj so nekak »vrženi« v pouk, ki pa ne more bit v celoti prilagojen njim, in zato ti otroci lahko tut dobijo občutek preobremenjenosti aveš. In zlo hitr oni sami dobijo občutek, da tega tempa nikol ne bodo zmogli in eni se pa pol, potem takega vedenja v razredu tut navadijo zlo hitr in tut pol, ko bi že oni sami lahko veliko bl sodeloval, pa nekak nadaljujejo s tem.

Jaz: Ali imate možnost otrokom priseljencem omogočati učenje tudi njihovega maternega jezika?

Ga.8: Jah, trenutno tega ne izvajamo. Jih pa definitivno probamo spodbujati, da nam predstavjo pa oni sami svojo kulturo in jezik, kar tut nekateri od otrok priseljencev tut z veseljem nardijo, potem učijo tut svoje sošolce osnovnih fraz v tem jeziku, nekateri tut predstavjo pesmice, k so se jih učili v prejšnji šoli in podobno.

Jaz: Imate občutek, da so priseljenci enako obravnavani kot ostali otroci in kako pomagate k pravični, enakopravni obravnavi otrok priseljencev, da se približujejo isti štartni poziciji z ostalimi otroki?

Ga.8: Ja, vsi učitelji se trudimo, da bi učencem pomagal, da čim hitreje premostijo ta jezikovni prepad, k jim definitivno nekak onemogoča aktivno sodelovanje pri pouku. Mi pa opazmo tut, da se učni načrti loh zlo razlikujejo in zato pr nekaterih predmetih učitelji delajo z učenci individualno, da lahko nadoknadijo primanjkljaj določenih znanj. Spet pa nekak morm izpostavim, da je uspeh odvisen zelo tut od vsakega posameznika, od tega kolk je on motiviran, od tega kolk ga podpira njegova družina, potem, kakšne ma on prejšne učne navade ane. Je pa tut zlo pomembno tut to, kolk je učenc str, ko pride v novo okolje. Tut ns učitelje najbolj veseli in motivira, če vidmo, da nekateri učenci zlo hitro dosežejo nivo svojih sošolcev, nekateri ga pa tut presežejo in taki otroci ns seveda iz dneva v dan presenečajo in nm dokazujejo, kaj vse se da doseč.

Jaz: Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo z otroci priseljenci, kakšne učne metode uporabljate in kako se spopadate z ocenjevanjem njihovega znanja?

Ga.8: Ocenjevanje znanja je kr velk problem, ki je pa odvisen tut od samga področja. Pri nekaterih predmetih ima sam jezik mal manjšo vlogo, zato je tut ocenjevanje lahko velik hitreje. Zdej, jst sama se ukvarjam s področjem, ki je za ocenjevanje najbolj problematično ane, zato se osredotočamo predvsem na spremljanje samega napredka. Znotraj aktivov določenih predmetnih področij pa učitelji oblikujemo tut prilagojene učne načrte, ki pa služijo ocenjevanju znanja učenca.

Jaz: Ali izvajate kakšne oblike dejavnosti, individualni tip programa, individualizirani tip programa, program dopolnilnega ali morebiti dodatnega pouka kot pomoč otrokom priseljencem?

Ga.8: Ti učenci so vključeni v tečaj, kar sm že povedala, poleg tega pa hodijo tut k uram individualne, skupinske učne pomoči in dopolnilnemu pouku.

Jaz: Ali menite, da je pomembno in potrebno spodbujati sodelovalnost, medkulturni dialog, spoznavanje različnih kulturnih vzorcev?

Ga.8: Kljub temu, da smo i na naši šoli že zelo vajeni učencev priseljencev, pa se nam definitivno zdi nujno pogovarjanje z drugimi kulturami, predvsem pa znotraj razreda.

Jaz: Ali imate kontakt in sodelujete z določenimi organizacijami in zavodi, ki izvajajo tečaje, delavnice in se ukvarjajo z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje?

Ga.8: Učitelji mamo kr neki kontaktov s takimi ustanovami preko raznih seminarjev in delavnic. Preko seminarjev vsako leto vsaj enkrat sodelujemo in se usposabljam o učitelji na Centru za slovenščino kot drugi tuji jezik.

Jaz: Ali menite, da je pomembno, da otroke priseljence pri skupinskem delu, miselnih, športnih, razvedrilnih igr ah, ipd. pomešate z ostalimi otroki ali se bolj nagibate k mnenju, da se razvrstijo sami po lastni želji?

Ga.8: Menim, da večina učiteljev uporablja oba načina, vsekakor pa to nardimo na tak način, da nihče od otrok ne dobi občutka, da karkoli počnemo zgolj zaradi enega učenca. Ves čas tut poudarjamo, da smo si različni, a hkrati tako podobni.

Jaz: Kakšno vlogo menite, da imajo starši pri sodelovanju s šolo in pri integraciji svojih otrok ter kako se sporazumevate z njimi?

Ga.8: Starši imajo definitivno veliko vlogo pri uspešnem delu vsakega učenca. S starši učencev priseljencev je sodelovanje včas res da težje, ampak zlo nujno. Nekateri na pogovor z učiteljem pripeljejo tut koga, ki tolmači pogovor, da se čim bolje razumemo, definitivno pa se tudi učitelji predhodno pripravmo in vse stvari, informacije predstavimo na način, ki je seveda čim bolj razumljiv staršem.

Jaz: Ali ocenjujete, da so otroci skozi šolsko leto doseli pričakovane standarde in dosežke?

Ga.8: Nekateri ja, ampak odvisno od dejavnikov, k sm jih tut prejle omenla.

Jaz: Ali bi želeli k tovrstnim tematikam in problematikam morda še kaj dodati (vaša razmišljanja, občutke, predloge, itd.)?

Ga.8: Ja, to je pojav, s katerim se je definitivno treba ukvarjati na vseh možnih ravneh. Tudi zato, ker bo zarad sodobnega načina življenja tut vedno bolj prisoten. Jst osebno sm prepričana, da so izboljšave mogoče, saj se moramo vsi potruditi, da se otroci čim prej aktivno vključijo v okolje, ane. Sploh pr teh letih, ko so otroci zmožni zelo hitrega učenja, je vsake izgubljene ure škoda.